

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

9. SINIF COĞRAFYA KONULARININ
KAVRAM HARİTASI KULLANIMI
BAKIMINDAN UYGUNLUĞUNUN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE
DEĞERLENDİRİLMESİ (KONYA ÖRNEĞİ)

Nadire CAN
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Adnan PINAR

Konya - 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

9. SINIF COĞRAFYA KONULARININ
KAVRAM HARİTASI KULLANIMI
BAKIMINDAN UYGUNLUĞUNUN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE
DEĞERLENDİRİLMESİ (KONYA ÖRNEĞİ)

Nadire CAN
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Adnan PINAR

Konya - 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nadire CAN
	Numarası	168308033001
	Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	9.Sınıf Coğrafya Konularının Kavram Haritası Kullanımı Bakımından Uygunluğunun Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi (Konya Örneği)

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

30/10/2019
Nadire CAN

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nadire CAN
	Numarası	168308033001
	Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Adnan PINAR
	Tezin Adı	9.Sınıf Coğrafya Konularının Kavram Haritası Kullanımı Bakımından Uygunluğunun Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi (Konya Örneği)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan 9.Sınıf Coğrafya Konularının Kavram Haritası Kullanımı Bakımından Uygunluğunun Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi (Konya Örneği) başlıklı bu çalışma 07/10/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Prof. Dr. Adnan PINAR	
Jüri Üyesi	Doç.Dr. Caner ALADAĞ	
Jüri Üyesi	Dr. Öğrt.Üyesi Tahsin YILDIRIM	

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile 9. sınıf coğrafya konularının kavram haritası kullanımı bakımından uygunluğunun, coğrafya öğretmenlerinin görüşleri alınarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Öğrenciler tarafından “coğrafya dersi çok zor, ne kadar da derste öğretmeni dinlesek de sonrasında testlerde yapamıyoruz” gibi sözleri üzerine, coğrafya öğretiminde kavram haritaları tekniği kullanılarak öğretim gerçekleştirilse sonuç değişir mi? veya değişiklik hangi yönde gerçekleşir? soruları üzerine bu çalışmaya başlanmıştır.

Çalışmanın başından sonuna kadar tüm desteğini benden esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Adnan PINAR’ a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitimim boyunca değerli bilgileri ile yolumu aydınlatan bölüm hocalarım; Prof. Dr. Tahsin TAPUR, Dr. Öğr. Üyesi Adnan Doğan BULDUR, Doç. Dr. Caner ALADAĞ ve Yrd. Doç. Dr. Recep BOZYİĞİT’e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma boyunca araştırma verilerini toplamaya yardımcı olan, görüşmeye katılan öğretmenlere ve okul idarecilerine katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca maddi ve manevi desteklerini benden eksik etmeyen eşim Özkan CAN, annem Saime TURHAN ve babam Mustafa TURHAN’ a, çalışmam boyunca tüm yoğunluğuma sabredip mezun olacağım günü bekleyen biricik oğlum Kerem Yiğit CAN’ a, her ümitsizliğe kapıldığımda yüreklendirici sözleri ile beni yeniden ayağa kaldıran ablam Sema ÖZBAKIŞ, kardeşim Büşra TURHAN’a ve her ihtiyacım olduğunda beni yalnız bırakmayan, her an yanımda olan kardeşim ali TURHAN ve yine kardeşim olarak gördüğüm Ezgi TURHAN’ a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nadire CAN
KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nadire CAN
	Numarası	168308033001
	Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Adnan PINAR
	Tezin Adı	9.Sınıf Coğrafya Konularının Kavram Haritası Kullanımı Bakımından Uygunluğunun Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi (Konya Örneği)

ÖZET

Eğitim kavramı, ilk insandan itibaren başlamış olup, ilk çağlardan itibaren nitel ve nicel olarak değişiklikler göstermiştir. Ancak temel hedefleri her çağda aynı özellikleri göstermiştir. Uygulanan eğitimin temel amacı genel anlamıyla bireylerde davranış kazandırma olmuştur.

Bu kapsamda hazırlanan araştırmada, gelişmiş ülkelerde uygulanan yapılandırmacı yaklaşım bağlamında, 9. Sınıf coğrafya derslerindeki kavram haritaları kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin neler olduğunun ve kavram haritalarına yönelik hangi yöntemleri uyguladıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi açıklanmış, ikinci bölümde konu ile ilgili kavramlar incelenmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın modeli, araştırma evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizi gibi bilgilere yer verilmiştir. Dördüncü bölümünde çalışma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda ortaya çıkan bulgular değerlendirilmiştir. Çalışmanın beşinci ve son bölümde ise ulaşılan sonuçlar değerlendirilerek konu ile ilgilenen eğitimci ve akademisyenlere önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Eğitimi, Kavram Haritası, Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı, Eğitim Etkinliği.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nadire CAN
	Numarası	168308033001
	Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Adnan PINAR
	Tezin İngilizce Adı	Evaluation of the Suitability of 9th Grade Geography Subjects in Terms of Concept Map Use with Teachers' Views (Konya Case)

SUMMARY

The concept of education has begun from the first person and has changed qualitatively and quantitatively since the early ages. However, the main objectives have shown the same characteristics in all ages. The main purpose of the education is to gain behavior in individuals in general terms.

In this study, in the context of the constructivist approach applied in developed countries, it is aimed to determine what teachers' opinions about the use of concept maps in 9th grade geography lessons and which methods they apply to concept maps.

The study consists of five chapters. In the first part, the problem situation, the purpose and importance of the research are explained and in the second part the concepts related to the subject are examined. In the third part, information such as research model, research universe and sample, data collection and analysis are given. In the fourth part, the findings obtained in line with the data obtained within the scope of the study were evaluated. In the fifth and last part of the study, the results obtained were evaluated and suggestions were made to the educators and academicians interested in the subject.

Keywords: Geography Education, Concept Map, Constructivist Education approach, Education Efficiency.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı.....	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Araştırmanın Varsayımları	4
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.7. İlgili Araştırmalar	5
II. BÖLÜM	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Eğitim ve Öğretim Kavramı	9
2.2. Coğrafyanın Tanımı ve Eğitimi	11
2.3. Coğrafya Dersi Öğretim Programı.....	14
2.3.1. Coğrafya dersi öğretim programının temel felsefesi.....	14
2.3.2. Coğrafya dersi öğretim programının genel amaçları.....	16
2.3.3. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen coğrafi beceriler.....	17
2.3.4. 9. Sınıf coğrafya dersi konuları ve kazanımları	19
2.4. Kavramsal Öğrenme Yaklaşımı.....	22
2.4.1. Kavram eğitim ve öğretimi.....	24
2.4.2. Kavram öğretiminin sınırlılıkları.....	26
2.5. Kavram Haritaları	26
2.5.1. Kavram haritalarının tanımı	28
2.5.2. Kavram haritalarının türleri.....	29
2.5.3. Kavram haritalarının faydaları	34
2.5.4. Kavram haritalarının sınırlılıkları.....	36
2.5.5. Kavram haritalarının eğitim ve öğretimde kullanımı	36
2.6. Coğrafya Dersinde Kavram Haritalarının Kullanımı.....	39
III. BÖLÜM.....	41
MATERYAL VE YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırma Modeli	41
3.2. Evren ve Örneklem	41
3.3. Verilerin Toplanma İşlem Basamakları.....	43
3.4. Verilerin analizi	44

IV. BÖLÜM.....	45
BULGULAR VE YORUMLAR.....	45
4.1. Görüşme (Mülakat) Soruları ve Bulguların Yorumlanması	45
V. BÖLÜM.....	73
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	73
5.1. Sonuçlar	73
5.2. Öneriler	74
KAYNAKÇA.....	77
EKLER.....	82
ÖZGEÇMİŞ.....	90

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Coğrafya öğretmenlerinin cinsiyete göre dağılımı	42
Tablo 3.2. Öğretmenlerin görev yaptıkları okulların türüne göre dağılımı	42
Tablo 3.3. Görüşme yapılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türleri	42
Tablo 4.1. Kavram haritası ile öğretime olumlu ve olumsuz bakan öğretmenler.....	48
Tablo 4.2. Kavram haritası çeşitleri yeterlidir veya arttırılmalıdır diyen öğretmenler...	48
Tablo 4.3. Öğretmenlerin 9. sınıf konularından kavram haritasına uygun olarak gördükleri konular.....	52
Tablo 4.4. Öğretmenlerin 9. sınıf konularından kavram haritası tekniğine uygun olmayan olarak gördükleri konular	53
Tablo 4.6. 9. sınıf coğrafya konularından kavram haritası ile anlatıma en uygun olarak görülen konular ve bu konuları tercih eden öğretmenler	61
Tablo 4.7. Tercih edilen kavram haritası çeşitleri ve tercih eden öğretmenler.....	61

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Kavram haritası örneği	28
Şekil 2.2. Sınıflama haritası örneği.....	30
Şekil 2.3. Örümcek haritası örneği	30
Şekil 2.4. Balık kılçığı haritası örneği	32
Şekil 2.5. Zincir kavram haritası örneği	32
Şekil 2.6. Karma kavram haritası örneği	32
Şekil 4.1. K 9 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli	65
Şekil 4.2. K 14 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli	66
Şekil 4.3. K 1 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli	67
Şekil 4.4. K 8 öğretmenin kendi hazırladığı kavram haritası modeli	67
Şekil 4.5. K 5 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli	68
Şekil 4.6. K 7 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli	69
Şekil 4.7. K 11 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli 1	70
Şekil 4.8. K 11 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli 2	70
Şekil 4.9. K 4 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli	71

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, araştırmanın alt problemleri, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve konu ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Globalleşen dünyada eğitim, ekonomi, teknoloji ve diğer birçok alanda gelişme göstermiş olan ülkelere bakıldığında, bu ülkelerin eğitim sistemlerinin ülkemizdekine göre daha yapılandırmacı olduğu görülmektedir. Gelişen ülkelerin sahip olduğu çağdaş eğitim sistemi ve uygulanan eğitim programlarının aktif yapısının bulunması, daha geleneksel yöntemler izlenen ve davranışçılığa dayanan milli eğitim sistemimizin olumsuz eleştiriler almasına neden olmakta ve bu doğrultuda yeni çalışma ve uygulama arayışlarına girilmektedir. Bu çalışmalar neticesinde eğitim sistemimizde, öğretmen merkezli eğitimin yerini bilişsel ve yapılandırmacı öğrenme modeli almaya başlamıştır. Hem öğretmenin hem de öğrencinin sahip oldukları rollerde çok büyük farklılık sağlayan bu sistemde, öğretmen; bilgiyi öğrenciye ileten bir kaynak olmaktan çıkmış, öğrenciyi bilginin kaynağına yönelten, kazandıkları her yeni bilgiyi bir öncekiyle birleştirerek yeni anlamlar oluşturmasını sağlayan bir yol gösterici olarak görev yapmaya başlamıştır. Böyle bir yaklaşımda öğrencinin kendine sunulan hazır bilgiyi depolamaktan kurtulup, bilgiyi edinmede aktif bir rol almaları bilgiye ulaşmak için bizzat öğrencinin kendi çabası gerektiğinin önemi ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla, öğrencide bilginin kalıcı ve anlamlı biçimde oluşabilmesi için, ezberciliği tamamen çürütecek formda kavramları ve bunların aralarındaki bağlantıları iyi anlayabilmelerinin gerekliliği savunulmaktadır. Öyle ki, eğitimde önemli bir yeri olan kavramlar, öğrenmenin temelini teşkil etmekte ve bu doğrultuda bütün bilişsel alanların temelini oluşturmaktadır.

Kavram, yapılandırmacı ve bilişsel öğrenme kuramları içerisinde son derece önemli bir yer teşkil etmektedir. Kavramlar, eğitimde uygulanan bilgilerin somut ya da soyut niteliklerine göre sınıflandırılmasını sağlamaktadır. Bir kavram, benzerlik gösteren objelerin, bilgi ve olayların kendi içlerinde kollara bölünmesiyle oluşturulur. Bu doğrultuda kavram; üzerinde çalışılan konu hakkında öğrencilerin anlamasını kolaylaştıran, meydana getirilen grupların istenildiği zaman değiştirilme özelliğine sahip bir bilgi formu olarak tanımlanır. Kavramların istenilen formda oluşturulması

gayesiyle Ausubel'in; "anlamli öğrenme" ve Piaget'nin "bilişsel gelişim" teorileri izlenmiş ve "kavram haritaları" adıyla tanımlanan bu yeni yöntem geliştirilmiştir (Ausubel, 2000; Novak ve Gowin, 1984). Kavram haritaları, çeşitli nesne, olay ve fikirlerin kategorilere ayırmasını ve anlamli formlara çevrilmesini sağlayan, olguları somut hale dönüştürerek daha kolay anlaşılmasına olanak tanıyan grafikler halinde hazırlanmış eğitim modelidir. Bu doğrultuda kavram haritaları, öğrencinin hafızasında bilginin daha uzun kalmasını ve eklenen yeni bilgilerin de hafızada yer almasını kolaylaştırmaktadır.

2000'li yıllardan itibaren Türkiye'de uygulanan eğitim sistemi ve eğitim programlarında gelişmiş ülkelerin eğitim sisteminde olduğu gibi önemli değişikliklere gidilmiştir. Okullarımızda uygulanan "Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı" kapsamında yapılandırmacı eğitim modeli ilk olarak 2005'te uygulanmış ve aktif öğrenme hedefi belirlenmiştir. Tamamen öğrenci merkezli hazırlanan eğitim programında, sürekli değişen dünyanın ihtiyaçlarına yönelik beceriler kazandırma önemli görülerek, ezbercilik ve hazır bilgi yerine aktif öğrenmeye yönelik etkinliklerin uygulanması, öğrencilerin anlamayı kendilerinin sağlanması hedeflenmiştir. Bu noktada önemli olan coğrafi kavramların öğretilmesinde yenilikleri takip eden öğretmenlerin var olmasıdır. Öğrencilerin bir bilimsel alana dair düşünce geliştirebilmeleri, fikir üretebilmeleri için, öncelikle o alana dair kavramları yanlışlardan uzak ve doğru bir şekilde öğrenmesi gerekmektedir. Bu açıdan eğitimin baş aktörleri olan öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Coğrafya öğretmenlerinin kavram öğretiminde kavram haritalarını ne kadar ve nasıl kullandıkları, bu konuda yaşadıkları problemlerin neler olduğu, kavram haritalarının avantaj ve dezavantajları konusundaki düşünceleri, 9. sınıf müfredat konularının kavram haritası kullanıma uygunluğunun değerlendirilmesi ve tartışılmasının, verilen eğitimde önemli bir farkındalık oluşturacağı ve eğitim kalitesini artıracığı öngörülmektedir. Nitekim bu alanda yapılan araştırmalar incelendiğinde, literatürde yeterli seviyede çalışma olmadığı ve ilgili araştırmaların artırılmasına ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmiştir.

1.2. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Yukarıda ifade edilen husuların ışığında, bu araştırmanın ana problem cümlesi "9. Sınıf coğrafya derslerinde kavram haritası kullanımı ile ilgili öğretmen görüşleri nelerdir?" şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın ana problem çerçevesi içerisinde aşağıda belirtilen alt problemlere cevaplar aranacaktır.

1. Alt Problem: Coğrafya öğretmenlerinin, kavram haritası tekniği ve çeşitleri konusundaki düşünceleri nelerdir?

2. Alt Problem: 9. Sınıf coğrafya dersinde kavram haritası tekniği kullanımına uygun olan ve olmayan konularla ilgili öğretmen görüşleri nelerdir?

3. Alt Problem: 9. Sınıf coğrafya konuları için en çok işlevsel olan kavram haritası çeşitlerinin neler olduğu ile ilgili öğretmen görüşleri nelerdir?

4. Alt Problem: 9. Sınıf coğrafya ders kitabında yer alan coğrafya konularının kavram haritası tekniği ile öğretilmesinin avantaj ve dezavantajları konusunda öğretmen görüşleri nelerdir?

5. Alt Problem: 9. Sınıf coğrafya konularında kavram haritası tekniği kullanımı esnasında öğretmenlerin karşılaştığı problemler nelerdir?

6. Alt Problem: 9. Sınıf coğrafya dersi öğretiminde kavram haritası tekniği kullanımı, öğrencilerin başarısını nasıl etkilemektedir? Bu konudaki öğretmen görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Kavram haritası tekniği her sınıf düzeyinde birçok derste kullanılan önemli bir tekniktir. Özellikle önemli kavramların öğretilmesinde ve zihinsel olarak şemalandırılmasında öğretmenler tarafından hazırlanan ve kullanılmakta olan pek çok kavram haritası olduğu bilinmektedir. 9. Sınıf coğrafya konularının kavram haritası kullanımına uygunluğu ve öğrencilerin başarısını nasıl etkilediği öğretmenler tarafından değerlendirilmesi bu nedenle de oldukça gerekli ve önemlidir. Bu doğrultuda yapılan çalışmada; 9. sınıf coğrafya konularının kavram haritası kullanımı bakımından uygunluğunun öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Coğrafya dersinin öğretimiyle, genellikle, öğrencilerin bilimsel düşünme ve problem çözme gibi pek çok kabiliyetlerinin gelişmesine yönelik tekniklerin kullanılması hedeflenmektedir. Şüphesiz ki, coğrafya öğretim programının en önemli amaçlarından biri, öğrencilerin soyut ve karmaşık olan kavramları ezberlemekten

ziyade, anlamlı biçimde zihinlerine kodlamalarını sağlamak ve kavram öğreniminde yeterli öğrenme ortamlarını geliştirmektir. Bu noktada eğitimin ana unsurlarından olan öğretmenlerin önemli rol ve sorumlukları bulunmaktadır. Coğrafya eğitiminde kavram haritalarının kullanılmasının ne derece gerekli olduğu, bu tekniğin hangi konular için daha faydalı olduğu ve öğrencilerin başarılarını nasıl etkilediği ve bu tekniğin avantajları ve dezavantajlarının neler olduğunun, konunun uzmanı olan coğrafya öğretmenlerinin gözünden bakılarak değerlendirilmesi açısından bu çalışma önemli görülmektedir. ayrıca öğretmenlerin coğrafya dersinde kullandıkları kavram haritalarına örnekler vererek kavram haritası kullanımı konusunda çeşitli öneriler sunmaları açısından da bu araştırma önemlidir.

Daha önce ifade edildiği gibi kavramlar coğrafya öğretiminde vazgeçilmez unsurlardır. Bu sebeple kavram öğretimi ve kavram haritaları kullanımı üzerine çalışmaların olması önemli bir ihtiyaçtır. Ancak coğrafya derslerinde kavram haritalarının kullanılması ile ilgili araştırmalar incelendiğinde çalışmaların oldukça yetersiz olduğu ve özellikle 9. sınıf coğrafya konularında kavram haritaları kullanımı hususunda öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmanın olmadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda alana sağlayacağı katkı açısından bu araştırmanın önemi daha da artmaktadır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma kapsamında görüşme yapılan araştırma grubunun evreni yeterli oranda temsil ettiği, araştırmada kullanılan görüşme sorularının problem cümlelerinin cevaplarını ortaya koymada yeterli olduğu, araştırma grubunun görüşme sorularını samimi ve içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 9. Sınıf coğrafya müfredatı konularının kavram haritası kullanımı yönünden uygunluğunun incelenmesi ve,

2. Coğrafya dersine giren araştırma grubundaki öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

1.7. İlgili Araştırmalar

Deniz (2003) “Lise 1 Coğrafya Derslerinde Kavram Haritalarının Başarıya Etkisi” isimli çalışmada, “akarsular” konusunun kavram haritaları tekniğiyle anlatımının öğrenci başarısını yükseltmede ne şekilde etkili olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. araştırmada, konuyla ilgili kavramlar, kavram haritası tekniği ile verilmeye çalışılmış ve dersler bu teknik kullanılarak anlatılmıştır. Derslerin sonunda araştırmacı tarafından hazırlanan ölçme aracıyla öğrencilerin akademik başarısı ölçülerek veriler toplanmıştır. Araştırmada sonuç olarak; coğrafya derslerinin kavram haritası tekniği ile öğretilmesinin öğrenci başarısını artırmada klasik yöntemle kıyasla daha anlamlı sonuçlar ortaya koyduğu belirlenmiştir.

Kocalar (2006)’ın “Ortaöğretim Konularında Kavram Haritalarının Coğrafya Öğretiminde Kullanımı” adlı çalışmasının araştırma grubunu Lise birinci sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırma deney grubu ve kontrol grubunun olduğu aynı öğretmenlerin eğitim verdiği iki grup üzerinde yapılmıştır. Deney grubuna toprak çeşitleri, toprak erozyonu, akarsular ve yer altı suları gibi konular verilirken ve sorular çözüldükçe kavram haritası tekniği kullanılmıştır. Ancak kontrol grubunda, klasik yöntemle aynı konular işlenmiş ve herhangi bir farklı müdahalede bulunulmamıştır. Ayrıca deneysel çalışmada, konuyu özetleyen bir kavram haritası hazırlanıp tepegöz aracılığı ile konunun özetlenmesi sağlanmış ve her konunun sonunda öğrencilere konuyu özetleyen kavram haritaları hazırlanmıştır. Araştırmada derslerin sonunda her iki gruba da öğretmenlerin geliştirdiği coğrafya dersi akademik başarı testi uygulanmış ve deney grubu lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

Acar (2009) “10. sınıf coğrafya dersinde toprak konularının kavram haritası tekniği ile işlenmesinin öğrenci başarısına etkisi” isimli deneysel çalışmada, “Doğadaki Üç Unsur: Su, Toprak, Bitki” ünitesindeki “Toprağın Hikâyesi” konusunun kavram haritası kullanılarak verilmesinin öğrenci başarısına etkisini araştırmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi neticesinde, kavram haritası tekniğinin kullanımının öğrenci başarısını arttırmada klasik yöntemle oranla daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmanın sonucunda, bu tekniğin öğrenilen kavramların kalıcılığını artırdığı, öğrenme ortamını daha eğlenceli ve dikkat çekici hale dönüştürdüğü sonuçları da elde edilmiştir.

Sever, Budan ve Yalçinkaya (2009) coğrafya eğitiminde kavram haritalarının önemini inceledikleri araştırmalarında, betimsel nitelikte bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada, coğrafya eğitiminde kullanılabilir kavram haritaları örnekleri, kavram haritalarının yararları ve kavram haritalarının önemi belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, coğrafya derslerinde kavram haritası tekniğinin öğrenmeyi kolaylaştırdığı, görsel sunumdan dolayı kavramları ezberlemek yerine anlamlı öğrenme sağladığı, kavramların grafik şeklinde gösterilmesi ile öğrencinin kavramlar arasındaki ilişkileri öğrenmesine yardımcı olabileceği neticesi elde edilmiştir. Bununla birlikte çalışmada, coğrafi olayların sebep ve sonuçlarının öğretilmesinde balık kılıcı, örümcek haritası gibi kavram haritalarının etkili olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada sunulan örneklerin, coğrafya eğitiminde kavram haritalarının önemine dikkat çekeceği ve kavram haritalarının eğitimde tercih edilmesini artıracakları vurgulanmıştır.

Kanpolat (2009), lise son sınıf öğretim programında “sera etkisi, küresel ısınma ve ozon tabakasındaki incelmeye” konularının kavram haritası tekniği kullanılarak öğretilmesinin, öğrencilerin bu konuları ve kavramları öğrenme başarılarına ve derse olan tutumlarına etkisini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada ön test – son test uygulanan ve kontrol gruplu deneysel bir araştırma gerçekleştirilerek, başarı testi ve tutum ölçeği ile gerekli veriler toplanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan ölçme araçlarının, 2007 – 2008 eğitim yılının ikinci döneminde, Ankara ili Yenimahalle ilçesi Yahya Kemal Beyatlı Lisesi 2.sınıf öğrencilerinden rastgele olarak belirlenen 58 öğrenciye uygulaması yapılmıştır. Çalışmada, kavram haritası tekniği kullanılarak derslerin işlendiği deney grubu lehine, hem başarı hem de tutum puanlarında, anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu tekniğin öğrencilerin başarılarını ve derse karşı tutumlarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çolak (2010), “Kavram Haritalarının Sosyal Bilgiler Eğitimi Çerçevesinde Tarihsel Kavramların Öğretiminde Kullanılması: Kavram Haritası ile Yapılan Öğretim ile Tutum, Başarı ve Kalıcılık arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli çalışmada, öğrencilerin 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında bulunan kavramların seviyeleri ile 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında bulunan kavram seviyelerinin farklı olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin bu kavramları anlamada ve öğrenmede zorlandıklarını belirleyerek gerçekleştirdiği araştırmasında, dersin öğrenciler tarafından daha çok sevilmesi ve anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışmada, kavram haritası tekniğinin

öğrencilerin başarısına ve sosyal bilgiler dersine olan tutumlarına olan etkisinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şeyihoğlu, Akbaş ve Kartal (2012), “Uygulama Örnekleri İle Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Zihin Haritaları” isimindeki çalışmalarında, öğrenmenin ve özellikle kavramların öğrenilmesinin nasıl gerçekleştirildiğinin ayrıntılı bir şekilde açıklaması yapıldıktan sonra, kavram öğretiminde kavram ve zihin haritalarının nasıl kullanıldığına dair çok sayıdaki örnekle sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmada kavramsal içeriğin ve uygulama örneklerinin hazırlanması hususunda, Karadeniz Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından destek verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca kitabın sonunda, coğrafya eğitimiyle ve coğrafya eğitiminde kavram ve zihin haritalarının kullanımı ile ilgilenen akademisyen, öğretmen, öğretmen adayı ve öğrencilere tavsiyelerde bulunularak, fikir oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tuna (2013), kavram haritası yönteminin coğrafya öğretiminde kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi ile öğrencilerin etkinlik hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasının araştırma grubunu, İstanbul ilindeki özel bir lisenin dokuzuncu sınıfında eğitim almakta olan, 38’i deney, 44’ü ise kontrol grubu olmak üzere 82 öğrenci oluşturmuştur. araştırmada “Yerkürenin şekli ve hareketleri” konusunda deneysel bir çalışma yapılmış ve yapılan başarı testleri ve etkinlik değerlendirme anketi ile elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada sonuçların analizi için istatistiksel analizlerden Mann-Whitney U ve Wilcoxon işaretli sıralar testi ile regresyon analiz teknikleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, öğrencilerin başarılarını yükseltmede, kavram haritası tekniği kullanılarak gerçekleştirilen eğitimin, düz ve klasik anlatım tekniğine göre daha çok katkısının olduğu belirlenmiştir. Kavram haritası tekniğinin kullanıldığı dersin öğrencilerin dikkatini daha çok çektiği ve dersle daha çok ilgilendikleri tespit edilmiştir. Araştırmada; kavram haritası tekniğinin, öğrencilerin düşünmelerini, öğrenmelerini, kalıcılığı, ilgiyi, sorgulama becerilerini ve merak etmelerini pozitif olarak etkilediği tespit edilmiştir.

Gök (2014) araştırmasında, ortaokul 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde kavram haritası tekniği kullanımının, öğrenci başarısına, tutumuna ve kalıcılığa etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışma, kavram haritası tekniğinin sosyal bilgiler öğretimindeki etkinliğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma deney ve kontrol gruplu, ön test ve son test uygulama desenlerinin

kullanıldığı deneysel bir çalışma olup, elde edilen verilerin analizleri neticesinde son test puanları lehine anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin kavramları öğrenme seviyesinde artış olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada, coğrafi kavramlarının verilmesinde ve öğretilmesinde kavram haritası tekniğinin kullanılmasının etkin ve verimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mırık (2017)'ın, "Coğrafya Öğretmenlerinin Lise Coğrafya Ders Kitaplarında Yer Alan Kavram Haritalarına Yönelik Görüşleri" isimli çalışmasında araştırma evrenini, ortaöğretimde derslere giren coğrafya öğretmenleri meydana getirmiştir. Araştırmanın çalışma grubu olan, Erzurum ilinin çeşitli ilçelerinde görev yapmakta olan 65 coğrafya öğretmenine anket soruları yöneltilerek veriler elde edilmiştir. Geliştirilen anket formu, güvenilirlik ve geçerlilik testleri yapıldıktan sonra kullanılmış ve anket ile elde edilen veriler istatistiksel olarak analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda, ders kitaplarında yer alan kavram haritalarının, kazanımlara uygun olduğu, ancak coğrafya öğretim programı açısından ve görsellik yönünden yeterli olmadığı, kitaplarda kavram haritalarına daha çok yer verilmesi gerektiği bulgularına ulaşılmıştır.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; konu ile ilgili hazırlayıcı bilgilerin yer aldığı, “Eğitim ve Öğretim Kavramları”, “Coğrafya Tanımı, Eğitimi ve Öğretim Programı”, “Kavram Öğrenme ve Kavram Haritaları” ile ilgili bilgilerden oluşan genel bir kavramsal çerçeve çizilmiştir.

2.1. Eğitim ve Öğretim Kavramı

Eğitim kavramı, ilk insandan itibaren başlamış olup, ilk çağlardan bu yana nitel ve nicel olarak değişiklik göstermiş olsa da asıl gaye her çağda aynı özellikleri göstermesidir. Bütün çağlarda uygulanan eğitimin temel amacı bireylerde davranış kazandırma olmuştur. Geçmiş ile bugünün eğitimde bakış açısına bakıldığında, 1900’lu yıllardan itibaren eğitimin amacının bilginin kazanılması, eğitime bakış açısı ve bilginin öğrenme ve uygulanması olduğu görülmektedir. Ancak günümüzde ise kişinin tutum ve davranışlarında bilinçli bir şekilde, hedeflenen doğrultuda değişiklik oluşturma süreci olarak ilerlemektedir (Kurtkaya, 2010:7).

Kişilerin tutum ve davranışlarında gerçekleşen her değişim içinde bulunduğu topluluğu da olumlu etkileyeceği bir gerçektir. Bu sebeple de devlet liderleri ve eğitim bilimcilerinin eğitim üzerine ortak çalışmaları gelişen çağımızda daha da artmıştır. Eğitimin amaçlamış olduğu değişim olgusu, iktisadi, siyasi, sosyal toplum vb. güncel tüm konuları kapsamaktadır. Eğitim programlarında hedeflenen bu değişim olgusu, son zamanlarda daha kapsamlı bir değişimi ifade eden yenilik olgusuna bırakmıştır. Bu bağlamda yenilik, daha önceden belirlenmiş bir değişim şekli olmaktadır. Bireyde sağlanan yenilik, tamamen planlı olmakta, tesadüfi durumlar söz konusu olmamaktadır (Ünal ve ada, 2001:5) .

Milletlerin her alanda kalkınmasını sağlayan en büyük unsurun eğitim olması sebebiyle de toplumlar en iyi yatırımı eğitime yapma hususunda daha bilinçli hale gelmişlerdir.

Bu doğrultuda eğitim (Kurtkaya, 2010:8);

- Dünyada ortaya çıkan çeşitli icad ve buluşların daha verimli anlaşılmasını sağlar,
- Teknolojide ihtiyaç duyulan açığı kapatır, makineleşmeyi geliştirir,

- Her alanda üretimi güçlendirir, üretim yollarını ortak noktada toplar,
- Dünya çapında yapılan buluşların kolay bir şekilde uygulanmasını sağlar,
- Ülke içinde ki girişimcilik ve işgücünün gelişmesini sağlarken aynı zamanda uluslararası alanda da etkili olmasını sağlar,
- Üretim, irade ve yönetimin çeşitli alanlarında, teknik, iktisadi ve siyasi kararlarla hareket eden yönetici ya da sorumlulara ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilerin kazandırılmasını sağlar,
- Kişilerin boş vakitlerini daha verimli ve dolu yaşamalarını sağlar,
- Toplumların sahip olduğu kültürün gelecek nesillere bozulmadan aktarılmasını sağlar,
- Bireylerde çevresindeki insanların fikir ve görüşlerine saygı göstermesini sağlar,
- Ekonomik ve toplumsal gelişmeyi dengeler.

Bu bağlamda eğitim; ‘‘hem bireyler olarak yüksek bir yaşama düzeyi elde etmemizin başlıca yolu, hem toplum olarak gelişme ve ilerlemenin, ileri ülkeler arasında yer almanın başlıca yoludur. Hem de ülkede demokratik bir siyasi ve toplumsal yaşamı gerçekleştirmenin temel bir yoludur’’ (Ünal ve Ada, 2001:5).

Öğretim terimi hakkında çeşitli ifadeler kullanılmış olup, terim anlamının çeşitlilik arz etmesi gayet normaldir. Öğretim kavramı çoğunlukla teknolojik biçimde yol almaktadır. Burada önemli olan tanımlardan çok ‘‘ öğretim’’ ile neyin anlaşılmasının gerektiğini ve bunun koşullarının belirtilmesidir. Aşağıda verilmiş olan ifadeler bakıldığında çeşitlilik gösteren öğretim kavramı hakkında fikir sağlayacaktır (Güngördü, 2002:7).

- Öğrenmenin meydana gelmesi ve kişide beklenen davranışların gerçekleşmesi amacıyla uygulanan süreçlerin tümüdür.
- ‘‘Öğretim’’ kelimesinde, pedagojik formasyonu olan bireylerin bilgi ve beceriler kazandırmak veya bilgi ve beceri kazanmalarına destek olmak koşuluyla öğrenim kurumlarında bulunan öğrencilerin fiziki ve zihni gelişmelerini hayat

şartlarına kolayca uyum sağlamalarını olanak tanımak için yaptıkları etkinlikler anlaşılır.

- Eğitimcinin herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama veya sağlama faaliyetidir.
- Herhangi bir eğitim kurumunda bir küme öğrenciye önceden belirlenmiş bir konuda bilgi kazandırmadır.
- Resmi veya gayri resmi şartlarda kolaylık sağlayacak faaliyetleri düzenleme, gerekli araç ve gereçleri sağlama ve rehberlikte bulunma eylemi.
- Belli bir şeyi öğretme, bilgi verme, bilgi ile donatma.

Ancak unutulmaması gereken bir durum vardır ki; “öğretim” kavramının “öğrenme” kavramı ile beraber ele alınmasıdır. Çünkü öğretimin öğrenmeyi oluşturduğu koşulda bir eğitsel değerinin olmasıdır (Güngördü, 2002:7)

2.2. Coğrafyanın Tanımı ve Eğitimi

Coğrafya kelimesi kök itibari ile “geo’graphie” terimi, geo (dünya), graphe (tasvir) anlamında kullanılarak coğrafyanın en basit ve en yalın manasıyla bir yeryüzü bilimi olarak ya da dünyayı tasvir eden bir bilim dalı olarak ifade edilebilir (Doğanay, 1997).

Coğrafya kelimesini tarihte ilk olarak M Ö III. yüzyıl başlarında “Geographica” ya da “Geographie” şeklinde Mısırın İskenderiye şehrinde yaşamış olan Eratosthenes’in kullandığı literatürde görülmektedir. XIX. yüzyıl başlarına kadar coğrafya kelimesi çoğunlukla tasvir manada kullanılmıştır. XIX. yüzyıla kadar devam eden coğrafya ise “Genel Kurmay Coğrafyası” şeklinde ifadelendirilmiş ve çoğunlukla yönetici güçlerin bir aracı olarak ortaya çıktığı vurgulanan bu coğrafya anlayışı egemen hale gelmiştir (Doğanay, 1997).

Coğrafya, beşerle doğal ortam arasındaki iletişim ve etkileşimi dağılışı, karşılaştırma ve nedensellik ilkelerini kullanarak araştıran ve sonuçlarını sentezleyen bir bilim dalıdır (Akkuş, 1998).

Günümüz eğitiminde coğrafya ilminin ulaştığı aşamaya bakıldığında takdirde verilen bu tanımlar pek de yeterli kalmamaktadır. 19.yy’ın sonlarından bu yana gelişme gösteren coğrafya bilimi dünyanın tasvir edilerek tanıtılması ile

yetinmemektedir. Zira coğrafya bilimi ile uğraşan araştırmacılar dünyanın tasviri ve tanıtılması ile kalmış olsalardı coğrafi fikir ve düşünceleri ortaya çıkaran kitaplar, yazılar veya birer seyahatnameden ibaret olması kaçınılmaz olurdu. Modern coğrafya çevre ile ilgili gelişmeleri, kavramları ve güncellenen bilimi inceleme alanına almaktadır. Coğrafya bilimi doğal ortamda meydana gelen olayların sebep ve sonuçlarını, insanlarla olan ilişkilerini inceler, incelediği konunun belirli bir bölgede veya dünya genelinde dağılımını araştırır, ortaya koyar. Bu doğrultuda çıkan sonuçlara dayanarak devlet yöneticilerine yol gösterir. Bütün bu tanımlara dayanarak coğrafya ilmini; “Doğal çevreyi, çevrenin kendi arasındaki etkileşimlerini, çevreyle insan arasındaki karşılıklı ilişkileri inceleyen bilim dalıdır” şeklinde tanımlayabiliriz. Coğrafya çevremizi, insanları ve yeryüzünü daha iyi tanımamıza, yaşadığımız ortamla ilgili problemleri almamıza yardımcı olan ve insan etkinlikleri açısından yeryüzünü inceleyen bir bilimdir (Özcan, 2000).

Coğrafya bilimi, diğer bilimler arasında köprü vazifesi görmekte olup, fen ve sosyal bilimleri bir arada toplamaktadır. Bu sebeptendir ki; coğrafya alan olarak oldukça geniş bir yere sahiptir. Coğrafya biliminin üzerinde durduğu konular 2 grup halinde incelenebilmektedir. Bunlar:

a) İnsanların yaşadığı bitki örtüsü, iklim vb. şartları ve yeryüzü şekillerini (dağ, ova vb.) incelemektedir.

b) İklim çeşitlerine bağlı oluşan hava olaylarını (kar, yağmur vb.), iklimlerin elverdiği orman, otlak gibi bitki örtüsünün oluşma şartlarını ve toprakların meydana gelişini inceler.

c) İnsan nüfusunu, insanların yerleşimini etkileyen unsurları ve bu yerleşimlerin oluşumunda tabiat faktörlerini inceler.

d) Yeryüzünün doğal ortamlarında gerçekleşen tarım, sanayi, ulaşım ve ticaret vb. ekonomik unsurlar üstünde rol aldığı önemi araştırır (Atalay,1994).

Bunun yanında coğrafya biliminde bütün bu etkenler, coğrafi düşüncenin temel araştırma yollarından sayılan gezi-gözlem, akıl yürütme ve anket yöntemleri ile başlıca düşünce ilkeleri olan dağılıp, bağlantı ve sebep-sonuç ilkeleri kapsamında incelenmektedir (Doğanay, 1993).

Coğrafya, dünya çapında uygulamaya yönelik bilim dalı şeklinde ilerlemekte ve öncelikle Batı ülkeleri ve ABD olmak üzere kendisini geliştirmiş, hatta diğer bilim

dalları içerisinde yerini almıştır. Coğrafya bilimi diğer bilim dallarına göre teorik olmakla beraber uygulamaya yönelik bilimsel veriler sayesinde dış siyasette de rehber niteliği taşımakta, ekonomik yatırımlarda kolaylık sağlayan bilim dalı özelliğini taşımaktadır. Dış siyaset ve ekonomik girişimlerde gerçekleştirilen plan ve programlar büyük oranda coğrafi yöntemlere dayanmaktadır. Bu sebeple coğrafya sosyal bilimlerden çok fen bilimlerine yakın yer almaktadır. Gelişen her ülkede coğrafya alanına bu şekilde bakılmakta ve bilimsel çalışmalar bu anlayışla gerçekleştirilmektedir. Amerika’da çalışmalarını gerçekleştirmiş bazı araştırmacılara göre “ne kadar coğrafi konu varsa o kadarda coğrafyacı vardır” tanımlaması ile coğrafyanın ve coğrafyacıların ilgilendiği konuların kapsamının ne kadar geniş olduğunu anlamak mümkündür. Bu bağlamda sahip olduğu bütün türleriyle yeryüzü ile alakalı bütün olayları tasvir eden, bunları açıklayan bir bilim olması coğrafyayı hem fen bilimleri hem de sosyal bilimler dahilinde çalışan bilim dalı şekline getirmiştir (Doğanay, 1993).

Ülkemizin eğitim sisteminde coğrafya dersi, cumhuriyet öncesinde ki eğitim sisteminde öncelikle verilmeye başlanan dersler arasında yer almaktadır. Coğrafya dersi ilk olarak rüştiye mekteplerinde daha sonra ise sıbyan mekteplerinde okutulmuştur.

Coğrafya dersi 1869 yılında sıbyan okullarında Saffet Paşa’nın Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile verilmeye başlanmıştır. Bu okullar dört yıllık eğitim vermekteydi ve işlenen coğrafya dersi özet şeklinde “Muhtasar Coğrafya” isminde uygulanmıştır. Kasabat mekteplerinde, 1892 yılında uygulanan ders programında ise “Muhtasar Osmanlı Coğrafyası” dersinde coğrafya dersine ait konular işlendiği görülmüştür. 1892 yılındaki eğitim programında ise, coğrafya dersinin taşra ve köy okullarında işlenmediği görülmektedir. Rüştiye mekteplerinde ilk üç sınıfta Şifahi Malumat ve Malumat-ı Nafia dersleri adı altında verilmiştir. Zaman, mevsimler ve hava olaylarını kapsayan konuların ise dördüncü sınıfta okutulduğu görülmüştür. Cumhuriyet devri eğitim programına bakıldığında, coğrafya dersinin öncelikle ilkokulların müfredatında (1924) üçüncü sınıfta başladığı ve konuların tamamen vatan ile ilgili olduğu görülmüştür. Dördüncü sınıfta Türkiye, beşinci sınıfta ise bütün dünya ile alakalı konular verildiği görülmüştür (Eker, 2003:21).

Günümüz eğitiminde coğrafya dersi konularının ilköğretimin ilk basamağında 4. ve 5. sınıflarında verilmekte olan “sosyal bilgiler” dersinde aktarıldığı görülmektedir. İlköğretimin ikinci kademesi 6. ve 7. Sınıflarda verilen “sosyal bilgiler” dersinin ilk

bölümünde coğrafya konuları yer almaktadır. Coğrafya dersi adı altında ise ortaöğretim kurumları 9., 10., 11. ve 12. Sınıflarda işlenmektedir (MEB, 2018:5).

2.3. Coğrafya Dersi Öğretim Programı

Bilim ve teknolojide meydana gelen hızlı gelişim, birey ve toplumların değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilikler bireylerden beklenen rolleri de etkilemektedir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur (MEB, 2018:4)

2.3.1. Coğrafya dersi öğretim programının temel felsefesi

Eğitim, bireylerin hayatları boyunca yaşam standartlarını doğrudan etkilemesi ve sosyal yapının meydana gelmesinde önemli etkisi sebebiyle toplumların gelişip ilerlemesinde gerekli bir süreç olmaktadır.

Bir ülkenin gelişmesi, orada yaşayan bireylerin eğitilmesi, belirli amaçlar doğrultusunda gereken yetenek ve becerilerin kazandırılması, gelişen teknolojiye ayak uydurarak yeni teknolojiler geliştirilmesi, bu teknolojilerin de bütün alanlarda bilinçli bir şekilde kullanılabilmesi ile bağlantılıdır (Elmas, 2006: 29)

Güngördü (2006), coğrafya biliminin önemini şu şekilde ifade etmiştir:

- Coğrafya bilimi öncelikle tarım kentlerinde sürdürülebilirlik için son derece önemli olanaklar tanımıştır.

- Tarihte yerini almış bütün büyük savaşlarda çok sayıda başarıya imza atmış büyük komutanların ileri derecede coğrafi bilgiye sahip oldukları, bu bilgiler sayesinde savaşları kazandıkları anlaşılmaktadır. Zira yeterli coğrafi bilgiye sahip olmayan komutanların büyük mağlubiyetler uğramış olmaları coğrafyanın önemini kanıtlar şeklindedir.

- Yüzyıllardır dünya siyasetinde ülkeler arasında devam eden iktisadi, askeri, siyasi ve sosyal yarışta coğrafya bilgisinin ülkelere sağladığı üstünlük, coğrafyanın büyük bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlarla birlikte, coğrafya bilgisi sayesinde dünyanın çeşitli yerlerinde gerçekleşen olaylar daha kolay anlaşılabilir. Ayrıca ekonomik ve siyasi problemlerin giderilmesinde de coğrafyanın büyük bir katkısı olmaktadır. Milletlerin refah seviyelerini en yüksek seviyelere çıkarabilmesi doğrultusunda ulusal, bölgesel ve sistematik stratejilerde coğrafyanın gerekliliği gün geçtikçe önem teşkil etmektedir (Güngördü, 2006: 4,5).

Doğanay (2014) coğrafyanın önemini şu şekilde belirtmiştir:

- İnsanların sahip olduğu ülkenin her karışını bilmesi ve tanınması, vatanın sevilmesini ve önemsenmesini sağlamaktadır. O halde yurt sevgisinde coğrafya önemli bir role sahip olmaktadır.

- Yaşadığı ülkenin coğrafi konumunu iyi bilen toplumların, ülke savunmasında nasıl bir yol izleyeceğini daha iyi bilir. Bu nedenle vatan savunmasında coğrafi bilgi önemli bir yer tutmaktadır.

- Yurt yönetiminde coğrafya, ülkeyi yönetenler, ülke yönetiminde başarılı olmak istiyorlarsa coğrafyayı iyi bilmeleri gerekir. Çünkü ülkenin sorunlarını doğru teşhis etmek ve sorunları çözmek yaşadığımız sahayı iyi tanımakla mümkündür.

Coğrafya bilgisi insanların yaşamış olduğu çevreden başlayıp dünyanın en ücra alanlarına kadar konumları içine almakta ve bu doğrultuda insanlar arasındaki meydana gelen ilişkilerin gerçekleşebilmesi açısından önemli bir yere sahip olmaktadır. Bu doğrultuda yetişen nesle coğrafya eğitiminin verilmesi için çok fazla sebep

bulunmaktadır. Bu sebepler, var oluş nedeni, etik sebepler, entelektüel sebepler ve pratik sebepler gibi konular halinde de belirtilebilir (Karakuyu, 2010:345-346). Bu sebepler, bireylerin dünya hakkında çeşitli sorulara cevap bulabilmesini, hayatta daima bütün olaylara hazır olabilmesini ve mücadele edebilmesini etkileyen sebeplerdir. Dolayısıyla bahsedilen bu sebeplerin neticesi coğrafya eğitiminin gerekliliğini bir kez daha ispatlar nitelikte olmaktadır. O halde ülkelerde coğrafya eğitiminin ne denli önemli olduğu anlaşılmağa olup, gelişen ülkelerde coğrafya eğitiminin eğitim kurumlarında ders halinde okutulmasının önemi anlaşılmağa.

Bu sayılanlar coğrafya eğitiminin önemini ortaya koymasına rağmen ne yazık ki ülkemizde coğrafyaya ve coğrafyacılar hak ettiği değeri verilmemektedir.

2.3.2. Coğrafya dersi öğretim programının genel amaçları

İnsanoğlu yeryüzünde ne yaparsa, ne ile meşgul olursa muhakkak bir amacı olmuştur. Bu amaçlar doğrultusunda gerçekleştirdiği davranışlar, edindiği bilgiler bilinçli ya da bilinçsiz oluşmaktadır. İnsanların coğrafya bilgisine sahip olması da bütün bunlara dahil olmaktadır. Eğitim kurumlarında uygulanan coğrafya eğitimi tamamen bilinçli bir amaç olup, insanların okul dışında öğrenmiş olduğu coğrafi bilgiler bilinçsiz olmaktadır. Buna rağmen bilinçsiz öğrenilen coğrafi bilgi de yine bir amaca hizmet etmektedir. Coğrafya eğitiminin verilmesinin gerekliliği hakkında farklı bilim adamları tarafından farklı açıklamalar yapılmıştır.

İlk ve ortaokullarda coğrafya eğitiminin; coğrafya bilimini tanıtmak ve öğretmek, öğrencilerin yaşadığı dünyayı öğrenip anlamalarını sağlamak şeklinde iki ana amacının olduğu belirtilmiştir (Arı, 2010:11). Bu amaçların haricinde yine bu amaçları da içine alan diğer amaçlar da şu şekilde belirtilebilir;

1. Coğrafyanın amacı dünya hakkındaki bilgileri ezberletmek değil, bu bilgileri anlayabilmesine olanak tanımadır.

2. Bu dersin amacı öğrencilere yakından uzağa doğru çevrelerini tanımalarını sağlayarak hoşgörülü bireyler halinde yetişmelerine imkan vermektir.

3. İnsanın ve çevrenin mekansal farklılaşmadaki etkisinin araştırılması coğrafyanın amaçları arasında yer almaktadır (Girgin, 2001:132).

4. Coğrafya eğitimi öğrencilere kültürel değerleri öğretmenin yanında diğer kültürlerle saygılı olmayı da öğretmeyi de sağlamaktadır.

5. Coğrafya eğitimi gereksiz bilgiler halinde olmayıp, sade ve işe yarar olması önemlidir.

6. Coğrafyanın konusu dünya olduğu için, coğrafya eğitiminin dünyayı anlayan ve yorumlayan bireyler yetiştirmedeki rolü büyüktür.

2.3.3. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen coğrafi beceriler

Coğrafya öğretim programıyla öğrencilere kazandırılmak istenen coğrafi beceriler ise şunlardır;

1. Coğrafi Gözlem Becerisi: Coğrafya dersi öğrencilere, olay ve olgulara dikkat ederek algılamasını, tanımlamasını, sebep ve sonuçlarını açıklayabilmesini, gözlemlediği olay ve olguları sorgulayıp sebepleri hakkında görüş sahibi olmasını sağlamaktadır. Ayrıca olay ve olgular arasında ilişki kurarak, birbirine benzer ve farklı yönlerini ortaya çıkararak, daha önce öğrendikleri ile kıyaslayıp bağlantı sağlayabilecektir. Bunun yanında gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalarda kullanabilme, benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirmesini sağlayacaktır. Okul ve çevre şartlarının elverdiği ölçüde çevre gezileri ve alan çalışmaları düzenlenmesi, gözlemlemeye dayanan araştırma çalışmaları planlanması ve uygulanması bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. Arazide Çalışma: Bu becerinin gelişmesinde sınıf dışında uygulanan ve coğrafya dersi için bilimsel laboratuvar çalışmaları niteliğinde olan arazi çalışmalarına yer verilmesi önemli yer tutmaktadır. Öğrencilerin sınıf dışında uygulanan çalışmalar sayesinde çevresinde gerçekleşen olay ve olguları izlerken, bunları teşvik edecek çalışmanın amaçlarını belirleyebilecektir. Yapacağı araştırmada plan tasarlayabilecek, araştırma öncesi kaynak, malzeme toplama, takvimlendirme, arazide gerekli olan materyali hazırlama gibi görevleri öğrenecektir. Bu çalışmada gerekli olan araç-gereç ve teknolojiyi kullanma, arazide veri toplama ve kaydetme, verileri analiz etme, sonuçlar çıkarma, öneriler geliştirme, rapor yazma gibi uygulamaları gerçekleştirebilecekleri çalışmalara ve projelere yer verilmesi bu becerinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

3. Coğrafi Sorgulama: Coğrafi sorgulama becerisi; konu veya problemin farkına varma, konu veya problemi tanımlama ve açıklama, konu veya problemi analiz etme ve yorumlama, gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme, kişisel

çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma süreçlerini içermektedir.

4. Zamanı Algılama: Doğa ve insana ait süreçler zamanla bir sistem ve doku oluşturur. Bu anlamda doğa ve insana ait süreçler açısından farklı zaman algıları vardır. Coğrafya dersi ile öğrencilere jeolojik süreçlere ait zaman algısı; yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı; tarihî süreçler ile ilgili zaman algısı ve ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı kazandırılır.

5. Değişim ve Sürekliliği Algılama: Değişim ve sürekliliği algılama; zaman ve süreç içindeki benzerlik ve farklılıkları bulmayı, mekândaki değişim ve sürekliliği algılamayı, coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulamayı gerektirir.

6. Harita Becerileri: Coğrafya eğitiminde harita çalışmaları son derece önemli bir yere sahip olmaktadır. Öğrenciler hem arazi çalışmalarında hem de sınıf içi çalışmalarda, coğrafi olay ve olguların dağılımında haritalardan faydalanmaktadır. Harita becerileri şunları içerir:

- Öğrenci harita üzerinde herhangi bir konumu belirleyebilir,
- Harita üzerine bilgi aktarabilir,
- Amacına yönelik uygun harita seçebilir,
- Çeşitli haritalardan faydalanarak hesaplamalar yapabilir,
- Mekânsal dağılışı algılar,
- Haritayı doğru şekilde yorumlar,
- Taslak haritalar oluşturabilir. ayrıca küre ve atlas kullanma becerisi de coğrafi beceriler içerisinde yer almaktadır. Küre ve atlas kullanma becerisi, temelde ilköğretim programlarında kazandırılan coğrafi beceridir.

7. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama: Öğrenciler, tablo, grafik ve diyagram hazırlamayı öğrenerek;

- Uygun veri seçimi ve sınıflandırma yapar,
- Verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturur,

- Konuyla ilgili fotoğraflar kullanır ve ilişkilendirir,
- Kesitler oluşturabilir (bitki ve jeoloji kesitleri gibi),
- Tablo, grafik ve diyagramları uygun yerlerde kullanır, yorumlar ve sentezler.

8. Kanıt Kullanma: Coğrafi olay ve olgularla ilgili doğa ve insan süreçlerine ait kanıtlar birincil, ikincil veya doğrudan araziden elde edilebilir niteliktedir. Coğrafyada kanıt kullanma “Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma; iklim süreçlerine ait kanıt kullanma, tarihî, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma” becerilerini içerir (MEB, 201:12,13).

2.3.4. 9. Sınıf coğrafya dersi konuları ve kazanımları

Doğal Sistemler Ünite Açıklaması: Bu üniteye sırasıyla doğa-insan etkileşimi, coğrafyanın bölümlenmesi ve ilişkili olduğu disiplinler, coğrafya biliminin gelişimi, dünyanın şekli ve hareketlerinin etkileri, koordinat sistemini oluşturan unsurlar, mutlak ve göreceli konum, harita bilgisi, atmosferin ve iklim elemanlarının genel özellikleri, dünyada ve Türkiye’de görülen iklim tipleri ve özellikleri konularına yer verilecektir. Bu ünite ile hedeflenen kazanımlar ve açıklamaları aşağıda gösterilmiştir;

1. Doğa ve insan etkileşimini örneklerle açıklar.

a) Dünyadan ve Türkiye'den örnekler verilir.

b) Doğa-insan etkileşiminde insanların doğaya karşı göstermesi gereken duyarlılığa yer verilir.

2. Coğrafyanın konularını ve bölümlenmesini açıklar. Coğrafyanın ilişkili olduğu disiplinlere yer verilir.

3. Coğrafya biliminin gelişimini açıklar.

a) Coğrafya biliminin önemine değinilir.

b) Coğrafya biliminin gelişimine evrensel ölçekte katkı sağlayan Türk ve Müslüman bilim insanlarının çalışmalarına da yer verilir.

4. Dünya'nın şekli ve hareketlerinin etkilerini değerlendirir. Dünya'nın Güneş Sistemi içindeki yerine de kısaca değinilir.

5. Koordinat sistemini kullanarak zaman ve yere ait özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur

a) Mutlak ve göreceli konum kavramlarına yer verilir

b) Türkiye'nin konumuna yer verilir.

6. Haritayı oluşturan unsurlardan yararlanarak harita kullanır

a) Harita projeksiyonlarına yer verilir.

b) Farklı harita türlerine ve kullanım amaçlarına yer verilir.

c) Ölçek ile uzunluk ve alan ilişkilerinde basit örneklere yer verilir. Alan hesaplamalarında sadece gerçek alan hesaplamalarına yer verilir.

7. Bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri açıklar.

a) Haritacılık tarihinde önemli olan Türk ve Müslüman bilim insanları ve çalışmaları üzerinde durulur.

b) Coğrafi Bilgi Sistemlerine (CBS) ve uzaktan algılama tekniklerine yer verilir.

c) Mekânsal verilerin haritaya aktarımında nokta, çizgi ve alansal gösterimlerden yararlanılması sağlanır.

8. Haritalarda yer şekillerinin gösteriminde kullanılan yöntem ve teknikleri açıklar.

a) Eş yükselti eğrilerinin özelliklerine yer verilir

b) Eş yükselti eğrileri ile çizilmiş haritalar üzerinde yer şekillerinin ayırt edilmesine yer verilir

c) Haritalarda yer şekillerini gösterme yöntemlerinden renklendirme ve kabartma yöntemlerine yer verilir.

9. Atmosferin katmanları ve özellikleri ile hava olaylarını ilişkilendirir.

10. Örneklerden yararlanarak hava durumu ile iklim özelliklerini etkileri açısından karşılaştırır.

11. İklim elemanlarının oluşumunu ve dağılışını açıklar.

- a) İklim elemanlarına ait temel kavramlara ve iklim elemanlarını etkileyen faktörlere yer verilir.
- b) İklim elemanlarının günlük hayata etkilerine örnekler üzerinden yer verilir.
- c) Yaşanılan yerdeki iklim elemanlarına ait verilerden yararlanılarak tablo ve grafikler çizilir ve günlük hayatla ilişkilendirilir.

12. Yeryüzündeki farklı iklim tiplerinin özellikleri ve dağılışları hakkında çıkarımlarda bulunur. Gerçek istasyonlara ait klimatolojik verilerin yer aldığı iklim grafiklerine yer verilir.

13. Türkiye’de görülen iklim tiplerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

- a) Türkiye’nin iklimini etkileyen faktörlere yer verilir.
- b) Türkiye’deki iklim elemanlarının özellikleri üzerinde durulur.
- c) Türkiye’de görülen iklim tipleri ve özelliklerine yer verilir.

Beşerî Sistemler Ünite Açıklaması: Bu üniteye sırasıyla yerleşmelerin yer seçimini ve gelişimini etkileyen faktörler, yerleşme doku ve tiplerinin oluşumunda etkili olan faktörler, Türkiye’de yerleşmelerin dağılışını etkileyen faktörler ile yerleşmelerin fonksiyonel özellikleri konularına yer verilecektir. Kazanım ve açıklamaları

1. Yerleşmelerin gelişimini etkileyen faktörleri analiz eder. Yerleşme yeri seçiminde etkili olan faktörlere yer verilir.

2. Yerleşme doku ve tiplerinin oluşumunda etkili olan faktörleri örneklerle açıklar.

- a) Toplu ve dağınık yerleşmelerin oluşumunda etkili olan faktörlere yer verilir
- b) Kır ve şehir yerleşmelerinin oluşumunda etkili olan faktörlere yer verilir.

3. Türkiye’de yerleşmelerin dağılışını etkileyen faktörleri örneklerle açıklar. Türkiye’deki ilk yerleşme örneklerine (Göbeklitepe, Çatalhöyük, Alacahöyük vb.) yer verilir.

4. Türkiye’deki yerleşim birimlerini idari fonksiyonlarına göre ayırt eder. Türkiye’nin idari yapısı verilirken ülkenin mevcut sınırlar dâhilinde bölünmez bütünlüğüne vurgu yapılır.

Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler Ünite Açıklaması: Bu ünite sırasıyla; bölge belirlemede kullanılan kriterler, dünyadaki farklı bölge örnekleri, bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliği ve çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkelere ilişkin konulara yer verilecektir.

1. Dünyadaki farklı bölge örneklerini, özellikleri ve bölge belirlemede kullanılan kriterler açısından değerlendirir.

a) *Şekilsel ve işlevsel bölge ayırımına yer verilir.*

b) *Türkiye'den ve dünyadan farklı bölge örneklerine yer verilir.*

2. Bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğini örneklerle açıklar

3. Harita kullanarak çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkeleri sınıflandırır

Çevre ve Toplum Ünite Açıklaması: Bu ünite sırasıyla insanların doğal çevreyi kullanma biçimleri, doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimler ile ilgili konulara yer verilecektir. Bu ünite ile hedeflenen kazanımlar ve açıklamaları şu şekildedir;

1. İnsanların doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir. Karadeniz Sahil Yolu, Maltepe Sahil Parkı, Avrasya Tüneli, Osman Gazi Köprüsü, Ordu-Giresun Hava Limanı, Marmaray ve BAE-Dubai Palmiye gibi örneklere değinilir.

2. Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimleri sonuçları açısından değerlendirir.

a) *Örnek olaylardan hareketle insanın atmosfer, litosfer, hidrosfer ve biyosfer üzerindeki etkilerine yer verilir.*

b) *İnsanların doğal ortam üzerinde gerçekleştirdikleri değişimlerde, doğaya karşı duyarlı olmalarının gerekliliği vurgulanır (MEB, 2018:18-21).*

2.4. Kavramsal Öğrenme Yaklaşımı

Kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler ise bilimsel yapıları meydana getirir. Kavramlar; çevrimizde izlediğimiz olayları, varlıkları, nesnelere, insan ve düşüncelerini benzerlikleri doğrultusunda gruplara ayrıldığında, bu gruplara verilen isimlerdir (Kaptan, 1998: 95-99). Kavram, benzerlik gösteren nesnelere, olayların, düşüncelerin, bilgilerin sınıflandırılarak kategorilere ayrılmasıdır (Senemoğlu, 1998:

513). TDK (2005)' e göre kavram; eşyaların ve olayların benzer ya da ortak özelliklerini içeren ve bir ortak ad altında birleştiren genel tasarımlar şeklinde ifade edilmektedir. Kavram, insan zihninde yeni anlamlar oluşturan, çeşitli eşya ya da olguların değişebilen ortak özelliklerini ifade eden bilgi formu, bir değişken, bir sözcükle ifade edilebilen genel kelimelerdir (Ülgen, 2004:107).

Ayas (2005:67) kavramı; yaşarken kazanılan birtakım tecrübe sonucunda birden fazla ortak niteliğe sahip eşyaların gruplandırılıp, diğer eşyalardan farklı yönleriyle birlikte zihnimizde yeniden oluşmasıdır. Tanımlardan anlaşıldığı üzere kavram, dış dünyada var olan eşyaların, olayların zihnimizde ortak ve ayırt edici yönlerine göre gruplandırılıp anlamlandırılması şeklinde tanımlanabilir. Ülgen (2004:107-116) kavramların özellikleri şu şekilde ifade etmektedir:

- Kavramlar, toplumda ki bütün insanların gördüğü, kabul ettiği, benimsediği ve düşüncelerini ifade ettiği kelimelerin anlamlarıdır.
- Kavramlar ne şekilde edinilirse edilsin, her birey kavrama kendi yaşantısı ile anlam yükler.
- Kavramlar çok yönlüdür.
- Kavramlar insanların edindiği deneyimler sonucunda değişebilir.
- Tüm kavramlar geneldir, öğrenilebilir, kullanılabilir, anlaşılabilir.
- Kavramlar basitten karmaşığa doğru sıralanabilir.
- Kavramlar dil ile doğrudan bağlantılıdır. Bir kültürde geliştirilen kavram çeşitliliği ile o kültürün dil zenginliği doğru orantılıdır.
- Kavramın orijinal hali vardır. Kavramın bireyin zihninde ilk oluşumu kavramın orijinal halidir.
- Kavramlar somuttan soyuta sınıflandırılabilir.

Bütün bu özelliklerden farklı olarak kavram hakkında Fidan (1985:190-191) şunları belirtmiştir:

- Bazı kavramlar diğerlerine göre daha kapsamlı olabilir ve birbirleriyle ilişkili olarak birden fazla kavramı ifade edebilir.

- Kavramların temel özellikleri tanımlama ya da işlevsel yönlerdendir.
- Kavramların önemli ya da önemli olmayan nitelikleri bulunmaktadır.
- Kavramlar, dikey ve yatay organizasyon halindedirler.
- Kavramlar kişiye göre değişiklik gösterebilen ve herkese göre aynı anlamı ifade eden kavramlar olarak iki bölümde görülür.
- Kavramlar sürekli gelişebilir ve yeni anlamlar kazanabilir.
- Kavram gelişimi bireyin gelişimi ile iç içedir.
- İnsanlar kavramların çoğunu sembolik şekillerle zihinlerine yerleştirirler.

2.4.1. Kavram eğitim ve öğretimi

Kavram öğrenme, görülen eşya, olgu, hadise, düşünce ve insanları gruplandırarak, zihinde yeni bilgiler meydana getirmedir (Ülgen, 2004:117). Kavram öğrenme, ürün ve süreç olarak ele alınabilir. Kavramı ürün halinde öğrenmede iki farklı yöntem izlenmektedir. Bu yöntemlerden ilki, davranışçı yaklaşıma göre kavram öğrenmede ürün olarak karşımıza çıkar ve bireyin kavramla ilgili doğrudan izlenebilen davranışları ve sözel olarak ifadeleridir. İkinci yöntem ise bilişsel yaklaşımı benimseyen, bilim adamlarının kavram öğrenme dediği, bellek sürecinde, bireyin daha önceden kazandığı bilgileri anımsayarak yeni öğrendiği bilgilerle yeniden esnek bir şekilde yapılandırmasına denmektedir. Davranışçı yaklaşımda bilgi öğrenilmeden anlam kazandırılmaz ve ifade edilmez. Davranışçı yaklaşımda olduğu gibi bu yöntemde de bilgi kazanılmadan ifade gerçekleşmez. Bu doğrultuda kavramı bireyin öğrenmesi, aktarması ve probleme çözebilmesidir. Bu süreçte kavram öğrenmede iki çeşit yol izlenmektedir. Birincisi, davranışçı yaklaşıma göre kavram öğrenme süreci bireyin uyarıcı-tepki arasında bağ kurması neticesinde oluşur. İkinci yaklaşım olan bilişsel yaklaşıma göre ise, bireyin herhangi bir kavramı öğrenilebilmesi için, gözlemlendiği kavramların tümünü dikkate alarak anlam ağı kurar, yeni özellikler meydana getirerek çeşitli şemalar geliştirir (Ülgen, 2004:117-119).

Kavramlar hangi öğrenme yöntemiyle öğretilirse öğretilsin öğrenme iki basmakta olur:

- a. Kavram oluşturma

b. Oluşturulan kavramı kazanmadır (Stones, 1970; akt. Ülgen, 2004:119).

Kavram öğrenmenin en önemli kısmı, kavramı kavram haline getiren temel özellikleri, daha az öneme sahip olan özelliklerden ayırabilmektir. Kavram öğretiminde çoğunlukla şöyle bir sıra izlenmektedir:

- Öğretilecek kavramın belirlenir,
- Kavramı anlamlandıran nitelikler sıralanır ve öğrencilerden bu niteliklerin açıklanması istenir,
- Öğrencilerin daha önce öğrendiği kavramlarla ilişki kurması sağlanır,
- Öğretilen kavrama uygun örnekler verilir ve bu örneklerde kavramın tanımını yapan önemli özellikler üzerinde durulur,
- Öğretilen kavramlara uygun olmayan örnekler verilerek öğrencilerin karşılaştırma yaparak ayırt etmesi sağlanır,
- Uygun olan ve olmayan örnekler birlikte verilir ve uygun olan örneklerin bulunması istenir, uygun olmayan örneğin niçin uygun olmadığı açıklanması istenir,
- Kavramın içinde geçtiği ilke ve genellemelerin örnekleri verilir,
- Gerçeğe uygun problemler verilip, kavramların bu problemler içinde kullanılması sağlanır,
- Öğrencilerin verdikleri cevapların doğrulanması ve ihtiyaç varsa düzeltmenin yapılması sağlanır (Fidan, 1985:194).

Kavram oluşturma, kavramların ortak özelliklerini ve kavramları birbirinden ayıran özellikleri anlayarak, ortak özelliklerinden yola çıkarak yapılmaktadır. Kişi kavram öğrenmeye doğduğundan itibaren başlar ve ömrünün sonuna kadar devam eder. Bu öğrenme sürecinde kavram öğrenmenin en çok gerçekleştiği dönem çocukluk dönemi olmaktadır. Bunun sebebi ise, dünya ile yeni tanışan bir çocuğun çevresindeki bütün eşya ve olaylara karşı yabancı olması ve gördüğü her olgunun onun için öğrenilecek yeni bir kavram olmasıdır. Bu süreçte çocuklar genellikle kavramları tesadüfen öğrenir. Doğru veya yanlış olarak öğrenmiş olduğu kavramları, eğitim almaya başladığı sırada belirli bir program kapsamında, olması gerektiği gibi öğrenmeye başlar. Benzer ve farklı özelliklerine göre birbirinde ayırt edebilir (Ülgen, 2004:120).

2.4.2. Kavram öğretiminin sınırlılıkları

Kavram öğretiminde, kavramların öncelikle öğretmen tarafından tam anlamıyla bilinmesi gerekmektedir. Öğretmen tarafından tam manasıyla anlaşılmayan kavram, öğrenciye de doğru şekilde öğretilemez ya da öğrenci kavramı öğrenmede zorlanır. Bunu sonucunda da öğrencinin kavram öğrenme becerisi gelişemez. Bunun yanında öğrencinin öğreneceği kavramla ilgili bir ön bilgiye sahip olmaması ya da yetersi bilgiye sahip olması, yanlış bilgiye sahip olması kavram öğrenmeyi zorlaştıran sebeplerdendir. Öğrencide önceden var olan kavram kargaşası da eğer tespit edilip düzeltilmezse yanlış öğrenme gerçekleşir ya da öğrenme gerçekleşmez, ikisi de zarardır (Ülgen, 2004:143).

2.5. Kavram Haritaları

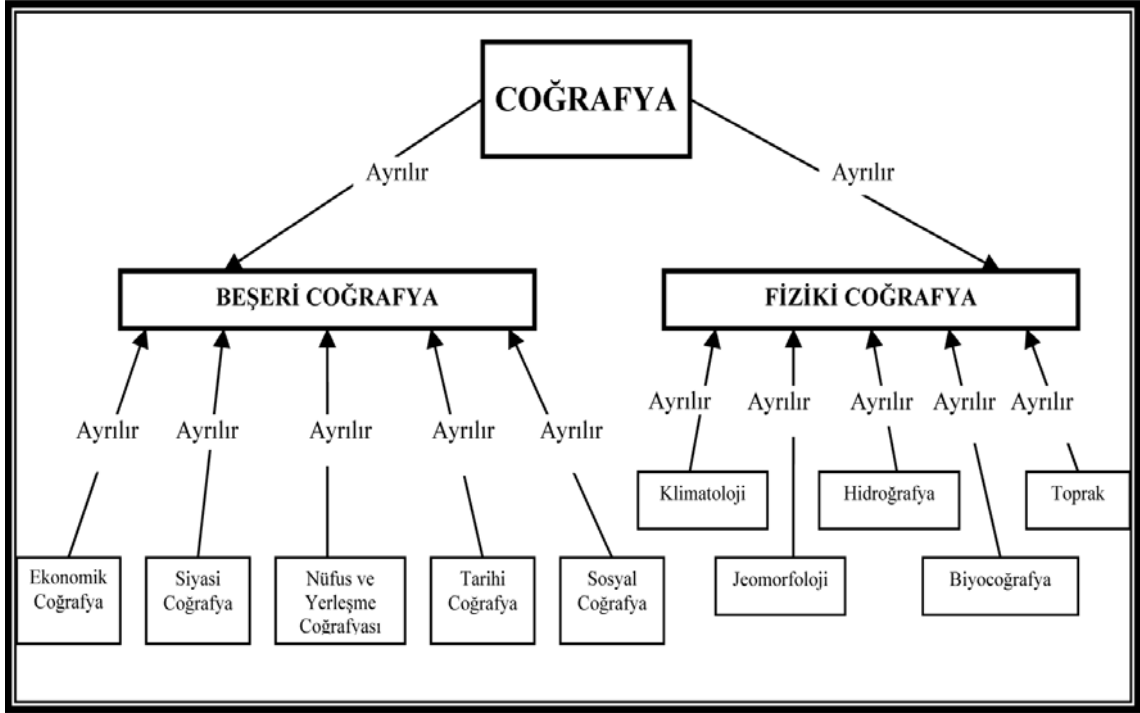
Çevremizde yer alan eşya, olay, fikir ve davranışların ortak özellikleri ile meydana getirilen sınıflandırmaların soyutlaşmış şematik haline kavram denmektedir (Fidan, 2012). Her birey dünyaya geldiği günden itibaren çevresinde gördüğü her olgu ve eşyaya karşı bir anlam kurmaya başlar, kavramlarla ilişkilendirir ve bu ömrünün sonuna kadar devam eder. Kılınç (2007)'ın de ifade ettiği üzere, kavramlar insanın zihninde meydana gelir ve bu kavramların geliştirilmesinde genelleme, ayırım ve tanımlama olmak üzere üç zihinsel süreç kullanılır. Genelleme sürecinde birey, varlık ya da olayları taşıdıkları benzer özellikleri doğrultusunda sınıflandırır ve bu başlık altında birleştirir. Ayırım sürecinde, birey genellemeden ayrı olarak varlık ya da olayları farklı nitelikleri doğrultusunda gruplara ayırır. Tanımlama sürecinde ise, bireyin zihninde meydana gelen düşünceler uygun sözcüklerle isimlendirilir. Bireyin zihninde isimlendirilen varlık ve olayların öğretilmesi bazı süreçlerde zor olmaktadır. Bu nedenle, çeşitli öğretim yolları, yöntem ve teknikler geliştirilerek öğrenme sürecinin daha kolay hale getirilmesi öğrenmenin daha kolay ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Bu öğretim stratejileri, yöntem ve tekniklerinden biri de kavram haritalarıdır.

Bir öğrenme stratejisi ve yöntemi olarak eğitimde yerini alan kavram haritaları, öğrencinin belirli bir konuda bilgisini ifade edebildiği ve kavramlara dönüştürebildiği görsel sunumlardır (Zimmaro ve Cawley, 1998). Kavram haritaları kavramlar arasındaki ortak ilişkiyi ifade eder. Herhangi bir konu hakkında, birbiriyle ilişkili olan anahtar kelimeler belirlenir, bu kelimeler ile öğretilmek istenilen konu anlamlı ve sistemli bir biçimde organize edilir ve öğrenciye kodlayarak öğretilir. Bu yolla sağlanan

kodlayarak öğrenme öğrencide daha kolay kazanılmakta ve kalıcı olmaktadır (Demirel, 2005). Kavram haritaları; kavramları zihinde yapılandırır ve kavramlar arası ilişkilerin net bir şekilde oluşmasını sağlar. Kavramların, görsel yollarla hafızaya kodlanarak uzun süreli saklanması ve bireylerin yaratıcı düşünmesini sağlar. ayrıca kavram haritaları; öğrencilerin derse olan ilgilerini daha çok arttırmakta, aynı zamanda öğrencilerin derse katılımını gerçekleştiren öğrenci merkezli bir uygulama olması sebebi ile anlaşılması zor konularda sözel ve görsel araçlarla bilginin kolay bir şekilde alınmasını sağlamaktadır. Eğitim sırasında öğrencinin eksik olduğu yerlerde öğretmene dönüt gerçekleştirmesini, öğretmeniyle olan iletişimini güçlendirmesini ve konuları özetleyerek geri aktarmasını da gerçekleştirmektedir.

Bernstein (2011)'in belirttiği gibi kavram haritaları, Joseph Novak tarafından 1972 yılında Cornell Üniversitesinde profesör olduğunda kullanılmaya başlanmıştır. Kavram haritaları hem psikolojik hem de epistemolojik olarak oluşturulmuştur. Öğrencilerde var olan bilişsel yapıların yeni öğrendikleri bilgilerle birleştirerek öğrenmeyi gerçekleştirdiklerini öne süren David Ausubel (1963)'in Öğrenme Psikolojisi Teorisine dayandırmaktadır.

Bir konu hakkında oluşturulan kavram haritası, öğrenciye verilen yeni bir bilginin bir iskelet zinciri halinde zihinde oluşmasını ve anlaşılıp kalıcı olmasını sağlamaktadır (Novak ve Canas, 2006). Kavram haritalarında tümevarım tekniği şeklinde alınan bilgilerin bir araya getirilerek bir sonuca ulaştırılması şeklinde verildiği gibi, genel bir bilgidен özel bir yargıya ulaşılmasını sağlayan tümdengelim yöntemi de kullanılmaktadır. Bir konu hakkında kavram haritası hazırlanırken, kavram ve bilgiler bir araya getirilerek anlamlı bir çerçeve ortaya çıkarılmaya çalışılırken beynin sol tarafı kullanılmakta, oluşturulan bu kavramları görselleştirmek amacı ile de beynin sağ tarafa kullanılarak öğrenciden tam performans sağlamak amaçlanmaktadır. Bu sayede kavram haritaları doğru biçimde uygulandıkça öğrencilerin beyinlerinin her iki tarafını da aktif bir şekilde kullanmaları sağlanmış olacaktır (Hesapçioğlu, 2008). Kavram harita örneği aşağıda verilmiştir:

Kaynak: Sever, Budak ve Yalçınkaya, 2009: 26

Şekil 2.1. Kavram haritası örneği

2.5.1. Kavram haritalarının tanımı

1974 yılında Joseph Novak'ın Cornell Üniversitesi'nden bir grup öğrenciyle beraber gerçekleştirmiş oldukları bilimsel çalışmalar sonucunda Ausubel'in anlamlı öğrenme tekniğinden faydalanarak, kavram haritalarını eğitimde geliştirmişlerdir. Anlamlı öğrenme, bireyin daha önce edindiği bilgi ve kavramlarla, yeni edindiği bilgi arasında anlamlı bir ilişki kurarak bilgiyi oluşturması şeklinde ifade edilmektedir (Ausubel, 1968; Novak, 1993, akt. Kaya 2003:265-271).

Kavram haritası, bir konu adı altında sahip olduğu kavramların arasındaki ilişkiyi gösteren kategorilere ayrılmış somut bir şemadır. Örneğin; Beşeri ve Ekonomik Coğrafyanın alt kolları arasındaki ilişkilerin değişik şekillerle gösterilmesi gibi. Kavram haritası, anlamlı öğrenme konularıyla bireylerin kavramları öğrenme şekilleri arasındaki ilişkiyi ifade eden öğrenme-öğretme yoludur (Kaptan, 1998:95-99).

Kaya (2003:265-271) kavram haritasını, öğrencinin bir konu hakkında zihninde oluşturduğu soyut sınıflandırmaları, kağıt kalem aracıyla kategorize ederek somutlaştırması şeklinde ifade etmektedir.

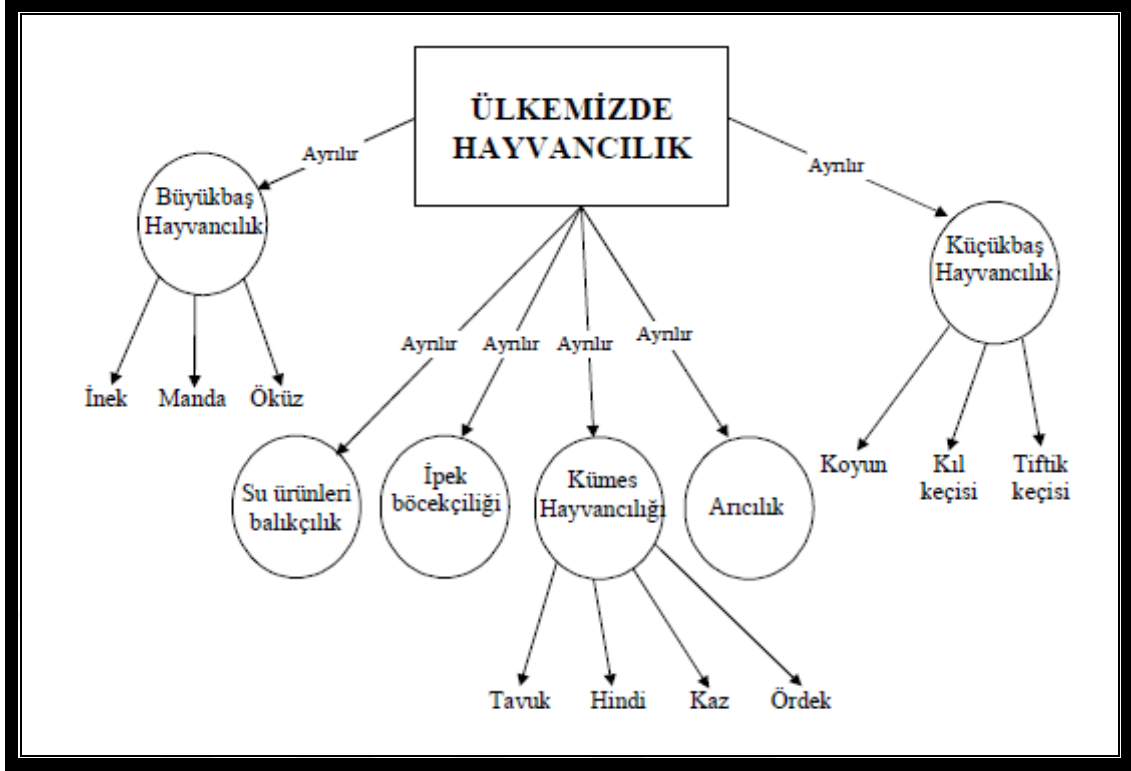
Kavram haritaları, bir konu hakkında birbirinden farklı olan kavramların aralarında ilişki sağlanarak bir araya getirilmesi ve anlamlı bir şekilde sunulmasını sağlayan bir öğretim biçimidir (Johnsen, Biegen ve Shafran, 2000, akt. Yaman, 2009:25).

Ünlü (2014:274) ise kavram haritalarını şu şekilde ifade etmiştir: bir konu hakkında aralarında ilişki olan kavramların sistematik bir şekilde tümdengelim ya da tümevarım yollarıyla şema halinde gösterilmesidir. Başka bir ifadeyle, bir konuyu ya da olayı bütün bir halde anlatabilen kavramları ve bu kavramların birbiriyle ilişkilerini gösteren grafik araçlarıdır. Kavram haritaları, kavram ağları gibi grafiksel araç olmalarından dolayı birbirlerine benzese de kavram haritaları kavramlar arası ilişkileri, önermeleri veya ilkeleri göstermesi yönüyle kavram ağlarından ayrılır.

2.5.2. Kavram haritalarının türleri

Kavram haritaları, farklı biçimlerde söylenmekle birlikte, tüm kavram haritalarındaki ortak amaç, kavramları somutlaştırmak ve birbirleri ile olan ilişkilerini göstererek anlatmaktır. Bu amaca erişmek için en çok kullanılan kavram haritası çeşitleri; karma haritalar, balık kılıcı haritası, örümcek haritaları, zincir kavram haritaları ve sınıflama haritalarıdır (Tosun ve Doğan, 2005: 15).

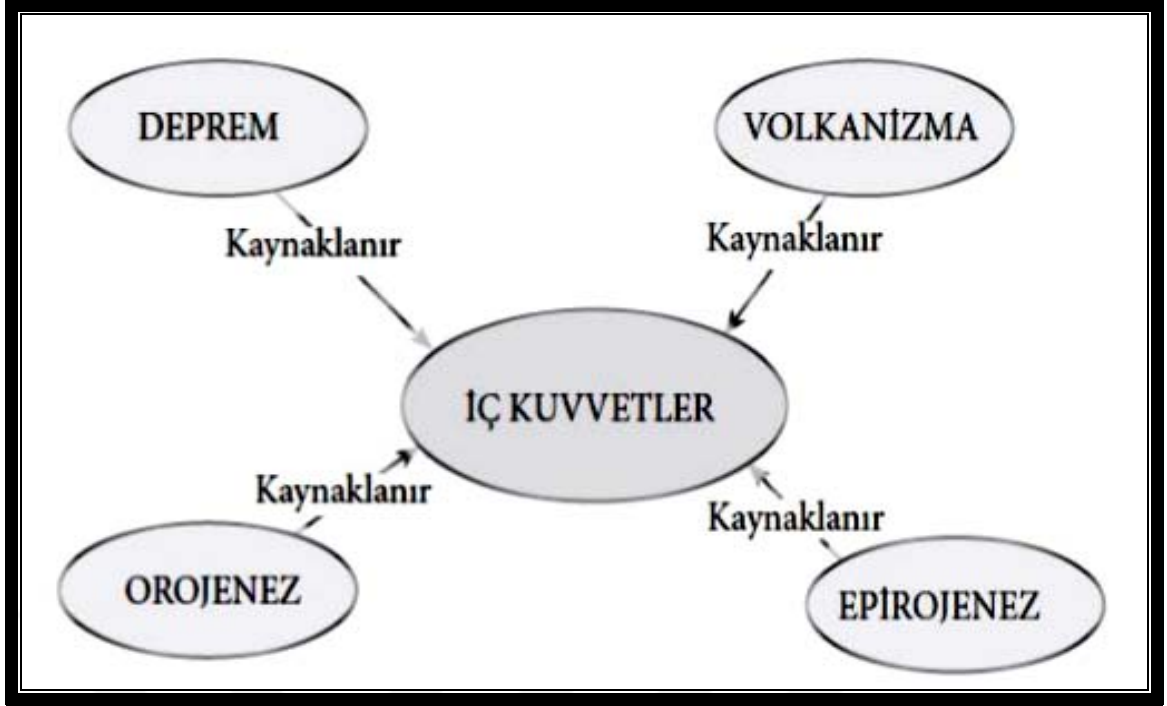
1. Sınıflama Haritası: Bu kavram haritalarına hiyerarşik kavram haritaları ismi de verilmektedir. Öğrenilen veya öğretilmek istenen bilgileri ve kavramları genelden özele ulaşılacak şekilde, sistematik olarak sınıflandıran ve hiyerarşik olarak gösteren kavram haritalarına denir. Şekil 2.2.'de hayvancılıkla ilgili hazırlanmış örnek bir sınıflama haritası gösterilmektedir.

Kaynak: Bayındır, 2006

Şekil 2.2. Sınıflama haritası örneği

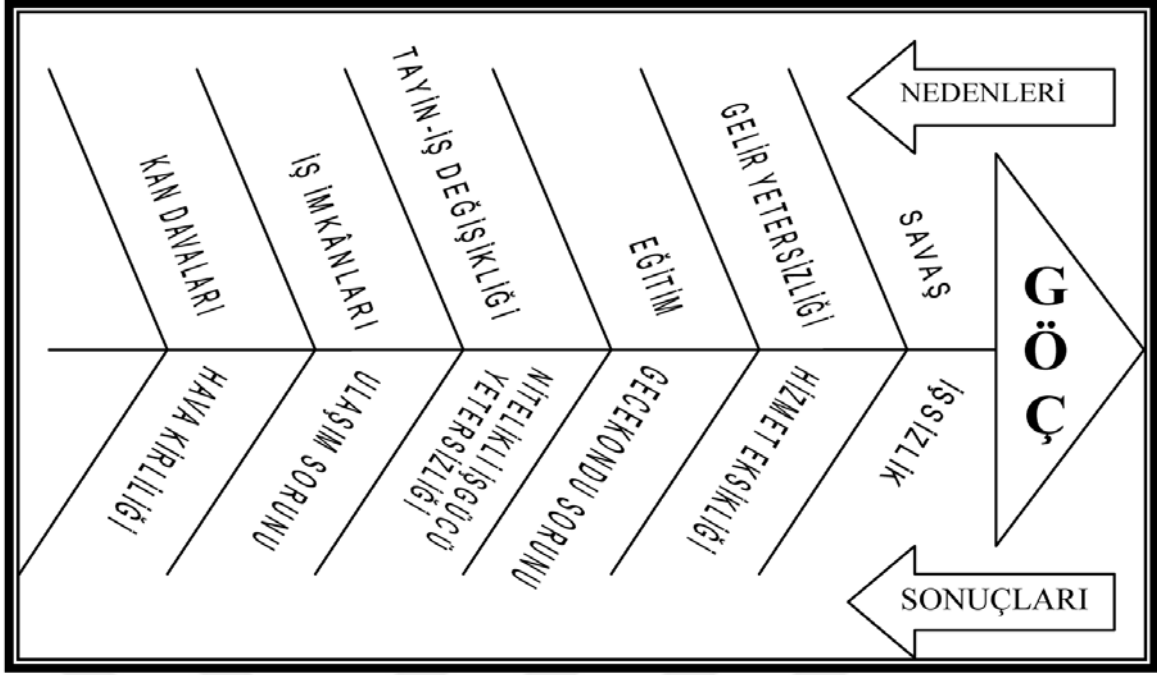
2. Örümcek Harita: Örümcek kavram haritaları, dışarıdan incelendiğinde bir örümcek ağını andırdığı ve şekli ağlara benzetildiği için bu isimle anılmaktadırlar. Harita hazırlanırken en başta, temel olan yani birincil kavram haritanın merkezine konularak işleme başlanır. İkinci aşamada, merkezdeki birincil kavramdan çevreye doğru etrafına ikincil kavramlar yazılarak, bu kavramların arasındaki bağlantılarını ifade eden hatlar çizilir. En sonunda ikincil kavramların varsa alt kavramları önceki basamakta olduğu gibi gösterilerek ifade edilir. Örümcek haritalarının bireyler tarafından hazırlanması ve anlaşılması oldukça kolay olması, bu haritaların tercih edilme sıklığını artırmaktadır (Bayındır, 2006:48). Şekil 2.3'te coğrafya dersinde kullanılan bir örümcek haritası örneği sunulmuştur.

Kaynak: MEB, 2013

Şekil 2.3. Örümcek haritası örneği

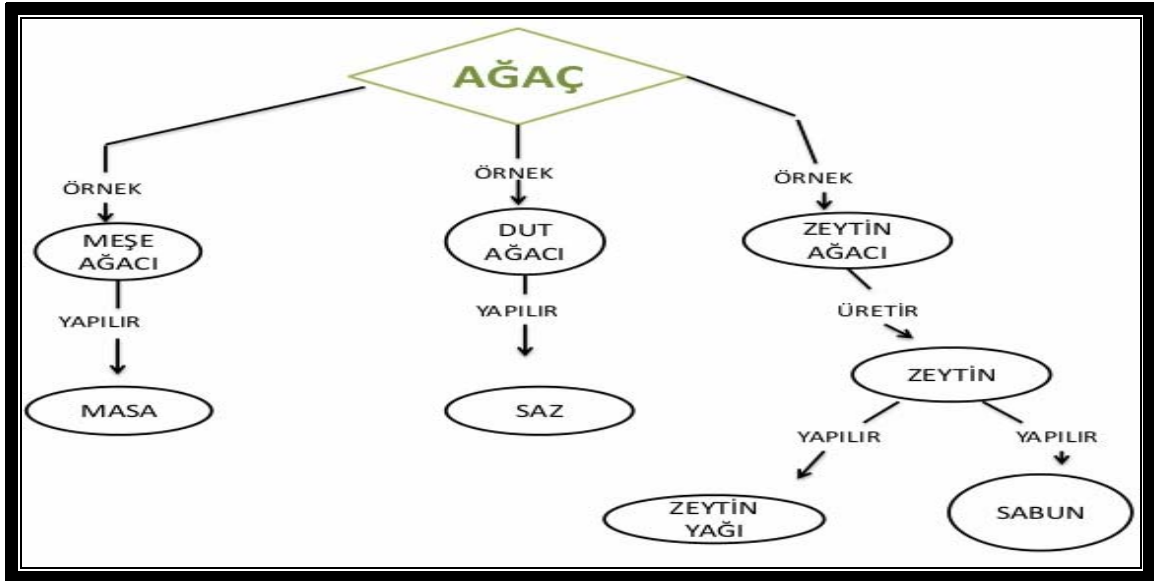
3. Balık Kılçığı Haritası: Bu kavram haritası hazırlanırken, bir balık iskeleti çizilerek işleme başlanır. Önce, çizilen balık iskeletinin baş kısmına ana, birincil kavram yazılır. Kılçık kısımlarına ise teker teker, ana kavramın sebepleri ve neticeleri yazılır. Bu biçimde anlaşılabilirliği zor ve kompleks bir olayın sebep ve sonuçları bir kavram haritasında bütün şekliyle görüldüğünden anlamayı kolaylaştırmaktadır. Kavramların, konuların sebep-sonuç prensiplerine dayandırılarak ve ilişkilendirilerek öğretildiği coğrafya derslerinde fazlasıyla tercih edilerek kullanılabilen bir teknik olarak karşımıza çıkmaktadır. Şekil 2.4.' te Göç ile ilgili hazırlanmış bir balık kılçığı kavram haritası örneği sunulmuştur.

Kaynak: Sever, Budak ve Yalçınkaya, 2009: 27

Şekil 2.4. Balık kılıcı haritası örneği

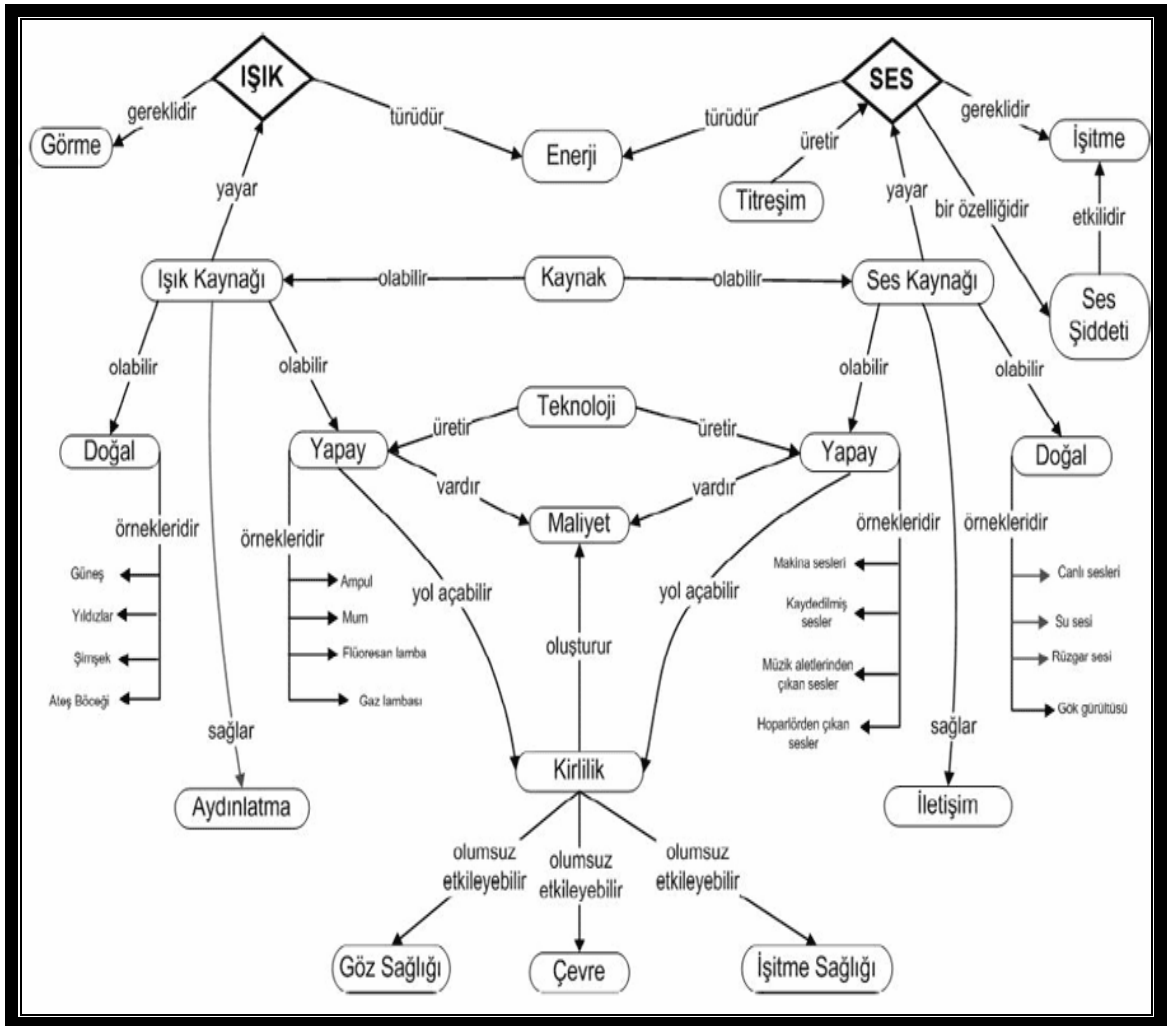
4. Zincir Kavram Haritası: Herhangi bir kavramın ya da konunun alt kavramlarını ve bir işlemin basamaklarını, anlatan kavram haritalarına zincir kavram haritası adı verilir. Bu haritalar “ardışık” ya da “sırsal” olarak da isimlendirilmektedir. Haritada kavramlar birbirlerini takip eden zincirler içinde sunulur. Aşağıda yer alan Şekil 2.5.’te zincir kavram haritasına bir örnek verilmiştir.

Kaynak: <https://www.slideshare.net/aliyayman/ali-yayman>

Şekil 2.5. Zincir kavram haritası örneği

5. Karma Kavram Haritası: Karma kavram haritaları, özellikle problem çözme tekniğinde tercih edilmektedir. Bu haritaların yapılmasında şöyle bir yol izlenmektedir. Öncelikle sayfanın merkezine veya en üstüne problem türü ya da kavramı yazılır. İkinci basamakta alt problemler ve çözüm yolları ifade edilir. Daha sonra bu alt başlıklarla ilişkili olan kavramlar bu başlıkların çevresine sıralanır. Ana ve alt problemler kutuların veya dairelerin içine alınır. Problemden alt problemlerle ilişkili olan kavramlara ve oradan da çözüm yollarına ulaşmayı sağlamak için yön okları ile bağlantılar oluşturulur ve harita hazırlanmış olur (Korukcu, 2007:57).

Kaynak: MEB, 2013

Şekil 2.6. Karma kavram haritası örneği

Karma kavram haritaları kazanılan bilgileri sistemli olarak sınıflamayı hedefler ve olayların dönüşüm aşamalarını sunmaya da imkan sağlar. Bu haritalarda bilgiler genelden özele doğru bir dağılım ile anlatılır. Karma kavram haritalarında, girdi, işlem ve ürün basamakları yer alır (Yurdakul, 2016: 14).

2.5.3. Kavram haritalarının faydaları

Kavram haritaları, kavram öğretiminde kullanılan oldukça önemli bir öğretim tekniğidir. Kavram haritalarının yararlarını pek çok bilim insanı farklı farklı yönlerden tartışarak, ifade etmişlerdir. Adler kavram haritalarının, öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere öğrenmeyi kolaylaştırdığı, karmaşık bilgilerin bir bütün olarak algılanmasını sağladığını, kompleks yapıların anlaşılmasını artırdığını ve öğrenmede bilgilerin kalıcılığını sağladığını belirtmektedir. Kavram haritaları tekniği, öğretmenlerin öğrencilerin bilgileri ne seviyede öğrendiklerini takip etmesini ve ekstra öğrenmeye ihtiyacı olan öğrencilerin belirlenmesini kolaylaştırması yönünden de büyük faydası vardır. Ayrıca araştırmacılar kavram haritalarının, öğretmen öğrenci arasındaki iletişimi ve etkileşimi derinleştirip, birbirlerini tanımada ve anlamada kolaylık verdiğini düşünmektedirler (Adler, 1995: 85-100).

Kavram haritalarının eğitim çalışmalarındaki en önemli tarafı, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olmasıdır. Kavram haritalarının bir farklı faydası ise, öğrencilerin birbirleri ile sınıf içerisinde etkileşimini artırmaktadır. Özellikle kavram haritaları hazırlanmasında oluşturulan üç kişilik grupların, konuyu tartışarak geliştirdikleri kavram haritalarında öğrenci iletişimi maksimum seviye ulaşabilir (Novak ve Gowin, 1984: 97-112).

Kavram haritası tekniğinin eğitim aşamalarında ne seviyede etkili olduğuna yapılan araştırmalardan birinde, öğrenciler üç gruba ayrılmıştır. Bu gruplardan biri kontrol grubu diğerleri ise deney grubu olarak değerlendirilmiştir. Deney gruplarından birinde kavram haritası tekniği kullanılarak dersler işlenmiştir. Diğer deney grubunda ise konunun işlenişinde benzeşme modeli tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda, kavram haritası tekniği kullanılan deney grubunun başarısı, hem benzeşme modelinin kullanıldığı deney grubundan, hem de kontrol grubundan önemli derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Bu konuda yapılan pek çok araştırma, kavram haritası tekniğinin derslerde tercih edilmesinin, başarıyı pozitif yönde artırdığını kanıtlar nitelikte olduğu görülmektedir (Geban ve Uzuntiryaki, 1999:97).

Kaptan (1998: 95-99), kavram haritalarının başka öğrenme stratejilerine göre üstün olan yanlarını aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

1. Kavram haritası tekniğinde öğretmenlerin veya öğrencilerin geliştirdiği kavram haritaları, hazırlayan kişilerin özgün fikirlerini yansıttığı için çok farklı

biçimlerde çizilebilir. Aynı zamanda birbirinden farklı öğrenme tarzındaki bireylere hitap eder.

2. Kavram haritalarını geliştiren kişilerin üretkenlik taraflarını artırır.
3. Öğrenci merkezli bir tekniktir.
4. Öğretmen ve öğrenci birlikte gerekirse tartışarak bir kavram haritası hazırladığında, öğrenci- öğretmen etkileşimi çoğalır.
5. Farklı öğrenme türlerine ve bireysel farklılıklara hitap edebilmektedir.
6. Derslerin her aşamasında tercih edilebilen bir tekniktir.
7. Kapsam oluşturulması, bütünleştirilmesi ve ölçülmesinde kullanıma uygundur.
8. Kavramlar arasındaki anlamsal bağlantının öğrenilmesinde kolaylık sağlar.
9. Kavram haritası hazırlamaya devam eden öğrencilerin, bilgileri sistematikleştirme ve kavramları analiz ve sentezleme hususunda yetenekleri artacaktır.
10. Öğrenilmesi, öğretilmesi ve kullanılması oldukça basit ve ekonomiktir.

Güngördü ve Aydın (2015: 260-261) ise kavram haritalarının faydalarını yukarıda belirtilen maddelere ilave olarak aşağıdakileri eklemektedir:

- Öğrencilerin birbiriyle bağlantılı kavramları bir sıra şeklinde öğrenmesine yardım eder.
- Öğrencilerin öğrenecekleri konuyu bir bütün olarak görmesini sağlar ve tüm konuyu bir şekil üzerinde bir arada özetler.
- Kavramların konu içindeki yerini vererek, diğer kavramlardan hangi açılardan farklı olduğunu gösterir.
- Öğrenmede sürekliliği artırır.
- Kavramları somutlaştırıp, öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Öğrenme ortamını zenginleştirir.
- Öğrenilen bilgilerin kalıcılığını çoğaltır.

- Öğretmen ve öğrencilerin düşüncelerinin dağınık olmasını engeller.
- Anlamli öğrenmeye yardımcı olur.
- Öğretmenlerin öğrencilerinin ne seviyede öğrendiğini anlamalarını sağlar.
- Kavram hatalarını ve kusurları engeller.

2.5.4. Kavram haritalarının sınırlılıkları

Kavram haritaları, kısa cevaplı soruların veya uzun yazıların aksine öğrencilerin ilgili konulara ne derece hakim olduklarını anlatır. Ancak genel kavramlar ile hazırlanmış bir kavram haritası, ayrıntılı bilgilerin olduğu bir test ile birleştirilirse öğrenme kalıcı olmayabilir. Eğitiminin, konuya yaklaşımın açısından farklı olarak hazırlanmış kavram haritaları, orijinal fikirleri canlandırıp, konuya yeni yaklaşımlar katabilir ama kavram haritası mantıklı bir örüntü ile hazırlanmamış ise, kavramlar arasındaki ilişkilerin kurulması zorlaşabilir veya kavram yanlışları oluşabilir. Kavramlar arasındaki bağlantılar iyi kurgulanmadığında öğrenci, ayrıntı gereken noktalarda yanlışlara sürüklenebilir. Aynı zamanda, öğrenci ayrıntıları öğrenemezse kavramlar arasındaki bağlantıları hiçbir şekilde anlamli bulmayabilir (Atasoy, 2004:189-190).

Haritalar, bir üniteyi oluşturan kavramlar arasındaki bağlantıyı, öğrencilerin anlamasını sağladığı gibi, bu bilgilerle ilgili bireylerde daha önceden hazır bulunan kavramların yeniden canlanmasını da sağlar. Ancak kavram haritası tekniği, bir tek kavramın incelenmesi için etkin bir yöntem olarak görülmemektedir. Bunun yanı sıra kavram haritaları, ünite ile ilgili bazı önermelerin en güzel şekilde elde edilmesini sağlasa da, bilginin imajlar gibi diğer elemanları konusunda yeterli ayrıntıları ortaya çıkartamaması önemli bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Ayrıca kavram haritası tekniği, bilginin tek tek elemanlarının incelenmesi için çok uygun bir teknik olarak görülmemektedir (Atasoy, 2004:190).

2.5.5. Kavram haritalarının eğitim ve öğretimde kullanımı

Kavram haritaları, tüm bir ünitenin veya alt konularda verilmesi gereken kavramların arasındaki ilişkilerin fark edilmesine yardımcı olduğu için öğretim programlarının oluşturulmasında, planların hazırlanmasında bir araç olarak tercih edilebilir. Bu kavram haritaları hazır şablonlar üzerinden kullanılacağı gibi öğretmen ve öğrenciler birlikte veya tek tek yeni kavram haritaları hazırlayabilir. Kavram

haritalarının eğitim ve öğretimde kullanılmasındaki en büyük fayda, kavramlar arası ilişkileri, bağlantıyı mantıklı olarak görme imkanı tanıyan en önemli teknik olmasıdır. Ders öğretmenleri konuyla ilgili planlama yaparken, kavram haritalarından faydalanarak, derste öğrencilere kavramlar arasındaki ilişkilerin ne derece derinlik ve genişlikte kazandırılacağını sınırlandırabilir (Bayındır, 2006: 56).

Kavram haritalarına kullanmadan hazırlanan planlama çalışmalarında, eğitimcilerin hatırlayabildikleri veya kendilerince öncelikli buldukları kavramlara yöneldikleri tespit edilmiştir. Bu olay ise dersin olması gerektiği gibi işlenmesinde büyük yanılgılara neden olabilmektedir. Çünkü eğitimcinin birbiriyle ilgisiz kavramları kullanıp, öğrencilerin şaşırmasına ve gereksiz kavramları öğrenmekte zorlanmalarına sebebiyet vermektedir. Çünkü öğrenciler, önceki bilgileri ile yeni edindikleri kavramlar arasında bağlantı kurmamakta ve neticede ezberleme yoluna gitmektedirler (Akgündüz, 2002: 9-10).

Kavram haritaları, dersin en başında kavramlar konusunda önbilgilerin olup olmadığının yoklanmasında tercih edilebilecek bir tekniktir. ardından öğrencilerin kavram ile ilgili önceden bilgileri var ise, bu durumda kavram haritası tekniğini kullanmak yine en uygun öğretim stratejilerinden olabilmektedir. Öğrencilerden konuyla ilgili bir kavram haritası hazırlayıp, kavramları ne seviyede bildikleri ve hangi kavramlarda yanlışlarının olduğu belirlenebilir. Konu işlendikten sonra aynı basamak tekrarlanıp, aynı kavramların yenden haritaya dökülmesi istenebilir. Böylece öğrencilerin, kavramları anlamada, ne derecede ilerleme kaydettikleri görsel tekniklerle değerlendirilmiş olacaktır (Akgündüz, 2002: 9-10).

Öğrencilere kısmen tamamlanmış yarım bir harita sunulup, kavramları öğrendikçe bu haritayı doldurmaları istenebilir. Çünkü kavram haritası ile ilk defa tanışan öğrencilerin bir kavram haritasını kendileri hazırlaması oldukça zor bir durumdur. Bu nedenle, kavram haritaları tekniği ile ilk defa tanışan öğrencilerin kısmen tamamlanmış kavram haritalarını kullanmaları daha doğru bulunmaktadır. Öğrenciler bu şekilde kavram haritalarının nasıl hazırlandığı konusunda fikirler edinecek ve bu tekniğe karşı aşinalığı artacaktır (Kaptan 1998: 95-99).

Dersin açıklama aşamasında bir kavram haritası hazırlamak, öğrencilerin bir kavramdan ne anladıklarını görsel yollarla göstermesi sebebiyle uygun olacaktır. Eğer verilen kavramlar arasındaki bağlantılar çok zor değilse, harita tekniğini kendileri

kullanabilirler; aksi durumda öğrencilere kısmen yapılmış bir kavram haritası verilip geri kalan kısmını tamamlamaları istenebilir. Okuduklarında kavramlardan ne anladıklarını özetlemeleri istenip, daha sonra bir kavram haritası hazırlamaları söylenebilir. Öğrencinin öğrenme stili tespit edilerek, not alma veya taslak oluşturma gibi tekniklerle alternatif kavram haritalarının kullanımı da çok yararlı görülmektedir. Farklı öğrenme stilleri olan öğrenciler için taslak çıkarmak zor olabilmektedir. Bu aşamada yapılacak kavram haritaları önemli bir alternatif olacaktır. Ayrıca, eğer öğrenciler ünitenin başında bir kavram haritası yapmışlarsa, bu ikisini kıyaslamak, öğrenme miktarının değerlendirilmesini sağlayacaktır (Bayındır, 2006: 50-51).

Öğrencilerin, açıklama aşamasında hazırlamış oldukları bir kavram haritasını aynı kavramlar için tekrar kullanmaları, ancak farklı renklerdeki kalemlerle, geliştirme çalışmasında öğrendikleri bilgilerle eklemeler yapmaları daha doğru olacaktır. Gelişme sürecindeki kavram haritası, çapraz ilişkileri ve ileri seviyedeki önermeleri ile bir önceki aşamadan daha karışık olabilir. Aynı şekilde, sınıf içerisinde kısmen tamamlanmış bir harita kullanılarak, öğrenmekte oldukları bir kavram konusunda bir sınıf ya da grup tartışması tetiklenebilir (Kaptan 1998:95-99).

Öğrencinin tam olarak bildiklerini, özgür bir biçimde herhangi bir sınırlama olmadan, göstermesi için en uygun görüş, kendi bilgilerini kullanarak kavram haritası çizmeleridir. Öğretmenler bir iki haftalık dersler ile kavram haritalarının nasıl çizilmesi gerektiğini öğrencilerine kazandırabilir. Öğretmenlerin, öğrencilerin hazırladıkları kavram haritalarını bir değerlendirme aracı olarak kullanmadan önce, böyle bir eğitimi vermeleri oldukça önemlidir. Bu şekilde değerlendirme aracı olarak kullanılacak kavram haritalarının geçerlilik ve güvenilirliği yükselecektir. Kavram haritası tekniğinin, değerlendirme aracı olarak kullanılmasında önemli olan diğer bir nokta, haritanın puanlama ölçütlerinin belirlenmesidir. Objektif ve önemli kavramlara göre yapılan bir puanlama konusunda öğretmenlerin hassas olmaları gerekmektedir. Kavram haritaları başka pek çok değerlendirme aracına kıyasla, öğretmenlere öğrenme öncesi ve sonrasında öğrencilerinin de aktif olarak katıldığı ve alternatif puanlama ölçütlerinin kullanılacağı bir değerlendirme olanağı verir. Kavram haritalarını başka grafiksel yaklaşımlardan ayıran en önemli nitelikleri, hem eğitimsel bir strateji olarak anlamlı öğrenmeyi artırmada kullanılması, hem de ekonomik ve kolay bir yöntem olarak kavramsal anlamayı ölçmede kullanılabilmesidir (Kaya, 2003: 265-271).

2.6. Coğrafya Dersinde Kavram Haritalarının Kullanımı

Coğrafya dersinde verilen eğitimin en önemli amaçlarından birisi, öğrencilerin, soyut ve kompleks olan kavramları ezberleme yöntemlerinden uzak, anlamlı bir biçimde öğrenmelerini sağlayabilmektir. Anlamlı ve kalıcı bir edininin sağlanabilmesi için uygun eğitim ortamlarının hazırlanması şarttır. Bu ortamın oluşturulmasında ve kavramların verilmesinde kavram haritası tekniğinin kullanılması coğrafya eğitimi için oldukça önemlidir. Çünkü kavram haritası tekniği kavramları somutlaştırdığından ve kompleks sistemleri sınıflandırmayı ve bir bütün olarak hafızaya kazandırmayı sağlamaktadır. Birbirlerine benzerlik gösteren kavramları bir bütün olarak bir grafikte sunulması ve aralarındaki benzerlikleri, farklılıkları göstermesi oldukça önemlidir. Böylece öğrencilerin kavramları doğru bir şekilde kazanmasına olanak tanınacak ve başarıma duygusunu tatmaları sağlanacaktır. Ayrıca bu tekniğin öğrencilerin coğrafya derslerini sevmesine, derslerden zevk almalarına neden olması, derslerin sıkıcı olmasını engelleyecektir. Bu açıdan da düşünüldüğünde, kavram haritalarının kullanımı, coğrafya derslerinde büyük önem taşımaktadır. Coğrafya müfredatındaki kavramların birçoğu öğrencilerin somutlaştırması açısından zorluk yaşadığı, oldukça karmaşık yapıya sahip kavramlardır. Kavram haritaları tekniği ile bu kavramları anlamada zorluklar yaşayan öğrencilerin tespit edilerek, gerekli tedbirlerin alınmasıyla ileride ortaya çıkması ihtimali olan kavram yanlışlarının da engellenmesi sağlanacaktır (Sever vd., 2009: 19-32).

Etkin bir coğrafya eğitiminin sırrı, anlamlı öğrenmenin gerçekleşebilme seviyesine bağlı olduğu bilinen önemli bir gerçektir. Bu bağlamda, öğrencilerin hazır bulunuşluklarının belirlenmesinde, ön bilgilerinin tespitinde, planlamada, etkinliklerde ve öğrenilenlerin değerlendirilmesi sürecinde kavram haritası tekniği kullanılabilir. Kavramların öğrenilmesinde anlamlı öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediği ve gerçekleşme seviyesinin tespiti kavram haritaları ile kolayca yapılabilir. Kısaca kavram haritası tekniği, doğru hazırlandığı sürece eğitimin her sürecinde kolayca kullanılabilir ve böylece eğitimde iyi ve güzel sonuçlar elde edilebilir (Şeyihoğlu, Akbaş ve Kartal, 2012:46).

Kavram haritaları tekniği, birçok branşta olduğu gibi coğrafya öğretiminde de eğitim sürecinin daha verimli olmasını ve öğrenmenin daha kolay yapılmasını sağlar. Bu teknik, somuttan-soyuta, bilinenden-bilinmeyene, yakından-uzağa prensiplerine

uyumlu olduğundan öğretmen yönünden öğretim sürecini, öğrenci yönünden öğrenme sürecinin daha verimli ve zevkli hale dönüştürmektedir. Ayrıca kavram haritası tekniğinin, birçok tekniğe göre ekonomik olması kullanımını kolaylaştırmaktadır. (Turan ve Poyraz, 2004:127).

Kavram haritalarının bilişsel mekanizması incelendiğinde, başarı düzeyi normal veya düşük olan öğrencilere büyük katkı sağladığını ve oldukça etkili sonuçlar alındığı yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir. Coğrafya derslerinin gerekli aşamalarında bu haritaların kullanılarak gerçekleştirilen değerlendirmeler vasıtasıyla kavram yanılgıları, eksiklikler ve hatalı öğrenmeler hızlıca belirlenip, kusurların ve eksikliklerin ilerdeki konuların öğrenilmesini zorlaştırmasının önüne geçilebilir (Kocalar, 2006: 82).

Kavram haritaları eğitimcilere dersi daha iyi planlama olanağı sağlar. Yani öğretmen, hangi derste hangi kavramları nasıl vereceğini, daha önceden hazırladığı kavram haritaları ile planlayabilir. Kavram haritaları eğitimcilere, öğrencilerin hangi konuları nasıl öğrendiklerini ölçmesinde de fayda sağlar. Derslerin sonunda, öğrencilerden edindikleri kavramların haritalarını çizmelerini isteyen öğretmen, hazırlanan kavram haritalarını inceleyerek önemli değerlendirmelerde bulunabilir. Bu noktada öğretmenler, öğrencilerin hangi kavramları ne seviyede öğrendiklerini, eksik ve kusurlu öğrenmelerini ve öğrenciler arasındaki bireysel farklılığı bu teknikle tespit edip, değerlendirir (Bayındır, 2006: 65).

Sonuç olarak, kavram haritaları tekniği kavramları öğrenmede ve kazandırmada etkin bir öğretim stratejisi olarak görülmektedir. Bu nedenle coğrafya derslerinin öğretiminde ve pek çok aşamasında, eğitim etkinliklerini kolaylaştıran sürekli kullanılabilen bir öğretim stratejisi olarak görülmelidir.

III. BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde “9. sınıf coğrafya konularının kavram haritası kullanımı bakımından uygunluğunun öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesi” konulu araştırma ile ilgili araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analiz edilmesi gibi bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Araştırma Modeli

9. sınıf coğrafya konularının kavram haritası tekniği kullanılarak uygulanmasının eğitim ve öğretim hedeflerine uygunluğunun öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışma, araştırma modellerinden tarama modeline göre gerçekleştirilen betimsel aynı zamanda niteliksel bir çalışmadır. Betimsel çalışma var olan bir problemin üzerine "nedir ? " sorusu ile yaklaşır. Var olan problemin çözümünde nicel veriler her zaman yeterli olmadığı hatta pek çok konuda asıl gerçeğe nitel çalışmalar ile varılabileceği varsayılmaktadır (Karasar, 2016:44).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreninde, 9. sınıf coğrafya ders konularının kavram haritası tekniği ile uygulanmasının uygunluğu konusu üzerine bir çalışma yapılması hedeflenmiştir. Çalışmada ki içerik genel olarak eğitim ve öğretimin süreç basamağını içermektedir. Süreç basamağı eğitim ve öğretimin en temel basamağını içerdiği için konunun kavramsal çerçevesi detaylı olarak incelenmiştir. Kavram haritası ve çeşitlerinin coğrafya eğitim ve öğretim süreci içerisinde hedef ve kazanım ne kadar hizmet ettiği keşfedilmeye çalışılmıştır.

Yapılan çalışmada 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Konya ilinde MEB’ e bağlı ortaöğretim kurumlarında çalışan coğrafya öğretmenleri araştırma evrenini, çalışmaya gönüllü olarak katılan 14 coğrafya öğretmeni de örnekleme oluşturmaktadır.

Araştırmada görüşme (mülakat) tekniğinin uygulandığı öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 3.1.’de belirtilmiştir buna göre görüşülen öğretmenlerin % 21,4’ ü kadın, %78,6’sı erkektir.

Tablo 3.1. Coğrafya öğretmenlerinin cinsiyete göre dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kadın	3	% 21,4
Erkek	11	%78,6

Görüşme yapılan coğrafya öğretmenlerinin % 21,4' ü özel lise, % 28,5' i anadolu lisesi, % 21,4' ü imam hatip lisesi, % 14,2' si meslek ve teknik lisesi ve % 21,4' ü fen liselerinde görev yapmaktadırlar. Görüşme yapılan coğrafya öğretmenlerinin görev yaptıkları okul türüne göre frekans değerleri Tablo 3.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 3.2. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların Türüne Göre Dağılımı

Okul Türü	Frekans	Yüzde (%)
Özel Lise	2	% 14,2
Anadolu Lisesi	4	% 28,5
İmam Hatip Lisesi	3	% 21,4
Meslek ve Teknik Lisesi	2	% 14,2
Fen Lisesi	3	% 21,4

Yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi uygulanarak yapılan bu çalışmada görüşülen öğretmenlerin sorulara verdiği cevapların değerlendirilmesi yapılırken bahsi geçen öğretmenlerin isimleri K 1' den K 14' e kadar harflerle kodlanmıştır.Tablo 3.3.' de isimleri harflerle kodlanmış coğrafya öğretmenlerinin hangi okullarda görev yaptıkları gösterilmektedir.

Tablo 3.3. Görüşme Yapılan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türleri

Okul Türleri	Öğretmenler
Fen Lisesi	K 1, K 7, K 11
Anadolu Lisesi	K 4, K 2, K 9, K 13
Özel Lise	K 5, K 8
İmam Hatip Lisesi	K 3, K 12, K 14
Meslek ve Teknik Lisesi	K 6, K 10,

3.3. Verilerin Toplanma İşlem Basamakları

1. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme (mülakat) soruları hazırlanmıştır.
2. Öğretmenlere uygulanacak sorular, öğretmenlerin konuya dair tüm fikirlerini paylaşabileceği özellikte olmasına dikkat edilerek hazırlanmıştır.
3. Görüşme sorularının hazırlanmasında alan uzmanı ve ölçme değerlendirme uzmanından yardım alınmıştır.
4. Görüşme sorularının işlevselliğini ve olumsuzluklarını tespit etmek amacı ile MEB ' e bağlı 4 coğrafya öğretmenine sorular pilot uygulama ile uygulanmış ve ortaya çıkan olumsuzluklar giderilmeye çalışılmıştır.
5. Yapılan görüşmeler ortalama 40 dakika sürmektedir ve katılımcı öğretmenlerimizin isimlerinin tanımlanmasında kodlama (K 1, K 2, K 3, K 4, K 5, K 6, K 7, K 8, K 9, K 10, K 11, K 12, K 13, K 14) yapılmıştır.
6. Araştırmanın bir sonraki basamağında MEB' den hazırlanan mülakat sorularının uygulanabilmesi için gereken izin evrakları hazırlanmıştır.
7. Tez önerisi ile birlikte uygulanacak mülakat soruları, soruların uygulanacağı okulların listesi ve gönüllülük belgesi ile birlikte elektronik ortamda izin alınmıştır.
8. Görüşme (mülakat) esnasında MEB' den gelen imzalı ve mühürlü resmi belgeler çoğaltılarak kullanılmıştır. (Ek-1, Ek-2, Ek-3, Ek-4, Ek-5)
9. Coğrafya öğretmenlerine uygulanacak soruların cevaplanması zaman gerektirdiği için ilgili okullardan ve ilgili öğretmenlerden randevu alınmıştır.
10. Kararlaştırılan tarihlerde ilgili okullar ziyaret edilerek coğrafya öğretmenlerine, araştırma yapılacak kavram haritası tekniği hakkında bilgilendirmek amacı ile ön bilgi aktarımı yapılmıştır.
11. MEB' den alınan izin çerçevesinde gizlilik ve gönüllülük esas alınarak, ilgili coğrafya öğretmenlerine gerekli mülakat soruları uygulanmış ve öğretmenlerin görüşleri alınmıştır.

3.4. Verilerin analizi

Görüşme mülakat tekniği ile gerçekleştirilen 14 adet belge gizlilik ve gönüllülük esasına dayanarak birer harf ile tanımlanmıştır. Çalışmada yer alan örneklerin cinsiyetine göre, çalıştığı okula göre değerlendirilmesi yapılmış ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Öğretmenlere uygulanan görüşme sorularının analizinde betimsel teknikler kullanılarak 4. bölüm de bulgular kısmında öğretmenlerin görüşlerine ve ifadelerine detaylı yer verilmiştir. " Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş Birliği + Görüş ayrılığı) x 100 " formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994:8).

Çalışmanın başında yer verilen problem cümlesi ve alt problem cümleleri ile ilişkili hazırlanan mülakat sorularının cevapları, soru bazında toplanıp incelenmiş ve coğrafya öğretmenlerinin vermiş olduğu cevaplara göre genel yargı ve kanıya yer verilmiştir.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde analiz edilen veriler doğrultusunda ortaya çıkan bulgular incelenmiştir. 14 coğrafya öğretmeni ile görüşüldükten sonra yazılı olarak alınan cevapların soru bazında incelenmesi yapılmıştır. Öğretmenlerin sorulara verdiği cevaplar genel olarak yorumlanmış aynı zamanda her öğretmenin görüşü direkt kendi cümleleri kullanılarak yapılan yorum kanıtlanmaya çalışılmıştır.

4.1. Görüşme (Mülakat) Soruları ve Bulguların Yorumlanması

Uzman eğitimcilerin görüşleri alınarak hazırlanan ve pilot uygulaması yapılan sorulardan ortaya çıkan bulgular ve bu bulguların yorumlanması şu şekildedir:

1. Soru: Öğretim Tekniklerinden Kavram Haritası Tekniği ve Çeşitleri Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Görüşmeye katılan 14 coğrafya öğretmeni de bu soruya cevap vermiştir. Görüşme sorularından 1. soruda öğretmenler verdikleri cevaplara göre ikiye ayrılmaktadır öğretmenlerin bir grubu kavram haritasını kullanışlı, işlevsel, hedef ve kazanımlara olumlu etkileri olan bir teknik olarak görürken diğer grup öyle düşünmemektedir. 1. sorunun cevabının bulgularının analizinde öncelikle 1. grup, yani kavram haritası tekniğinin kullanımının olumlu olarak gören öğretmenlerin görüşlerinden başlanacak daha sonra diğer grubun görüşlerine yer verilerek devam edilecektir.

Öğretmenlerden K 3 ve K 6: kavram haritası tekniği ders esnasında konular işlenirken soyut olan kavramları, görselleştirerek somut kavramlara dönüştürmesi bakımından öğrencinin konuyu daha iyi kavramasını ve öğrencinin konu ile ilgili ön bilgiye sahip olması açısından yararlı bulmaktadırlar. aynı zamanda öğretmen K 6, *“kavram haritası tekniği öğrenciye konuya dair bütüncül bir bakış açısı oluşturur ve konuyu bütünsel olarak görmesini sağlar.”* diyerek, kavram haritasının bütüncül bir bakış açısıyla konuya dair tüm önemli noktaların tespit edilmesi ve unutulmadan öğrenilmesinin yani kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesinin mümkün olduğuna dikkat çekmiş ve kavram haritası tekniğinin kullanışlı bir yöntem olduğunu vurgulamıştır.

Öğretmenlerden K 1: *“Özellikle alt dalı fazla olan konularda detaylı olarak konuyu işlemeye geçmeden önce öğrenilmesi istenen konu hakkında genel bir*

bilgilendirme yapılabilmesi açısından çok faydalı bir yöntemdir". K 1 öğretmen aslında burada bir nevi K 6 öğretmenin görüşü olan, kavram haritasının işlenecek konuya dair bütünsel bakış açısından bahsetmektedir. Derse geçmeden önce konu hakkında yüzeysel ama toplu bir bilgi aktarımı yapılabildiğini bununda öğretmenlerin işini daha kolaylaştırdığını söylemektedir. K 1 öğretmen *"Öğrencilerin alt dalı fazla olan, detayı fazla olan konularda kafaları çok fazla karışmakta bazen bilginin içinde boğulmakta hatta bazen konu ile ilgili en basit yargılar bile anlaşılamaz bir hal almaktadır."* diyerek; öğrencinin öğrenilmesi istenen konu içerisinde karmaşaya düşmesi kalıcı olmayan bir öğrenmeye hatta daha kötüsü kavram yanılgıları ile dolu bir öğrenme gerçekleştirmesine sebep olacağından bahsetmektedir.

Öğretmenlerden K 7: *"Kavram haritası tekniği çoklu zeka kuramına uygun olduğu için, farklı zeka yapılarına sahip öğrenci gruplarında olumlu sonuçlar vermektedir."* diyerek farklı bir bakış açısı ortaya atmıştır. Sınıfta birçok zeka gruplarına sahip öğrenciler olduğundan öğrenilmesi istenen konuyu anlatım tekniği yani sözel bir şekilde ifade ettiğinde diğer zeka grupları dersten kopmakta olduklarından, hatta bu durumu önlemek için bazen dersi şarkı şeklinde bazen bedensel hareketlerle bazen de görsel zeka grupları için tahtaya konu ile ilgili kavram haritası çizdiğinden bahsetmekte ve gerçekten eğitim ve öğretimde olumlu sonuçlar vermekte olduğundan bahsetmektedir.

Öğretmenlerden K 2, K 5, K 6, K 11 ve K 12: Görüş olarak kavram haritası tekniği hakkında olumlu düşünen diğer öğretmenler gibi düşünürken, ayrıca kavram haritası çeşitlerinin arttırılmasının öğrenme açısından büyük faydalar sağlayacağından bahsetmektedirler. K 5 öğretmen *"kavram haritası çeşitleri arttırılmalı ve ders esnasında klasik anlatım yerine kavram haritası kullanımını yaygınlaştırmalıyız."* diyerek kavram haritası tekniği hakkında olumlu görüşünü belirtmektedir. Öğretmenlerden K 6 ise *"Kavram haritası çeşitlerinin matematiksel işlemlerde kullanılabilir her hangi bir çeşidi bulunmamaktadır. Bundan dolayı sözel konularda kullanılabilir. Matematiksel ifadelerde de kullanılabilir kavram haritası çeşidi türetilirse böylesi konularda da uygulayabiliriz ve işimizi kolaylaştırabilir."* diyerek kavram haritası çeşitlerinin arttırılması görüşünü savunmuştur.

Öğretmenlerden K 10: *"Kavram haritası tekniğini öğretimde yardımcı bir teknik olarak görmekteyim."* diyerek; kavram haritası tekniği ile ders işlemeyi çokta gereksiz görmemekle beraber öğretimde olmazsa olmaz bir teknik de olmadığını düşünmektedir.

Kavram haritası tekniği kullanımına olumsuz bakan öğretmenlerden:

Öğretmen K 8: *“Kavram haritası tekniği ile ders işlemek kısa dönemde olumlu sonuç veriyor gibi gözükabilir fakat bilgilerin yüzeysel verilmesi ilerleyen dönemlerde öğrenciye yeterli gelmemektedir.”* demektedir. Öğrencinin yüzeysel bilgiden daha çok detay bilgiye ihtiyacı olduğundan, kavram haritası tekniği ile yapılan öğretimde ise derin bilginin verilememesi; öğrenciye ilerleyen dönemlerde özellikle sınav gibi durumlarda öğrenciye bu yüzeysel bilginin işe yaramayacağından, bilakis çok zorluk çekeceğinden bahsetmektedir.

Öğretmenlerden K 9: *“Kavram haritası tekniğinin kapsayıcı bir teknik olmadığını düşünüyorum ayrıca terimlerin yoğun olduğu ve terimlerin anlamlarının geniş olduğu, anlamda açıklamaya ihtiyaç olduğu konularda kavram haritası tekniği işlevsel değildir.”* diyerek, K 8 öğretmen gibi düşünmekte ve eğitim - öğretim esnasında kullanılan tekniğin daha derin, konu ile ilgili daha detay bilgiler vermesi gerektiği görüşünü savunmaktadır. K 9 öğretmen; *“Bu sebepten dolayı kavram haritası tekniği ile ders işlemek hem kullanışlı olmayan bir yöntem hem de gereksiz zaman kaybıdır.”* demiştir.

Öğretmenlerden K 14 ve K 4: Bazı sınıflarda müfredatın çok ağır olduğundan özellikle 9. ve 10. sınıflarda coğrafya müfredatının çok ağır olduğundan, özellikle de kavram haritası tekniği kullanımına uygun olmayan fiziki coğrafya konularının var olduğu bu gibi durumlarda kavram haritası tekniğinin kullanımının pekte kullanışlı olmadığından bahsetmektedirler.

Öğretmenlerden K 13: *“Kavram haritası tekniğinde kelimeler anlamı bilinmeden verildiği için, yani sadece kavram öğretildiği için ne yazık ki kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirememektedir. Özellikle 9. sınıf da öğrenciler coğrafya dersiyile ilk defa karşılaşmakta, çok fazla kendilerine yabancı kelimelerin var olduğu bu dersle karşılaşan öğrenciler başta ciddi şaşkınlık yaşamakta ve zorlanmaktadırlar. Birde zorlanan bu öğrencilere konuları kalıcı öğretebilmemiz için bize verilen sürenin haftada 2 saat olması işimizi çok zorlaştırmaktadır.”* diyerek; coğrafya dersiyile yeni tanışan 9. sınıf öğrencileri kendilerine bu kadar yabancı kelimelerle boğuşurken, haftada 2 saat gibi kısa bir süre içerisinde kavram haritası tekniği kullanılarak ders işlemenin pekte olumlu sonuçlar vereceğini düşünmemektedir. Kavram haritaları yerine daha çok ilgilerini çekecek video veya animasyonlar gibi tekniklerin kullanılmasının daha yararlı olacağından bahsetmektedir.

Çalışmanın 1. sorusunda bir kısım öğretmenler eğitim ve öğretimde kavram haritası tekniğini kullanmayı gerekli bulurken, diğer kısım fazla gerekli bulmamaktadır. Gerekli bulan öğretmenler genellikle kavram haritasının konuya bütünsel bir bakış açısı getirdiğini, öğrenciler konunun derinliğine dalmadan önce bir hazır bulunuşluk sağladığını, dolayısı ile yeni bilgilerin bu ön bilgi üzerine inşa edince daha kalıcı bilgiler elde edildiğini vurgulamaktadırlar. aynı zamanda kavram haritası tekniği görselliği ön plana çıkararak çoklu zeka kuramına da hizmet eden bir öğretim tekniği olduğunu savunmaktadırlar. Tablo 4.1.'de kavram haritası ile öğretime olumlu bakan ve olumsuz bakan öğretmenler gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Kavram haritası ile öğretime olumlu ve olumsuz bakma açısından öğretmenlerin dağılımı

Kavram haritası tekniği ile öğretime olumlu bakan öğretmenler	Kavram haritası tekniği ile öğretime olumsuz bakan öğretmenler
K 1, K 2, K 3, K 5, K 6, K 7, K 10, K 11, K 12	K 4, K 8, K 9, K 13, K 14

Diğer öğretmen grubu ise kavram haritası tekniğini bilgiyi yüzeysel verdiği için çokta kullanışlı olmayan bir teknik olarak vurgulamışlardır. Yüzeysel bilgi öğrencinin işine yaramayacağı dolayısı ile kavram haritası tekniği ile eğitim ve öğretimin kaliteli bir öğrenme sağlamayacağı şekilde görüşlerini belirtmişlerdir. Yalnız kavram haritası tekniği hakkında olumsuz düşünen öğretmenler ders kitaplarında kavram haritalarının yer almasından dolayı zaman zaman kavram haritasını da kullandıklarından bahsetmişlerdir. Tablo 4.2. ile de kavram haritası çeşitlerini yeterli bulan ve artırılması gerektiğini belirten öğretmenler belirtilmiştir.

Tablo 4.2. Kavram haritası çeşitlerinin yeterliliği konusunda öğretmenlerin dağılımı

Kavram haritası çeşitleri yeterlidir diyen öğretmenler	Kavram haritası çeşitleri artırılmalıdır diyen öğretmenler
K 1, K 3, K 4, K 7, K 8, K 9, K 10, K 13, K 14	K 2, K 5, K 6, K 11, K 12

2. Soru: 9. Sınıf coğrafya ders kitabında yer alan coğrafya konularından hangi konuları kavram haritası tekniği kullanımına uygun buluyor, hangi konuları uygun bulmuyorsunuz? Uygun bulduğunuz konular için hangi kavram haritası çeşidi daha işlevseldir? Nedeniyle birlikte yazınız.

Çalışmanın ikinci sorusuna da 14 öğretmenden 14' ü de katılmıştır. Bu soru ile kavram haritası tekniği kullanılarak, 9. sınıf coğrafya konularının işlenmesinin uygun olup olmaması öğretmen görüşleri ile değerlendirilmek istenmiştir. Görüşülen öğretmenlerin fikirlerine tek tek yer verilmiş ve bu görüşler analiz dilerek yorumlanmıştır.

Öğretmen K 1: “9. sınıf konularından coğrafyanın alt dalları, rüzgar çeşitleri, büyük iklim tipleri, beşeri coğrafya (yerleşme tipleri) konuları kavram haritası kullanımına uygun 9. coğrafya konularıdır. Fakat Dünya'nın şekli ve hareketleri, basınç, nem vb. konularda kullanmak uygun değildir. Konuları anlatırken kullandığım kavram haritası tekniklerinden standart (Novak tipi) çeşidi daha çok kullanıyorum. Çünkü en işlevsel kavram haritası çeşidi standart olmalıdır.” demiştir.

Öğretmen K 8: “Özellikle iklim bilgisi, yağış, bulutluluk, nem durumu gibi coğrafyanın sözel ama öğrenilmesi güç, karışık konular kavram haritası tekniği kullanılarak öğretilmeye uygundur. Öğrencilerin beyinde toplu bir görsel resim oluşturarak kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır. Dünya'nın şekli ve hareketleri konusu kavram haritası tekniği ile öğretimi uygun değildir. Bu gibi konularda öğretim daha çok belgesel tarzda, video ve üç boyutlu model teknikleri ile öğretilmesi daha kalıcı öğrenmeye neden olacaktır.”

Öğretmen K 5: “Coğrafya konularından doğa ve insan, Dünya'nın şekli ve hareketleri, ortak payda bölgeler konusu özellikle iklim bilgisi konusu kavram haritaları ile işlenmesi zorunludur. Bu konular kavram haritası tekniğinin çeşitlerinden standart çeşidi kullanmak daha uygundur.”

Öğretmen K 13: “Dünyanın şekli ve hareketleri, yerin şekli ve hareketleri, yerleşme konuları kavram haritası tekniği kullanılarak işlenmesini uygun buluyorum. Bu konuları işlerken kavram haritası kullanmak öğrenciler içinde yararlı olmaktadır çünkü öğrenciler bu kavramlar ile ilk defa karşılaşmamaktadırlar. Ortaokulda da sosyal bilgiler dersinde bu konular işlenmektedir. Yani öğrenciler bu kavramlara yabancı değiller. Harita bilgisi konusunu kavram haritası tekniği ile işlenmesini uygun bulmuyorum. Harita bilgisi konusunda kavram bilgisinden çok matematiksel işlem gerekmektedir. Bu yüzden coğrafyanın harita bilgisi konusu kavram haritası tekniği ile işlenmeye uygun değildir.” diyerek görüşünü bildirmiştir. Ayrıca K 13 öğretmen hangi kavram haritası çeşidini daha işlevsel buluyorsunuz sorusuna “belirli bir çeşit

diyemeyeceğim konuya en iyi uyum sağlayan en kolay öğrenme gerçekleştiren hangisi ise o an, o kavram haritası çeşidini kullanıyorum” demiştir.

Öğretmen K 3: “Coğrafya konularından yerleşme tipleri, yerleşmenin dağılışını etkileyen faktörler, coğrafyanın yararlandığı bilim dalları, coğrafyanın alt dalları gibi konuları kavram haritası tekniği ile işlemeyi uygun buluyorum. Konu ile ilgili kavram haritası çizilirken öğrenciye eğlenceli gelmekte ve tüm dikkati üzerine çekmektedir. Dolayısı ile bütün dikkat verildiği için kalıcı öğrenme gerçekleşmektedir. Matematik coğrafya konularında kavram haritası tekniğini kullanmayı uygun bulmuyorum. Öğrenciler bu konularda zaten zorlanmakta, eğer bu konular kavram haritası tekniği ile işlenirse zaten kavramakta zorlanılan bilgi daha da karışık gelecek ve öğrenme gerçekleşmeyecektir.” demiştir.

Öğretmen K 6: “Coğrafyanın alt dalları, Sıcaklığın dağılışına etki eden faktörler ve bölgeler konusunda kavram haritası tekniği kullanılabilir. Özellikle yerin şeklinin ve hareketlerinin sonuçları konusunda kavram haritalarından balık kılıcı çeşidini kullanmayı daha uygun bulmaktayım. Harita hesaplamaları ve yerel saatler konusu öğretilirken kavram haritası tekniği kullanılmasını uygun bulmuyorum.” diyerek görüşünü bildirmiştir.

Öğretmen K 7: “Coğrafya konularından insan ve çevre etkileşimi, basınç ve rüzgarlar, sıcaklık ve basınç değişimi, yerleşmenin kuruluşuna etki eden faktörler konuları kavram haritası tekniği ile öğretimine uygun buluyorum. Matematik coğrafya bazı konularda kavram haritası tekniği kullanılarak öğretim yapılırsa tam sonuç almak zor oluyor.” demiştir.

Öğretmen K 2: “Coğrafya konularından iklim bilgisi konusu, yerleşme tip ve dokuları, coğrafyanın konusu ve bölümleri kavram haritası tekniği ile işlemeye uygundur. Bu konular özellikle kavram haritası çeşitlerinden örümcek haritalar ve standart (Novak tipi) haritalar kullanılmasını uygun bulmaktayım. Coğrafya konularından coğrafyanın tarihi ve gelişimi ile harita bilgisi konusu kavram haritası tekniği ile işlenmesine uygun bulmamaktayım.” diyerek görüşünü bildirmiştir.

Burada dikkati çeken durum şudur; öğretmen K 1 ve K 8, 9. sınıf coğrafya konularından Dünyanın şekli ve hareketleri konusunu işlemek için kavram haritalarını uygun bulmaz iken; öğretmen K 13 ve K 5, bu konuyu kavram haritası tekniği ile işlemeyi uygun bulmaktadır. Ayrıca öğretmenlerden K 13, K 6, K 7, K 2 ve K 3, harita

bilgisi gibi matematik coğrafya konularında kavram haritalarının kullanılmasını uygun bulmamaktadırlar, kavram haritasının kullanımı işi daha zorlaştıracığından ve kavram yanlışlarına sebep olacağından bahsetmektedirler.

Öğretmen K 10: *“Harita bilgisi, Dünya’deki iklim çeşitleri gibi konular kavram haritası ile işlenmeye uygun konulardır. Bu konuları kavram haritası tekniği ile işlediğimiz zaman öğrenci konuyu beyninde daha iyi oturtmakta ve kalıcı öğrenme sağlamaktadır.”* diyerek öğretmenlerden K 13, K 6, K 7 ve K 3 öğretmenlerin görüşüne zıt bir görüşü savunmuştur. K 10 öğretmen harita bilgisi konusu kavram haritası tekniği ile uygulamaya uygun değildir görüşüne katılmayarak bilakis bu konuyu kavram haritası tekniği ile işlemek daha kalıcı ve anlamlı öğrenme sağladığını savunmuştur. Harita bilgisi gibi matematik coğrafya konularını işlemek için en mantıklı kavram haritası çeşidi ise en basit kavram haritası çeşidi olan standart yani Novak tipini kullanmayı uygun bulmaktadır.

Öğretmen K 4: *“Bu teknik uygulayana göre değişir. Ancak kavram haritasının uygulaması her konuda mümkündür.”*; öğretmen K 12 ise *“ Coğrafya konularından kavram haritası tekniği ile işlenmesine uygun olmayan hiç bir konu olduğunu düşünmüyorum.”* diyerek 9. sınıf coğrafya konularından hiçbir konunun kavram haritası tekniği ile öğretime aykırı olmadığını söylemektedirler. Bilakis 9. sınıf coğrafya dersinin bütün konularına da hitap eden kavram haritası çeşidinin mevcut olduğundan da bahsetmektedirler. Ayrıca öğretmenlerden K 4 ve K 12, kavram haritası çeşitleri kullanımında en basit olan standart kavram haritası çeşidi kullanmak öğrenmeyi daha da kolaylaştıracağını ve kalıcı bilgi sağlayacağını ifade etmektedirler.

Öğretmen K 9: *Coğrafya konularının konu başlığı şeklinde değil de, temel kavramların etki ilişkisini gösterir yapıdaki konular için uygundur. Örneğin iklimin diğer doğal ve beşeri ortamlara etkisi gibi konular kavram haritası tekniği ile işlenmeye uygundur.”* demektedir. Anlaşıldığı üzere K 9 öğretmen daha çok sebep sonuç ilişkisi olan konularda kavram haritası tekniğini kullanmayı uygun bulmaktadır.

Öğretmen K 14: *“Atmosfer ve iklim, Dünya’deki iklim tipleri, Türkiye’deki iklim tipleri, yerleşmeler ve bölgeler, ülkeler konusu kavram haritası tekniği kullanılarak öğretilmeye uygundur. Bölgeler ve ülkeler konusunda genellikle örümcek harita ve zincirleme kavram haritası kullanımını uygun buluyorum ve kendimde sıkça kullanıyorum ama yine de öğrettiğimiz konuya göre kullandığımız kavram haritası*

çeşidi değişmekte. Genellikle en çok kullandığımız kavram haritası çeşidi daha basit ve anlaşılır olduğu için standart (Novak tipi) kavram haritası çeşididir.” demiştir

Öğretmen K 11: “İç kuvvetler ve dış kuvvetler konusu, atmosfer konusu ve iklim konusu kavram haritası tekniği ile anlatıma çok uygundur. Bu konular kavram haritası tekniği ile işlenirken öğrenciler daha eğlenceli vakit ayırmakta ve dersi severek işlemektedir. Dolayısı ile bu durumda öğrencide kalıcı izli öğrenme gerçekleştirmektedir.” diyerek, K 14 öğretmen ile birlikte çoğunluktaki öğretmenlerin görüşlerine katılmaktadırlar.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin 9. sınıf konularından kavram haritasına uygun olarak gördükleri konular

9. sınıf coğrafya konuları	Öğretmenler
İnsan ve doğa	K 9, K 5, K 3, K 7, K 2, K 4, K 12
Yerkürenin şekli ve hareketleri	K 5, K 13, K 4, K 12
Koordinat sistemi ve konum	K 10, K 4, K 12
Harita bilgisi	K 10, K 4, K 12
Atmosfer ve iklim	K 4, K 1, K 8, K 5, K 6, K 7, K 2, K 10, K 12, K 14, K 11
Yerleşmeler	K 1, K 13, K 3, K 2, K 12, K 4, K 9, K 14
Bölgeler ve ülkeler	K 5, K 6, K 4, K 12
Doğal ortam ve insan	K 4, K 12, K 9

Tablo 4.3.’ den de anlaşılacağı üzere çalışmaya katılan öğretmenlerin kavram haritası ile işlemeye en uygun bulunduğu 9. sınıf coğrafya konuları öncelikle atmosfer ve iklim, yerleşmeler, insan ve doğadır. Bu konular hemen hemen tüm öğretmenler tarafından onay verilerek uygun görülmüştür. Diğer konulardan yerkürenin şekli ve hareketleri, koordinat sistemi ve konum, harita bilgisi, bölgeler ve ülkeler, doğal ortam ve insan bazı öğretmenler tarafından onay verilerek uygun görülmüştür.

Tablo 4.4.’ de görüldüğü üzere yerkürenin şekli ve hareketleri, koordinat sistemi ve konum, harita bilgisi ise öğretmenler tarafından 9.sınıf coğrafya konularının kavram haritası ile işlenmesine uygun görülmeyen konulardır. Bu konulara kavram haritasını uygun görmeyen öğretmenlerin isimleri tabloda belirtilmiştir. Geriye kalan 9. sınıf coğrafya konularını kavram haritası tekniğine uygun değildir diyerek seçen öğretmenler olmamıştır.

Tablo 4.4. Öğretmenlerin 9. sınıf konularından kavram haritası tekniğine uygun olmayan olarak gördükleri konular

9. sınıf konuları	Öğretmenler
İnsan ve doğa	--
Yerkürenin şekli ve hareketleri	K 1, K 8
Koordinat sistemi ve konum	K 2, K 3, K 6, K 7
Harita bilgisi	K 13, K 3, K 6, K 7, K 2
Atmosfer ve iklim	--
Yerleşmeler	--
Bölgeler ve ülkeler	--
Doğal ortam ve insan	--

3. SORU: : 9. Sınıf coğrafya ders kitabında yer alan coğrafya konularının kavram haritası tekniği ile öğretilmesinin avantajları, dezavantajları nelerdir; kavram haritası tekniği kullanım esnasında karşılaşılan problemler var mıdır? varsa neler olduğunu yazınız.

Çalışmanın 3. sorusunda görüşlerine başvurulmuş olan 14 öğretmende soruları cevaplamıştır. Öğretmenlerden kimisi 9. sınıf coğrafya konularının kavram haritası ile öğretimin dezavantajının olmadığını düşünürken, kimi öğretmenler avantajlarının yanında bazı dezavantajlarının olduğundan da bahsetmiştir. Çalışmanın 3. soru kısmında kavram haritasının dezavantajlarının olmadığı görüşünü savunan öğretmenlerden başlanarak, dezavantajları olduğu görüşünü savunan öğretmenlerin görüşlerine, tek tek yer verilerek devam edilmiş ve öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak yorumlar yapılmıştır.

Öğretmen K 12: *“Her öğrencinin kavrama yeteneği farklı olduğu için öğretim esnasında farklı öğretim tekniklerine ihtiyaç vardır. Derslerde kavram haritaları gibi teknikler kullanılarak konu görselleştirilir. Böylelikle çok daha fazla öğrencinin dikkati çekilebilir.”* diyerek K 12 öğretmen, kavram haritası konuyu görselleştirdiği için öğrencilerin dikkatini daha fazla çekeceğini düşünmekte bu durumda öğrenmeyi olumlu etkilemekte olduğunu düşünmektedir. *“Kavram haritaları tekniği ile işlenen dersin hiç bir olumsuz yönünü görmedim.”* diyerek de kavram haritası ile öğretimin dezavantajının olmadığını düşünmektedir.

Öğretmen K 3: “9. sınıflarda ders işlerken uyguladığım kavram haritası tekniğinin dezavantajlarını görmedim. Öğrenciler kavram haritası ile ders işlerken konu daha dikkatlerini çekmekte, kavram haritalarını incelemek ve doldurmak için kaliteli zaman ayırmaları nedeniyle konu daha iyi anlaşılacaktır.” diyerek kavram haritasının dezavantajının olmadığını savunmakta ve K 12 öğretmen gibi kavram haritası görselliği ön plana çıkardığı için kaliteli eğitime imkan tanıdığını düşünmektedir.

Öğretmen K: “Kavram haritası tekniği coğrafya dersi öğretiminde temel kavramların öğretilmesini kolaylaştırıcı bir yöntemdir. Kavram haritası tekniği ile öğretiminin dezavantajı olduğunu düşünmüyorum.” diyerek K 12 ve K 3 öğretmenlerin görüşlerine katılmaktadır.

Öğretmen K 1: “Kavram haritaları öğrencilerin konunun ayrıntısına girmeden önce, konuya bir bütün olarak bakabilmeleri açısından büyük bir avantaj sağlamaktadır. Kavram haritası ile konu işlediğim müddetçe kavram haritası ile coğrafya 9. sınıf konularını işlemenin dezavantajını görmedim.”

Öğretmen K 14: “Coğrafya ders kitaplarımızda ne yazık ki kavram haritalarına bolca yer verilmemektedir. Ders kitabı içinde kavram haritalarına bolca yer verilmesi öğrencilerin öğrenmesini olumlu etkilemekte ve öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.”

Öğretmenlerden K 12, K 10, K 3, K 1 ve K 14; 9. sınıf coğrafya konularının kavram haritası ile işlenmesinde hiçbir dezavantajının olmadığından bahsetmişlerdir, avantaj olarak ise kavram haritası ile ders işlemenin konuya bütünsel bir bakış açısı getirdiğini savunmuşlardır. Öğretmenlerden K 1 kavram haritası ile 9. sınıf coğrafya ders konularını işleyerek konunun derinliğine inmeden önce tüm konuya bütünsel bakılarak akılda daha kalıcı olmasının sağlanabildiğinden bahsetmiştir. Öğretmenlerden K 12 ve K 3, öğretim esnasında görselliğin çok önemli olduğu ve ne kadar görselliği ön plana çıkarır ise öğrencilerin dikkatlerini derse o kadar çekebildiklerini düşünmektedirler. Dolayısı ile öğrenci derse ne kadar dikkatini verir ise öğrendiklerinin o kadar kalıcı olacağı görüşünü savunmuşlardır. Öğretmenlerden K 14 ise öğretim esnasında kavram haritasını kullanmanın öğrenmeyi kolaylaştıracağından bahsetmiş ve coğrafya ders kitaplarında kavram haritasına fazlaca yer verilmediğinden yakınlıkla konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Öğretmenlerden K 4: “Çalıştığım okul Konya'nın ilk 5 devlet okulu arasında nitelikli bir okuldur. Bundan kısa bir süre öncesine kadar % 1,5' dan % 2 den öğrenci alıyordu. Dersleri kavram haritası ile işlemem en ufak bir sıkıntı vermemiştir. Fakat sürekli kavram haritası kullanmak da öğrenciyi sıkar ve coğrafya ders saati az olduğu için diğer konular yetişmez. Evet kavram haritaları ile coğrafi terim ve kavramlar gayet güzel öğretilir fakat sadece kavramlar ile de coğrafya dersi gitmez. Bunun için derslerde kavram haritası tekniği kullanırken kullanılacak konular iyi seçilmeli ve tadında kullanılmalıdır.” diyerek; görev yaptığı okulunun akademik başarısının çok yüksek olduğundan bahsetmiştir. K 4 öğretmen 9. sınıf coğrafya ders anlatım esnasında, kavram haritasına bolca yer vermekte olduğunu ve hiç bir sıkıntı yaşamadığını ancak bunun içinse bazı şartların gerek olduğundan bahsetmiştir. Ders esnasında kavram haritası kullanılacak konunun iyi seçilmesi gerektiğini ve gereğinden fazlada kavram haritası kullanılmaması gerektiğini savunmuştur. Kavram haritası ile ders işlemek anlatım tekniğine göre biraz daha zaman aldığı için zaman ayarlanmazsa diğer konuların yetişmeyeceğinden bahsetmektedir.

Öğretmen K 7: “Sayısal konularda kavram haritası kullanmak öğrenmeye yardımcı olmayacağı gibi daha da karışıklığa sebep olabilir. Kavram haritasının dezavantajı bundan ibarettir. Genel olarak kavram haritaları doğru konularda uygulanırsa öğrenme sürecini olumlu etkilemektedir.”

Öğretmen K 9: “Kavram haritalarının avantajının kavramlar arasındaki ilişkiyi görsel hale getirmesi olduğunu düşünüyorum. Dezavantajının kavram haritalarının coğrafyanın tüm konularına uygulanamaması olarak görüyorum; bundan dolayıdır ki kavram haritası çok da gözümüzde büyütülecek bir teknik değildir.” demiştir.

Öğretmenlerden K 4, K 9 ve K 7, 9. sınıf coğrafya konularını kavram haritası tekniği ile işlemenin öğrenmeye olumlu etkilerinin varlığının yanında dezavantajlarının olduğundan da bahsetmişlerdir. Kavram haritası tekniğinin dezavantajını önlemek içinse, kavram haritası tekniğinin kullanılacağı konuyu iyi seçilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu öğretmenler 9. sınıf coğrafya ders konularından harita bilgisi konusunda kavram haritası tekniğini işe koşmak öğrenmeyi olumsuz etkileyeceğini, daha çok kavramların öğrenileceği atmosfer veya doğa ve insan gibi konularda kavram haritası tekniğinin kullanılması gerekliliğinden bahsetmişlerdir.

Öğretmen K 5: “Kavram haritaları ile anlatım tekniği öğrencilere konuyu anlatım açısından daha uygundur. Konuyu anlatırken öğrencilere uzun uzadıya paragraf anlatımı öğrenciyi yormaktadır. Bu durumda öğrenmeye ket vurmaktadır. Kavram haritası tekniği ile bu durumun önüne geçilebilmektedir. Kavram haritası ile yapılan öğretimde öğrenciler bazen yorumlama kabiliyetini geliştiremediklerini fark ettim. Öğrenciler verilen kavramları direk ezberleyerek yorum yapmaya ihtiyaç duymamaktalar.”

Öğretmen K 2: “Kavram haritası tekniği görselliğe uygun olması, konuyu akılda kalıcı bir hale getirmesi ve konunun hangi başlıklar altında işleneceği hakkında toplu olarak bilgi vermesi bakımından çok iyi bir tekniktir. Yalnız kavram haritası tekniği ile işlenen konu sınavda çıkacak diye öğrencinin ezber yapmasına sebep olmaktadır. Dolayısı ile kavram haritası tekniği ezberciliği ön plana çıkarmaktadır. Buda öğretimde istenmeyen bir durumdur.”

Öğretmen K 6: “Kavram haritaları ile ders işlemek her ne kadar görsel açıdan konunun bütünlüğünü sağlasa da konunun derinlemesine öğrenilmesini engellemektedir. Yani öğretim sırasında konunun ayrıntılarına inilmesinde yetersiz kalmaktadır.”

Öğretmen K 8: “İşlenen ders esnasında kullanılan kavram haritaları öğrencilerin dikkatini daha fazla çekmektedir. Dikkatleri daha yoğun olduğu bir derste daha kolay kavrama gerçekleşmektedir. Çizilen şekillerde bir görsellik oluşturduğu için öğrenci konu ile ilgili beyninde daha iyi şemalar oluşturmakta ve konuyu özümsemektedir. Kavram haritaları sadece kelime başlıkları verip konu ile ilgili açıklama yapmadığı için bilgi açısından yetersiz kalmaktadır. Eksik öğrenmelere sebep olmaktadır.”

Öğretmen K 11: “Kavram haritası ile yapılan öğretimde kavram, bilgi oturmamış öğrencilerde sıkıntı yaratabilir; bilgi karmaşasına neden olabilir, ama konunun ana hatlarını görmek açısından faydalı olabilir.”

Öğretmen K 13: “avantajı olarak, akademik seviyeleri düşük olan okullarda kavram haritası ile öğretim konunun anlaşılabilirliğini artırmaktadır. Dezavantajı ise kavram haritasını kullanmak bol zaman gerektirmektedir. Okullarda coğrafyaya ayrılan saat haftada 2 saat olduğu için kavram haritalarını kullanmaya zaman yetmemektedir. Coğrafya da konular sarmal olduğu için bir konu bitirilmeden diğerine

geçilememektedir. Bu yüzden de öğretimde kavram haritası kullanılırsa konular yetişememektedir. Okullarda coğrafya ders saati 2 den 3 saate çıkarılırsa kavram haritası daha rahat kullanılabilir ve daha verimli olur.”

Öğretmenlerden K 2, K 5, K 6, K 8, K 11 ve K 13 ise kavram haritaları ile 9. sınıf coğrafya ders işlemenin dezavantajlarının olduğunu savunan diğer öğretmenler gibi avantajının yanında dezavantajı da var demiştir. Fakat dezavantaj olarak farklı bir pencereden bakmışlardır. Kavram haritası ile 9.sınıf coğrafya ders konularını işlemek konuyu bütün olarak görmeleri bakımından konuyu daha iyi kavramalarına sebep olduğundan fakat kavram haritası konuyu çok yüzeysel vereceğinden bahsetmişlerdir. Bu yüzeysel bilginin öğrenciye yetmeyeceğini, bilakis öğrenciye konu ile daha detaylı bilgiye ihtiyaç olduğundan bahsetmişlerdir. Öğrenciler yüzeysel bilgi ile sınava girdiğinde başarı sağlayamayacağından bahsetmişlerdir. Birde dezavantaj olarak öğretmenler kavram haritası ile öğretim ezberciliğe yol açtığını vurgulamışlardır. Öğrenciler verilen şemadaki bilgiyi direk ezberlediklerinden dolayısı ile mantık, mukayese yeteneklerini hiç kullanmadıklarından bahsetmişlerdir. Ayrıca hemen hemen tüm öğretmenler 9. sınıf coğrafya ders konuları kavram haritası ile işlenirken en büyük problemin zaman olduğundan yakınmışlardır. Haftada 2 saat olan coğrafya dersi, müfredatın ağır olması, orta öğretime yeni geçen öğrencilerin ilk şaşkınlıkları ile çok zorlu geçmekte olduğundan hatta sene sonunda coğrafya konularının hepsinin ne yazık ki bitmediğinden bahsetmişlerdir. Zamanın bu kadar kısıtlı olduğu derste ise konuyu yetiştirebilmek için kavram haritası tekniğini fazla uygulayamadıklarını, genel olarak klasik anlatım tekniğini daha fazla kullanmak zorunda kaldıklarından bahsetmişlerdir.

4. SORU: 9. sınıf ders kitabında yer alan coğrafya konularından özellikle hangi konu kavram haritası tekniği kullanılarak öğretilmelidir? Bu konu için hangi kavram haritası çeşidini uygun buluyorsunuz? nedeni ile birlikte yazınız.

Çalışmanın 4. sorusuna 14 öğretmenden 13 ‘ü katılmış bir öğretmen katılmak istememiştir. 4. soruya I öğretmen katılmamış gerekçe olarak da; “bu soruya yakın bir soruyu zaten ikinci soruda cevapladım bu soru içinde görüşüm aynıdır” demiştir. Kavram haritası tekniğine uygun olan konular ile ilgili bir soru öğretmenlere, 2. soruda yöneltilmiştir, fakat bu soru ile kavram haritasına en uygun konu sorgulanmak istenmiştir. 9. sınıf coğrafya ders konularından kavram haritası tekniğine en uygun konu ve bu konuyu kavram haritası tekniği ile işlerken hangi kavram haritası çeşidini

kullandıkları sorgulanmak istenmiştir. Çalışma yapılan öğretmenlerin görüşlerine tek tek yer verilmiş ve bulgular analiz edilerek yorumlanmıştır.

Öğretmen K 10: *“Dünya'daki iklim tipleri, iklim elemanları ve Türkiye' iklim elemanları konusu kavram haritası olmadan anlatılamayacak konulardandır. Bu konular anlatılırken genel olarak standart kavram haritası çeşidi kullanmayı uygun bulmaktayım. Nedeni en kolay anlaşılabilir kavram haritası çeşidi standart olan çeşittir. amacımız öğrencilere en kolay yoldan konuyu kavratmaktır.”*

Öğretmen K 11: *“İklim tiplerinde, bağıl nem ve atmosfer konusunda mutlaka kavram haritası kullanılmalıdır. İklim tipleri ve atmosfer konusunu kavram haritası ile işlerken sınıflama ve örümcek kavram haritası çeşidi kullanılmalıdır.”*

Öğretmen K 14: *“atmosfer ve iklim konusu kavram haritası ile işlenmelidir. Bu konular özellikle standart ve örümcek kavram haritası çeşidi kullanılarak işlenmelidir. Bu şekilde işlenen konularda görsellik artacağı için konunun kalıcılığı da artacaktır.”*

Öğretmen K 8: *“Özellikle iklim bilgisi konusunu kavram haritası tekniği ile öğretmeyi uygun buluyorum. Bu konuyu kavram haritası ile işlerken standart kavram haritası çeşidini kullanmayı uygun buluyorum. Çünkü standart kavram haritası en basit ve anlaşılabilir kavram haritası çeşididir. Öğrencilere bu şekilde konu aktarılırken öğrenciler konuyu özümsemekte zorluk çekmemektedir.”*

Öğretmen K 12: *“En temel konulardan iklimler ve atmosfer gibi konularda mutlaka kullanılmalı diye düşünüyorum. Böylesi temel konularda kavram haritası tekniğini kullanırken tekniğinde en temel olanı ve en kolay olanı olan örümcek ve standart haritalar kullanılmalıdır.”*

Yukarıda fikirleri aktarılan öğretmenler 9. sınıf coğrafya dersi konularından kavram haritası tekniğine en uygun konunun iklim bilgisi olduğunu ifade etmektedirler. K 12, K 8, K 14, K 11, K 10 öğretmenler; 9. sınıf coğrafya konularından iklim konusu ve iklim konusunun alt konuları olan atmosfer, sıcaklık, nem ve yağış, basınç ve rüzgarlar konuları çok fazla kavram bilgisi içerdiği için kavram haritası tekniği ile işlenmesinin gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Çok uzun olan iklim konusu çok fazla kavram bilgisi içerdiği halde bu konuyu öğrencilere öğretmek için verilen süre haftada 2 saatten 4 haftaya yakın bir süredir. Yukarıda adı geçen öğretmenler bu kadar sürede iklim bilgisi gibi detaylı bir konuyu öğrencilere öğretebilmek çok güç olduğundan bu konu kavram haritası tekniği kullanılarak öğretilmeli fikrini savunmaktadırlar.

Öğretmenlerden K 8 ve K 10; iklim konusunu işlerken standart yani en basit kavram haritası tekniği olan Novak tipi kavram haritası çeşidini kullanmayı tercih etmektedirler. K 10 öğretmen; *“Bu konular anlatılırken genel olarak standart kavram haritası çeşidi kullanmayı uygun bulmaktayım. Nedeni en kolay anlaşılabilir kavram haritası çeşidi standart olan çeşittir. amacımız öğrencilere en kolay yoldan konuyu kavratmaktır.”* diyerek ne kadar basit düzeyde kavram haritası çeşidi kullanılırsa öğrenmekte o kadar basitleşeceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden K 12, K 14 ve K 11 ise 9. sınıf coğrafya konularından iklim konusunu işlerken standart kavram haritası çeşidi yanında örümcek kavram haritası çeşidini de kullandıklarını söylemişlerdir.

Öğretmen K 5: *“Dünya'nın şekli ve hareketleri özellikle iklim konusunda kavram haritalarının kullanılması olmazsa olmazlardandır. Bu konularda sınıflama haritası ve buna bağlı genelden öze doğru aşamalı dağılım haritası kullanılarak öğrencilere bilgileri sistematik olarak daha rahat kavratır. Öğrenciler bu şekilde ön bilgileri ile yeni bilgiler arasında bağ kurarak kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirir. Ancak öğrencide bıkkınlık oluşturmaması için sürekli standart harita kullanılmamalı bazen de örümcek haritalar kullanılarak öğrencinin dikkati yeniden çekilmelidir.”*

Öğretmen K 2: *“Atmosferin katmanları, rüzgar çeşitleri, yerleşme tip ve dokuları kavram haritaları ile işlenmelidir. Bu konular işlenirken standart kavram haritasını kullanmayı uygun bulmaktayım. Bu konulardaki ana kavramlar ve onlara bağlı alt kavramlar görsel olarak öğrenciye sunulmakta ve öğrencini konuyu kavraması kolaylaşmaktadır.”*

Öğretmen K 7: *“Coğrafya konularından insan ve çevre, basınç ve rüzgar ilişkisi konularının kavram haritası tekniği olmadan işlenemeyeceğini düşünüyorum. Bu konular için en uygun kavram haritası çeşidinin ise klasik yani standart çeşit olduğunu düşünmekteyim. Çünkü en basit ve en anlaşılır kavram haritası tekniği klasik olmalıdır. ayrıca klasik kavram haritası çeşidi her konuya rahatça uyarlanabilmektedir.”*

Öğretmen K 1: *“Özellikle coğrafyanın alt dalları ve rüzgar çeşitleri konusunda kavram haritası tekniği kullanılmalıdır. Bu konularda en uygun kavram haritası çeşidi standart kavram haritasıdır.”*

Öğretmen K 13: *“Harita bilgisi konusu, atmosfer ve iklim, su, toprak ve bitki konusunun anlatımında kavram haritaları kullanılabilir ve bu konularda zincirleme haritası kullanılması daha işlevsel olur.”*

Yukarıda adı geçen öğretmenlerden K 13, K 1 , K 7, K 2, K 5 ve K 9; 9. sınıf coğrafya ders konularından iklim konusunu kavram haritası ile işlemeye en uygun konu olarak bulurken yerleşmeler, doğa ve insan, coğrafyanın alt dalları ve harita bilgisi konusunu da kavram haritası tekniği ile işlemeyi uygun bulmaktadır. Görüşme yapılan diğer öğretmenler gibi bahsi geçen konularda en uygun kavram haritası çeşidinin standart kavram haritası çeşidi olduğunu söylemişlerdir. Yalnız öğretmenlerden K 13, harita bilgisi ve iklim konusunda en uygun kavram haritası çeşidinden zincirleme çeşidinin en işlevsel çeşit olduğunu vurgulamıştır.

Aşağıda bahsi geçen K 4, K 6 ve K 3 öğretmenler ise 9. sınıf coğrafya ders konularından kavram haritası ile işlenmesine en uygun gördükleri konulardan bahsetmişlerdir. Diğer öğretmenler kavram haritasına en uygun 9. sınıf coğrafya konularına iklim ve atmosfer konuları derken; K 4, K 6 ve K 3 öğretmenler en uygun konular beşeri konular, Dünya' nın şekli ve hareketleri ve coğrafyanın alt dalları konularını kavram haritası tekniği ile işlemeye en uygun konular olarak görmüşlerdir. Öğretmenler bu konuların öğretimi için en uygun kavram haritası çeşidinin daha kolay anlaşılabilirliği sebebi ile standart kavram haritası çeşidinin olduğunu söylemektedirler. Öğretmenlerden K 6, Dünya'nın şekli ve hareketleri konusunda kavram haritası çeşitlerinden balık kılıcı çeşidini kullandığını söylemektedir.

Öğretmen K 4: *“Özellikle beşeri konular kavram haritası ile işlenmelidir. Lisedeki öğrenciler sadece coğrafya dersi almamaktadır. Coğrafyanın yanında birçok dersleri daha mevcuttur. Dolayısı ile konular en sade halde ve kavram haritaları gibi görsellerle işlenmelidir.”*

Öğretmen K 6: *“Genelde derslerimde kavram haritası tekniğini kullanmaya çalışıyorum. Coğrafyanın alt dalları konusunda sınıflama haritasını, Dünya'nın şekli ve sonuçlarında balık kılıcı çeşidini, bölge konusunda sınıflama haritası çeşidini kullanıyorum. Bu konulara en uygun ve en verimli olan kavram haritası çeşitlerinin bunlar olduklarını düşünüyorum.”*

Öğretmen K 3: *“Özellikle yerleşme konusu kavram haritası tekniği ile daha kolay kavratılmaktadır. Bu konuyu anlatırken de temel kavram haritasını kullanmayı uygun bulmaktayım. Böylece öğrencinin öğrenmesi gereken kavramları basit bir görsel şablonda hafızaya kaydetmektedir. Buda öğrencide kalıcı öğrenme sağlamaktadır.”*

4.6.' da 9. sınıf coğrafya dersinde kavram haritası ile anlatıma en uygun olarak görülen konular ve tercih eden öğretmenlerin isimleri verilmiştir.

Tablo 4.6. 9. sınıf coğrafya dersinde kavram haritası ile anlatıma en uygun olarak görülen konular ve tercih eden öğretmenler

9. sınıf konuları	Öğretmenler
İnsan ve doğa	--
Yerkürenin şekli ve hareketleri	K 6
Koordinat sistemi ve konum	--
Harita bilgisi	--
Atmosfer ve iklim	K 12, K 8, K 14, K 11, K 10
Yerleşmeler	K 3
Bölgeler ve ülkeler	--
Doğal ortam ve insan	--

Tablo 4.7.' de en çok tercih edilen kavram haritası çeşidi gösterilmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere öğretmenler tarafından en çok tercih edilen kavram haritası çeşidi ise standart kavram haritası çeşididir. En kolay ve anlaşılabilir olduğu vurgulanan standart kavram haritası çeşidi hemen hemen tüm öğretmenler tarafından kullanılmaktadır. Standart haritanın yanında örümcek kavram haritası en çok kullanılan ikinci çeşidi oluşturmaktadır. Zincirleme ve balık kılıcı kavram haritası çeşidi de bir kaç öğretmen tarafından tercih edilse de karma tipli kavram haritası hiçbir öğretmen tarafından tercih edilmemektedir. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenler gerektiği zaman farklı farklı kavram haritası çeşidi kullandıklarını vurgulamışlardır. Öğretmenlerden K 6, işleyeceği konuya göre bazen sınıflama haritası bazen de balık kılıcı kavram haritası çeşidini kullandığını; öğretmenlerden K 5, K 12, K 14 ise konuya göre hem sınıflama haritası hem de örümcek kavram haritası kullandıklarını söylemişlerdir.

Tablo 4.7. Tercih edilen kavram haritası çeşitleri ve tercih eden öğretmenler

Sınıflama kavram haritası	K 3, K 6, K 4, K 1, K 7, K 2, K 5, K 12, K 8, K 14, K 10
Örümcek kavram haritası	K 5, K 12, K 14
Balık kılıcı kavram haritası	K 6
Zincir kavram haritası	K 13
Karma kavram haritası	--

5. soru: 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan coğrafya konularının öğretimi, kavram haritası tekniği ile uygulandığı zaman öğrencilerde başarı düzeyi nasıl değişmektedir?

Araştırmanın 5. sorusunda kavram haritaları ile 9. sınıf coğrafya konularının işlenmesinin, öğretime nasıl bir katkısı vardır sorusu sorgulanmak istemiştir. Öğretmenlerden 14' ü de bu soruya cevap vermiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar analiz edilerek yorumlanmış, yeri geldikçe öğretmenlerin görüşleri doğrudan aktarım ile yorumlar desteklenmiştir. Yalnız K 4 öğretmen: *“Bu sorunun cevabını daha kaliteli verebilmek için anketör olmak lazımdır. Böyle bir sorunun cevabını coğrafya eğitimi veren üniversiteler tespit edebilir. Liselerde böyle bir uygulamaya yoktur. Sınavlar genel olarak eksikler nerede onu bulmaya yarar.”* diyerek bu sorunun cevabı olarak ölçme kuralları uygulanarak ölçülmeden verilecek her cevap yanlış olacağından bahsetmiştir. Özellikle liselerde böyle bir ölçme uygulaması yapılamayacağından bahsederek bu görevin üniversitelerde olduğunu dile getirmiştir. Liselerin görevi ders öğretimi olmalıdır diye düşüncesini ifade etmiştir.

Çalışma süresince görüşmeye katılan K 1, K 11, K 8, K 14, K 7, K 12, öğretmenler kavram haritası tekniğinin 9. sınıf coğrafya konularında kullanılmasının yüzde yüz başarı sağladığını, MEB' in kazanım ve hedefleri doğrultusunda öğrenmeye hizmet ettiğini düşünen öğretmenlerdir.

Bu öğretmenlerden K 8, *“Kavram haritası ile ders işlendiği zaman öğrencilerde görselliğe bağlı olarak kavrama kolaylığı gerçekleşmekte, bu da kaliteli öğrenme gerçekleştirdiği için başarıyı artırmaktadır.”*

Öğretmen K 1 *“Coğrafya dersi işlenirken dersi kavram haritası tekniği ile işlemek konuya daha bütüncül olarak bakabilme imkanı sağlar ve görsel olarak akılda daha kalıcı olduğu için öğrencilerde olumlu yönde bir değişim sağlamaktadır. Bu durum öğrencideki başarıyı artırmaktadır.”* diyerek, kavram haritası tekniği görselliği ön plana çıkardığı için öğrencilerde daha kalıcı öğrenme sağladığını, gerektiğinde zihinden bilgiyi daha kolay ve kısa sürede geri çağırılabilirdiği ve bu durumda öğrencilerin başarı düzeyini artırdığını savunmuşlardır.

Öğretmenlerden K 14, *“Kavram haritaları ile ders işlemek daha kalıcı öğrenmeyi ve öğrenilen bilgiyi daha kolay hatırlamaya neden olur. Böylece kavram haritaları öğretimde başarıyı artırır diyebiliriz.”*

Öğretmen K 7: “*Öğretim kavram haritası ile gerçekleştiği zaman öğrencilerde öğrenme daha hızlı ve kalıcı olmaktadır.*”

Öğretmen K 12, “*Kavram haritaları ile yapılan öğretim kalıcılığı artırdığı için öğrencilerde başarı düzeyini artırmaktadır.*” diyerek kavram haritası uygulanarak gerçekleştirilen öğretim hem hızlı öğrenme sağlayarak zamandan kazanç sağlar hem de kalıcı öğrenme sağlar fikrini savunmuşlardır.

Öğretmen K 11 ise “*Ders kitabında kavram haritalarına fazla yer verilmemiştir. Kendimiz elimizden geldiğince kavram haritaları oluşturarak öğretimde kullanmalıyız. Çünkü kavram haritası ile yapılan öğretim daha kalıcı olarak başarıyı artırmaktadır diye düşünüyorum.*” diyerek kavram haritasının kalıcı ve hızlı öğrenmeye etkisinden bahsederken aynı zamanda görüşmelerde MEB’ in 9. sınıf coğrafya ders kitaplarında kavram haritalarına çok da yer verilmediğinden sık sık yakınmıştır.

Öğretmen K 2, “*öğrencinin kavram haritasındaki boşlukları doldurması istendiğinde kalıcı bir başarı artışı gözlenmektedir.*”

K 13 öğretmenin “*Kavramsız konuya giriş yapılırsa öğrencilerde konunun anlaşılabilirliği çok azalır ve başarı çok düşer. Özellikle kavram haritaları uygulanırken öğrencilere doldurtulmalıdır. Öğrenciler kendilerinin doldurduğu kavram haritasındaki bilgileri kolay kolay unutmayacaklardır. Bu şekilde kullanılan kavram haritası tekniği ile başarı mutlaka artacaktır. Özellikle iklim konusunda kavram haritaları öğrencilere doldurtturulursa başarının genelde düşük olduğu konuda başarı artırılabilir.*” diyerek öğrencilerin pasif bir şekilde kavram haritalarını izlemesi değil, öğrencilerinde işe koşularak bizzat kavram haritalarındaki boşlukları kendilerinin doldurmaları istenmeleri sonucu daha da etkin ve öğrenmeyi daha da kaliteli hale getireceğinden bahsetmişlerdir.

Öğretmen K 6 ve K 3 ise konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir. K 6 öğretmen “*Özellikle meslek liselerinde akademik başarı düşük olduğu için öğretim görselleştirilerek verilmelidir. Çok fazla derine inmeden konuyu ana hatları ile öğrenmesi yeterli olacaktır. Buda kavram haritaları ile mümkün olabilmektedir. Öğretimde kavram haritası kullanıldığı zaman öğrencide başarıyı artırmaktadır.*” diyerek meslek liseleri gibi akademik başarının düşük olduğu okullarda kavram haritaları ile ders işlemek daha olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağını söylemiştir. Kavram haritaları ile konularda derine inmeden yüzeysel işlendiği için akademik başarının düşük olduğu okullarda daha kalıcı öğrenme sağladığını savunmuştur. Fakat

öğretmenlerden K 3 ise, “Genel başarının düşük olduğu meslek liselerinde kavram haritasına bağlı başarı daha düşük ama fen liseleri gibi başarının yüksek olduğu okullarda daha yüksek olduğu kanısındayım. Her öğretiliminde bu tekniği ne yazık ki kullanmıyor. Daha donanımlı öğretmenler bu tekniği kullanmayı tercih ediyor. Buna bağlı olarak bu öğretmenlerimizin öğrencilerinde başarı daha yüksek olmaktadır.” diyerek K 6 öğretmenin tam aksini iddia ederek asıl başarının düşük olduğu okullarda değil başarının yüksek olduğu okullarda kavram haritası ile öğretim daha iyi sonuç vermektedir demektir. Ayrıca bu tekniği uygulayan öğretmenlerinde daha donanımlı olduğunu, her öğretmeninde bu tekniği uygulayamadığını savunmuştur.

Öğretmenlerden K 5 ve K 9 ise kavram haritası tekniğinde başarının yanında başarısızlıklarında olabileceğinden bahsetmişlerdir. K 5 öğretmen “kavram haritası tekniği öğretimde kullanıldığında öğrencilerde derse karşı isteklerini artırmakta ve başarı düzeylerini de artırmaktadır. Ancak bu teknik kullanılırken öğrencilerin yorumlama kabiliyetleri üzerinde de çalışma yapılmalı ve kabiliyetleri de artırılmalıdır, aksi halde bazen yorum yapamayan öğrenci konudan uzak kalmakta ve konuyu tam oturtamamakta olduğu göze çarpmaktadır.” diyerek kavram haritası ile direkt ezber yaptırmak her zaman işe yaramayacağından, öğrencilerde ezberden çok mantık yürütme ve yorum yapma kabiliyetlerinin geliştirilmesi gerektiğini, bu yüzden kavram haritası uygulanırken geliş güzel değil iyi kurgulanmış yorumlamayı da içine alan kavram haritaları kullanılmasını savunmuştur.

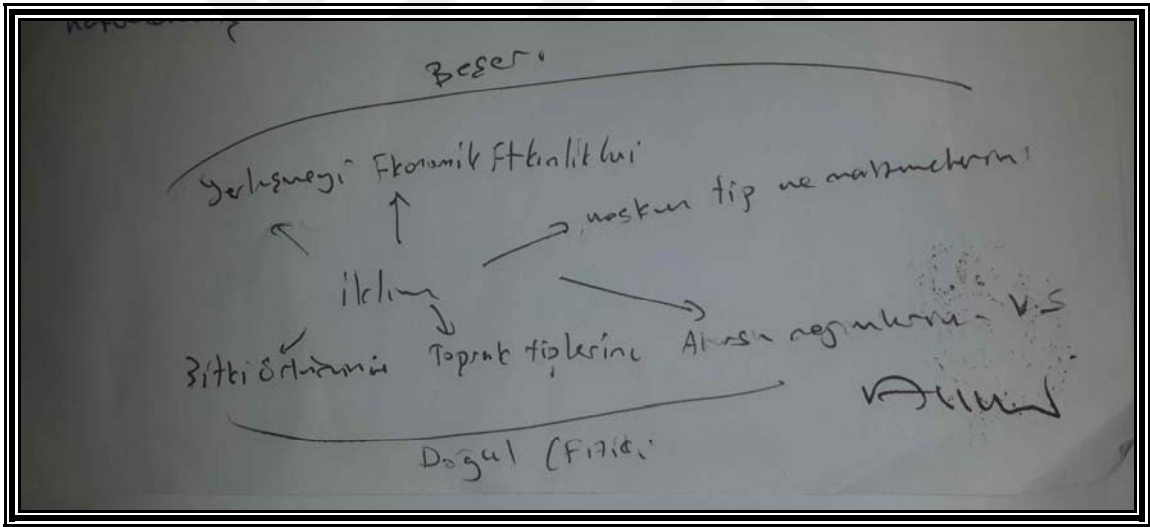
K 9 öğretmen, “Kavram haritası giriş ve sınıflandırma düzeyinde bilgilerin verilmesinde faydalı olmakla birlikte, öğrenciler üzerinde başarıyı değiştirdiğine dair bir etki gözlemlenmedi.” diyerek; K 5 öğretmenin fikrine yakın bir görüş savunarak kavram haritası tekniği, konuya giriş bazında bilgi sağladığı dolayısıyla başarıyı çok da değiştirmedini savunmuştur.

6.soru: Coğrafya öğretimi için varsa kendi oluşturduğunuz bir kavram haritası çiziniz.

6. soruya yine çalışmaya katılan tüm öğretmenler cevap vermiştir. Çalışma boyunca 9. sınıf coğrafya konularında kavram haritası kullanımını uygun bulan ve bulmayan öğretmenlerde, kavram haritasının öğretimde çok da önemli olmadığını savunan öğretmenler bile zaman zaman ders esnasında kavram haritasını kullandıklarını belirtmişlerdir. K 12, K 13, K 10, K 3, K 5 öğretmenler, kullandıkları kavram

haritalarını genellikle coğrafya ders kitabından aldıklarını, “*kitaptan başka ekstra bir kavram haritası kullanmıyorum*” diyerek kitapta var olan kavram haritalarını değiştirmeden derste kullandıklarını ifade etmişlerdir. K 5 öğretmen “*var olan sınıflandırma kavram haritalarını kullanıyorum fakat çok fazla alt dalı olan konuları işlerken bazen örümcek kavram haritası modeli çalışması yapmaktayım*” demiştir. Geriye kalan diğer öğretmenler 9.sınıf coğrafya dersinde konu işlerken oluşturdukları kavram haritalarına örnekler vermişlerdir. Öğretmenlerin çizdikleri kavram haritası modellerine tek tek yer verilerek ve modeller yorumlanarak devam edilmiştir.

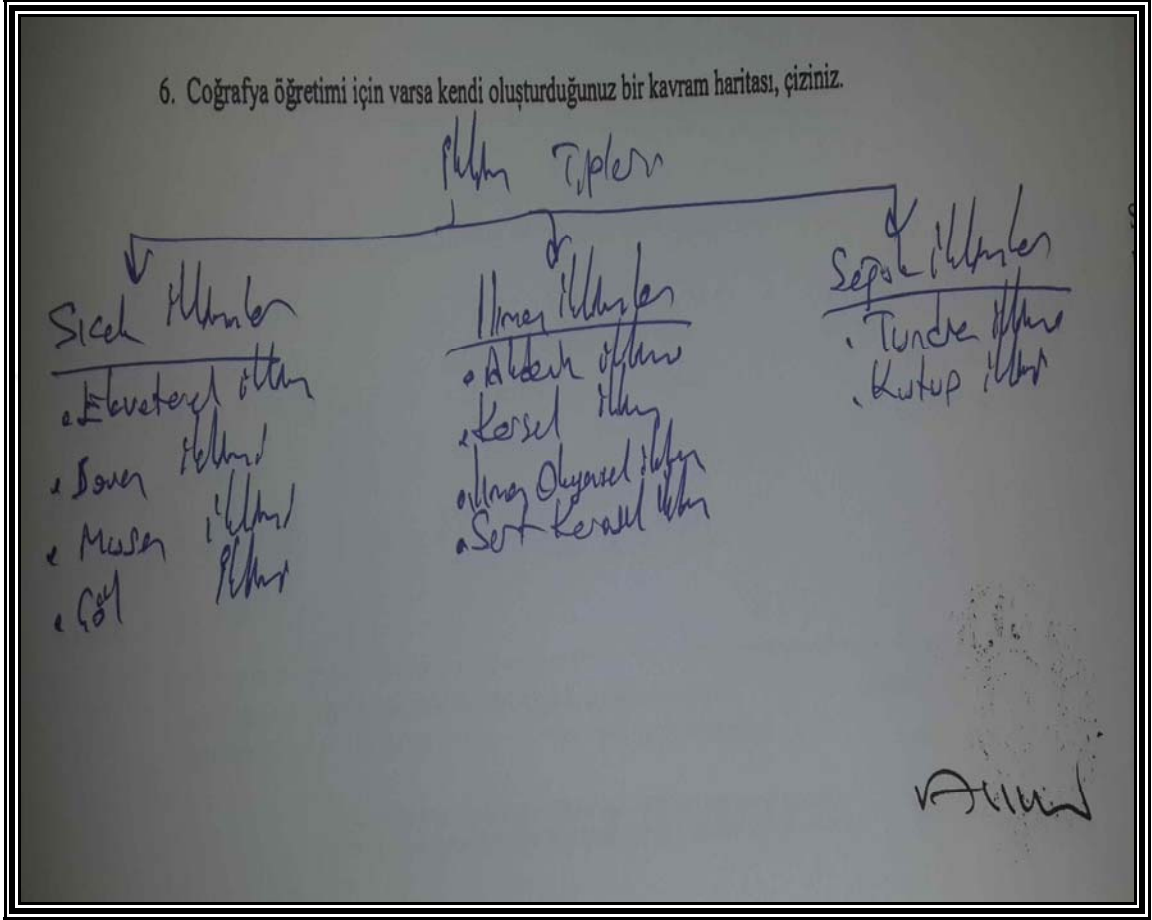
Öğretmen K 9, ders esnasında doğaçlama kavram haritaları çizdiğinden bahsetmiştir. Aşağıda verilen Şekil 4.1.’de K 9 öğretmenin iklim konusu ile ilgili doğaçlama çizdiği bir kavram haritası modeli verilmiştir. K 9 öğretmenin örnek olarak verdiği kavram haritası modeli örümcek kavram haritası modelidir. Ana kavram olan iklim ortaya yerleştirilmiş, iklimin fiziki ve beşeri etkilerin ana kavrama bağlı olarak yerleştirilmiştir.

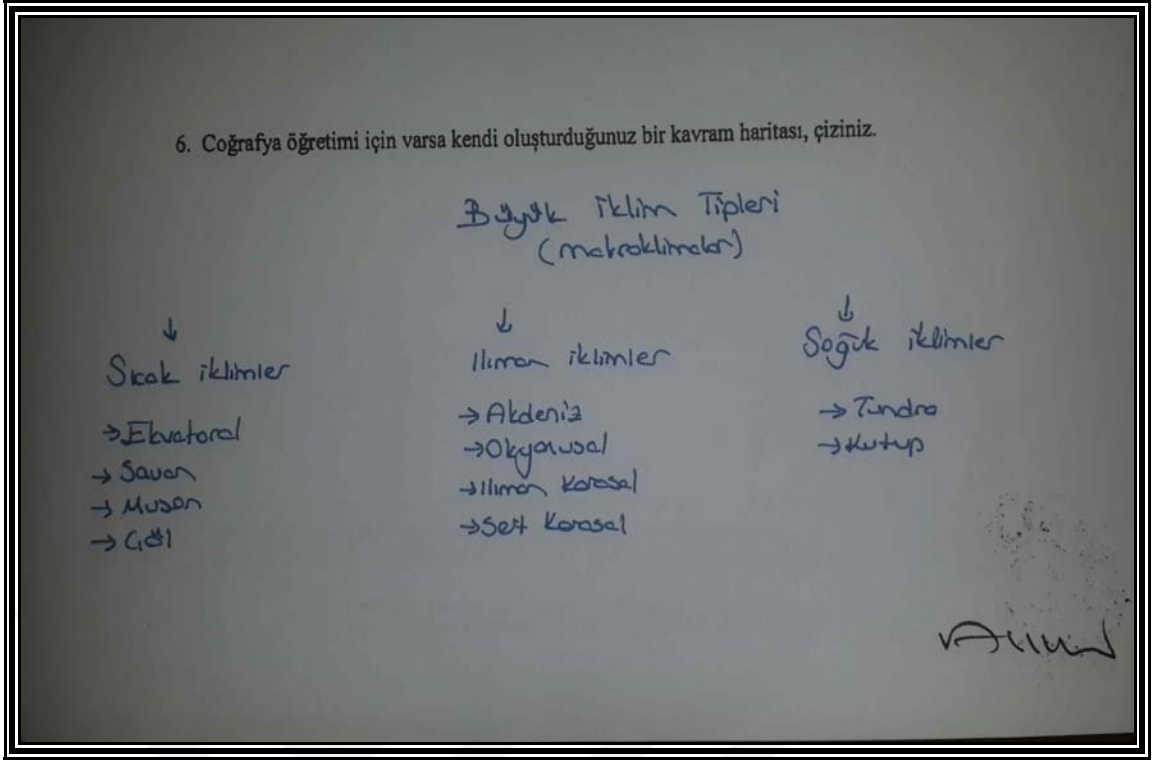
Şekil 4.1. K 9 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli

K 14, K 1 ve K 8 öğretmenlerin kendi hazırladıkları kavram haritası modeli standart kavram haritası modelidir. K 14 ve K 1 öğretmen iklim tipleri konusunu kavram haritası ile çizmiş, K 8 öğretmen ise basınç türlerini kavram haritası ile çizmiştir. K 14 ve K 1 öğretmen Şekil 4.2. ve 4.3.’de gösterildiği gibi iklim tipleri başlığın en başa yazmışlar, iklim tiplerinden ikincil öneme sahip kavramları göstermek için oklar çıkarmışlar ve sıcak iklimler, ılıman iklimler ve soğuk iklimler olarak belirtmişlerdir. Son olarak da ikincil öneme sahip iklim tiplerini kendi başlığı altında tek

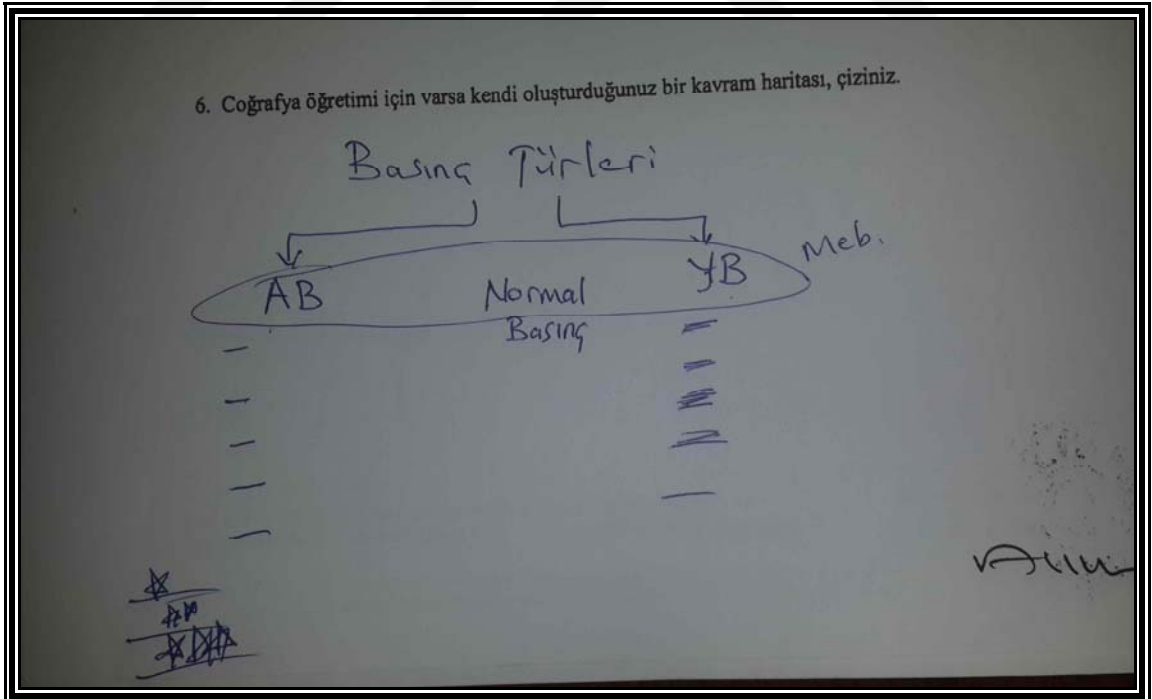
tek açıklamışlardır. K 8 öğretmenin hazırladığı kavram haritası ise K 14 ve K 1 öğretmenin kavram haritası modeline çok benzemekte sadece içerdiği konu ve kavramların isimleri farklıdır. K 8 öğretmenin kendi hazırladığı kavram haritası ise Şekil 4.4. de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. K 14 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli

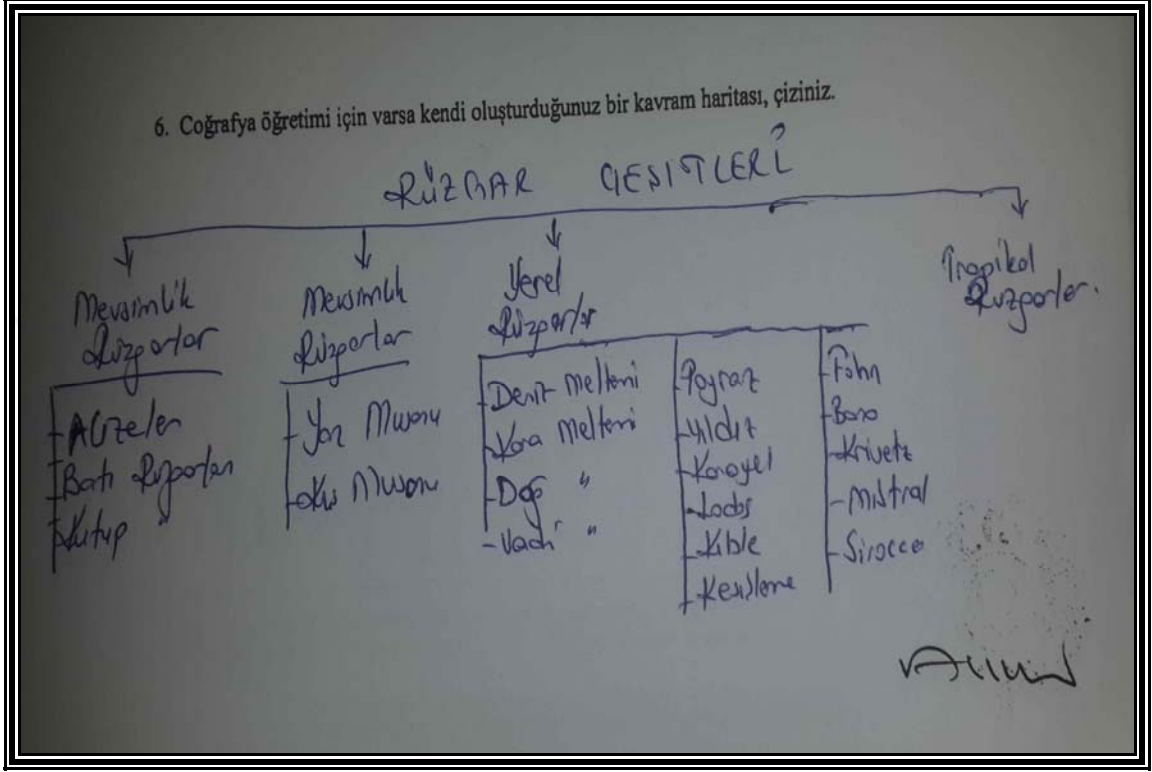
Şekil 4.3. K 1 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli

Şekil 4.4. K 8 öğretmenin kendi hazırladığı kavram haritası modeli

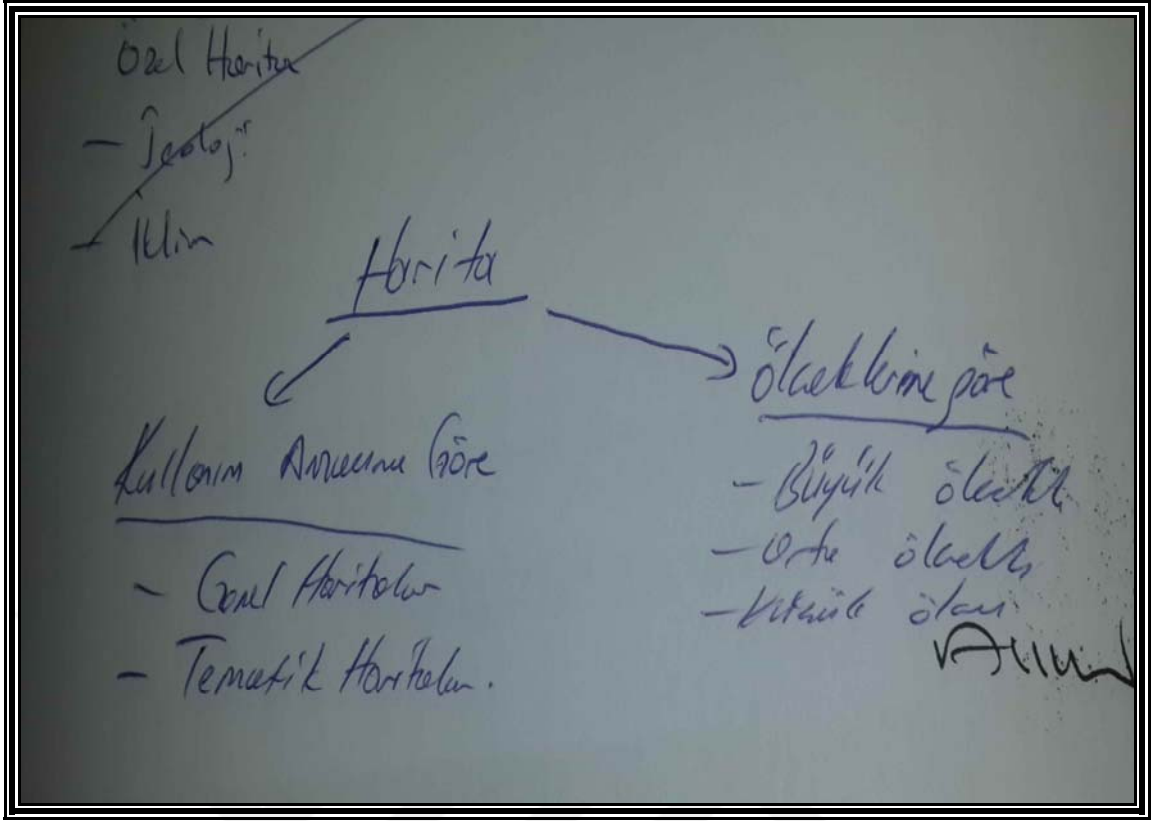
K 2 öğretmenin coğrafya dersinin aktarımı için kendi oluşturduğu kavram haritası modeli Şekil 4.5.' de verilmiştir. K 2 öğretmenin verdiği örnekte standart kavram haritası modelidir. Model iskelet yönünden K 14 öğretmenin modeline çok

benzemektedir. En başa birincil öneme sahip kavram olan rüzgar çeşitlerini yerleştirmiştir. Daha sonra ikincil öneme sahip kavramlar olan mevsimlik rüzgarlar, sürekli rüzgarlar, yerel rüzgarlar ve tropikal rüzgarları birincil öneme sahip kavrama bağlayarak yerleştirmiştir. Son olarak ta üçüncül öneme sahip kavramlar olan rüzgarların isimleri kendi ile alakalı olan kavramların altına yerleştirmiştir.

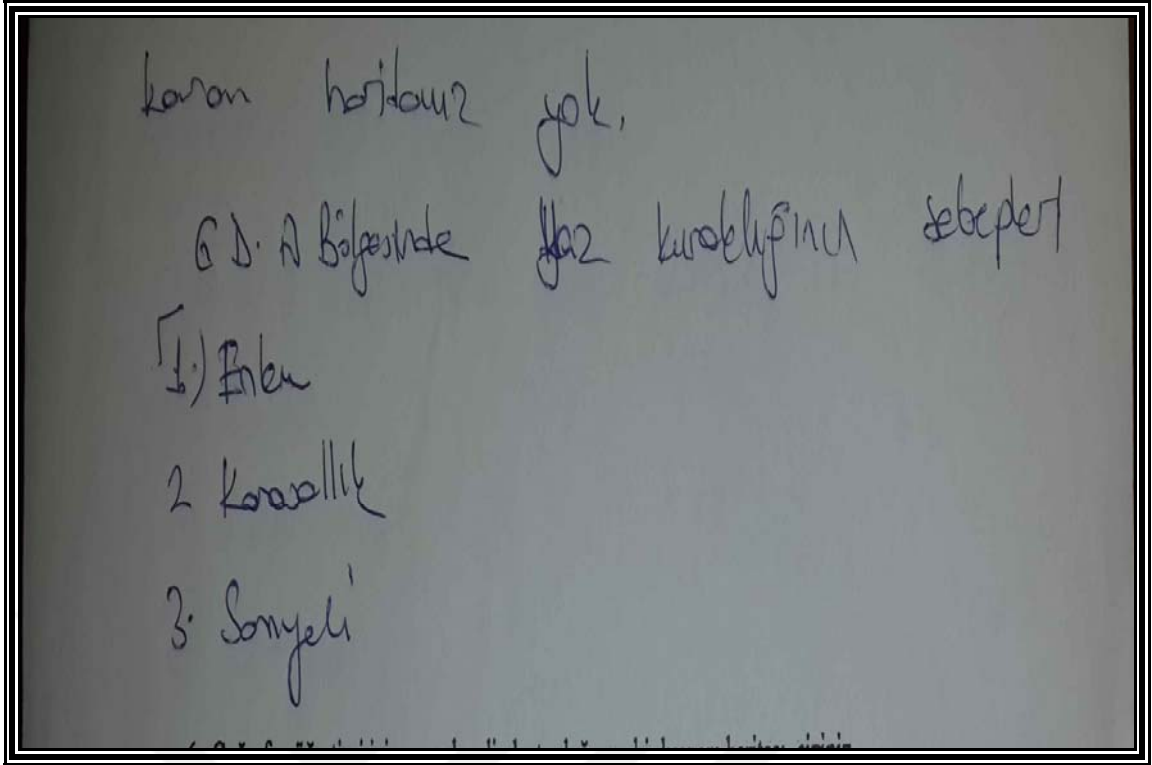
Şekil 4.5. K 2 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli

K 7 öğretmenin çizdiği kavram haritası modeli de standart kavram haritası modelidir. K 7 öğretmen 9. sınıf coğrafya konularından harita bilgisi üzerine bir kavram haritası çizmiştir. Modelde yine birincil öneme sahip harita bilgisi konusu en başa yerleştirilmiş daha sonra ikincil öneme sahip kavram olan kullanım amacına göre ve ölçeklerine göre haritalar olarak birinci kavrama bağlanmıştır. Daha sonrada ikincil öneme sahip kavramlar kendi içinde üçüncül kavramlar olarak açıklanmıştır. K 7 öğretmenin çizdiği model Şekil 4.6.' da verilmiştir.

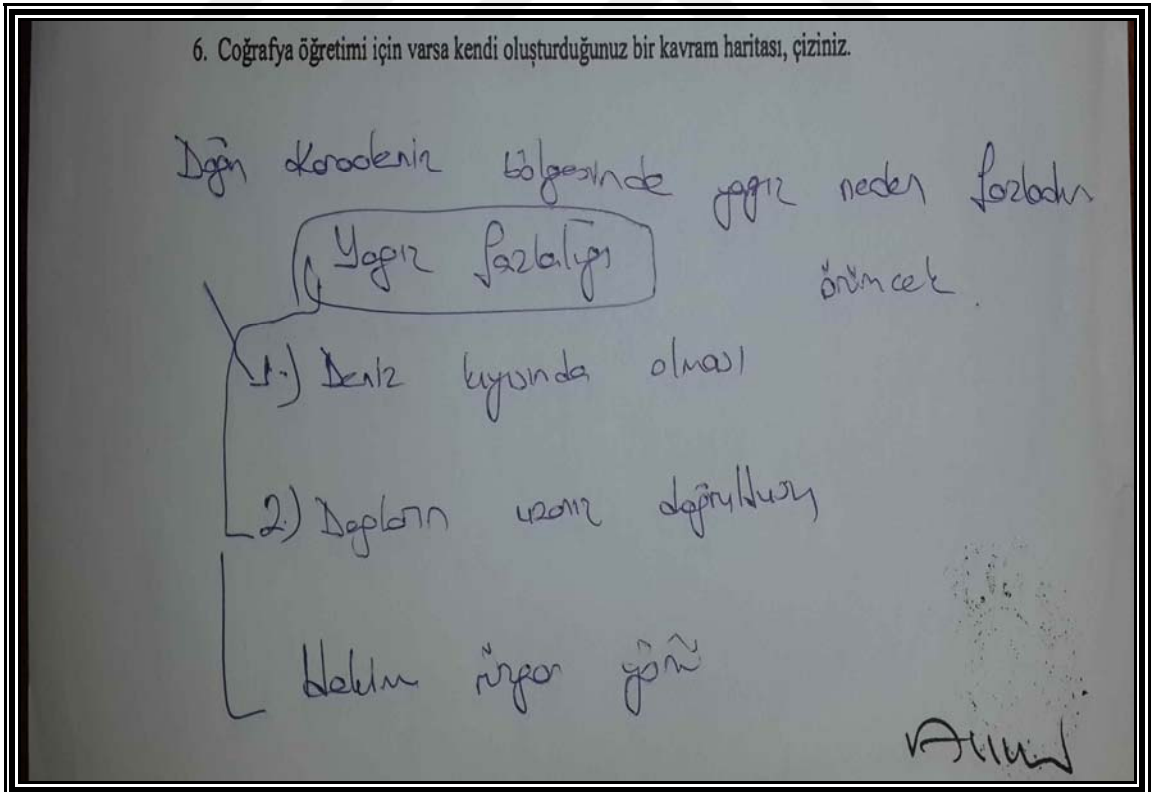

Şekil 4.6. K 7 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli

Öğretmen K 11; “9. sınıf coğrafya ders kitabında kavram haritaları çok yok o yüzden kendim hazırlıyorum” diyerek 2 tane kavram haritası modeli çizmiştir. K 11 öğretmenin çizdiği iki kavram haritası da standart kavram haritası modelidir. Kavram haritası modelinin mantığı diğer standart kavram haritası modeli çizen öğretmenler ile aynıdır. Çizilen kavram haritası modelinin biri “Güney Doğu Anadolu Bölgesi' nde yaz kuraklığının sebepleri” ve diğeri ise “Doğu Karadeniz Bölgesi' nde yağış neden fazladır?” başlıkları altında oluşturulmuştur. Şekil 4.7. ve Şekil 4.8.'de K 11 öğretmenin çizdiği kavram haritalarına ait modeller gösterilmiştir.

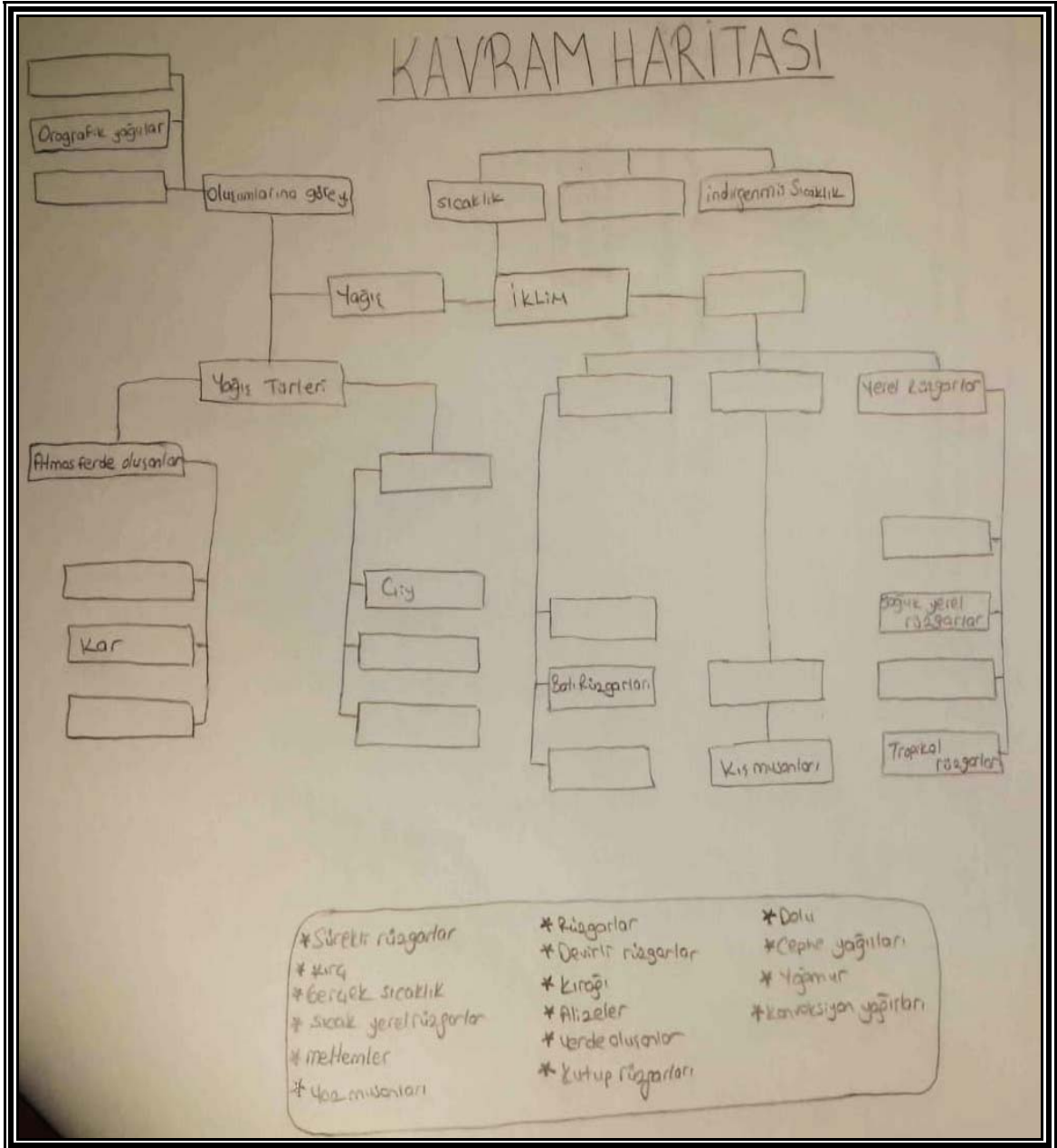
Şekil 4.7. K 11 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli 1

Şekil 4.8. K 12 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli 2

K 4 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli ise biraz farklılık sunmaktadır. Karma kavram haritası modeli çizmekle birlikte K 4 öğretmen kavram

haritasının kutucuklarını boş bırakmakta ve öğrencilerin boşlukları doldurmasını istemektedir. Şekil 4.9.' da verildiği gibi K 4 öğretmen iklim konusunda bir kavram haritası modeli çizmiştir haritasında sıcaklık çeşitlerinden, yağış çeşitlerinden ve rüzgar çeşitlerinden detaylı olarak bahsetmiş fakat bazı kutucukları daha önce bahsedildiği gibi boş bırakmıştır. Kavram haritasının en altına da anahtar kelimeleri vererek öğrencilerin bu boşlukları doldurması istenmiştir.

Şekil 4.9. K 4 öğretmenin kendi çizdiği kavram haritası modeli

6. sorunun cevaplarına genel olarak bakıldığı takdirde öğretmenlerin hemen hemen hepsi en kolay ve anlaşılır olduğu savunulan standart kavram haritası modelini

kullanmaktadırlar. Bunun yanında diğerk öğretmenler de konuya göre yeri geldikçe örümcek kavram haritası modelini de sık sık kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bir kısım öğretmen 9. sınıf coğrafya kitabında yeteri kadar kavram haritası modeli mevcut o yüzden özel olarak çizmeye ihtiyaç yok diye düşünürken bir kısım öğretmen de bunun tam aksini iddia etmekte ve kavram haritası modellerini kendileri doğaçlama çizdiklerini belirtmişlerdir. Yapılan incelemede öğretmenlerden sadece K 4'ün, karma kavram haritası modelini kullandığı başka hiçbir öğretmenin karma kavram haritası modelini kullanmadığı görülmüştür.

V. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışma kapsamında elde edilen veriler analiz edilmiş ve ulaşılan sonuçlar yorumlanarak öneriler geliştirilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Modern eğitim sistemleri durağan değil kendini yenileyen bir anlayışa sahip olmalıdır. Bu açıdan günümüzün eğitim sistemi yapılandırmacı eğitim modelini benimsemiştir. Yapılandırmacı eğitim modeline göre öğretim esnasında öğrenci pasif değil aksine aktif olmalıdır. Öğretim sürecinde öğrencinin bilgiye kendi çabası ve çalışması ile ulaşması istenmiştir. Bu süreçte bilgi öğrenciye altın tepsi ile sunulmak yerine, öğrencinin uygun yöntem ve araçlarla ulaşacağı şekilde buldurulması sağlanmalıdır.

Öğretim; genel anlamıyla kalıcı izli davranış değişikliği demektir. Kalıcı izli davranış değişikliği olması için öğrencinin öğrendiği bilgileri kalıcı olarak öğrenmesi gerekmektedir. Öğretmenin eğitim sürecinde öğrenciye kalıcı öğrenmeyi sağlaması için gerekli gördüğünde öğretim yöntem ve tekniklerini çeşitlendirmelidir. Her öğrenci özeldir felsefesi doğrultusunda gerektiğinde bireyselleştirilmiş öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanması hedeflenen eğitimin etkinliğini artırıcı bir unsur olmaktadır.

Bu bağlamda kalıcı izli coğrafya öğretimi için gerekli olan birçok öğretim yöntem ve teknikleri geliştirilmiştir. Bu çalışma kalıcı izli coğrafya öğretimi için gerekli olan teknik ve yöntemlerden, “kavram haritası tekniği” üzerine gerçekleştirilmiştir. 9. sınıf coğrafya konularının kavram haritası ile öğretilmesine uygunluğu, coğrafya öğretmenlerinin görüşleri alınarak değerlendirilmiştir. Toplanan verilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi ile bazı sonuçlara varılmıştır:

- Bu sonuçlar doğrultusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin hemen hemen hepsi 9. sınıf coğrafya ders konularının aktarımında kavram haritası tekniğinin kullanımını uygun bulmuşlardır(K 1, K 2, K 3, K 5, K 6, K 7, K 10, K 11, K 12).

- Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin çoğunluğu, coğrafya ders konularının kavram haritası tekniği ile görselleştirerek aktarılması, akılda kalıcılığı arttırdığını ifade etmişlerdir(K 1, K 2, C, K 5, K 6, K 7, K 10, K 11, K 12).

- Araştırmaya katılan birkaç öğretmen ise coğrafya dersi işlenirken kavram haritası tekniğinin kullanılmasını çok fazla fayda sağlamadığını ifade etmişlerdir. Hatta konuların yüzeysel verilmesi sebebiyle öğrencilerin bilgi gereksinimini tam olarak karşılayamayan bir teknik olarak gördüklerini belirtmişlerdir. ancak yine de zaman zaman coğrafya öğretimi esnasında kendilerinin de kavram haritası tekniğini kullandıklarını beyan etmişlerdir(K 4, K 8, K 9, K 13, K 14).

Ayrıca, görüşleri alınan coğrafya öğretmenlerinden elde edilen bulgulara göre;

- 9. sınıf coğrafya konularından; “atmosfer ve iklim”, “yerleşmeler”, “insan ve doğa” konularının kavram haritaları ile aktarılmaya en uygun konular olduğu tespit edilmiştir. Bu konu başlıkları, tüm öğretmenlerin ortak görüşü olarak belirlenmiştir (K 1, K 2, K 3, K 4, K 5, K 6, K 7, K 8, K 9, K 10, K 11, K 12, K 13, K 14).

- 9.sınıf coğrafya konularının kavram haritası ile işlenmesine uygun görülmeyen konuların ise, “yerkürenin şekli ve hareketleri”, “koordinat sistemi ve konum”, ile “harita bilgisi” konularının olduğu öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Çalışmanın bir diğer sonucu olarak; bu konularda da rahatça kullanılacak ve kavram yanılgısına sebep olmayacak kavram haritası çeşitlerinin türetilmesine ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir(K 1, K 2, K 3, K 6, K 7, K 8, K 13).

5.2. Öneriler

9. sınıf coğrafya dersinde kalıcı öğretimi sağlamak ve öğrencilerdeki coğrafya dersine karşı oluşmuş önyargıyı önlemek için dersin öğrenciye aktarımı esnasında kullanılacak kavram haritaları hakkında coğrafya öğretmenlerinin görüşleri alınarak yapılan çalışma kapsamında önemli bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler ise şu şekildedir:

- 9. sınıf da coğrafya dersiyle ilk defa karşılaşan öğrencilerin, kendilerine yabancı olan çok sayıdaki kavramla karşılaştıklarında, ilk başta korkuya kapılarak önyargı oluşturmakta oldukları gözlemlenmiştir. Ancak coğrafya dersinde kavram öğreniminin çok önemli olduğu öğrencilere uygun yöntemlerle aktarılmalı ve öğrenciler bu hususta bilgilendirilerek korkularının yersiz olduğu hissettirilmelidir. Kavramların öğrenilmesinde öncelikle öğrencilerin zihinlerinde görsel bir şema hazırlanmalıdır ki buda ancak kavram haritaları ile mümkün olmaktadır.

- Coğrafya dersinde konuya giriş aşamasında, henüz konu ile ilgili detaylı bilgilere geçilmeden önce ön bilgi olarak konu kavram haritaları ile görselleştirilmeli ve konu zenginliği sağlanarak öğrencilerin dikkati çekilmelidir. Yapılandırmacı eğitim modeline göre öğrenciler derste pasif değil derse aktif katılmalıdır. Gerektiğinde öğrenci kavram haritasını kendi hazırlamalı ya da öğretmen kavram haritasında anahtar kelimeleri boş bırakarak öğrencilerden haritalardaki bu boşlukları doldurmasını istemelidir.
- 9. sınıf coğrafya dersi adına kalıcı izli öğrenme için coğrafya öğretmenleri kullandıkları teknikleri çeşitlendirmelidir. Kullanılacak teknikler arasında kavram haritaları, işlevselliği ve çeşitliliği bakımından en uygun teknik olarak yerini almaktadır.
- Kavram haritalarının; “standart”, “örümcek”, “balık kılıcı”, “zincir” ve “karma” haritalar olmak üzere 5 ayrı modeli bulunmaktadır. Kavram haritalarının çeşitleri göz önüne alındığında, 9. sınıf coğrafya ders konularının tümünde rahatlıkla uygulanabileceği değerlendirilmektedir. Kavram haritaları, öğretimin içerik, süreç ve değerlendirme olmak üzere her aşamasında kullanılacak şekilde geliştirilmelidir.
- Coğrafya dersinde, özellikle “harita bilgisi” ve “koordinat ve konum” gibi matematiksel coğrafya konularında işlevselliğinin daha da artırılması için kavram haritalarının yeni çeşitleri türetilmeli ve daha etkin kullanılmaları sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin akademik başarıları göz önüne alınarak, akademik başarının düşük olduğu durumlarda basit düzeyde kavram haritaları kullanılmalı ve coğrafya dersinin çok da zor olmadığı hissettirilmeli ve kalıcı öğrenme gerçekleştirilmeye yönelik zamanla kavram haritalarının seviyesi artırılmaya çalışılmalıdır.
- Kavram haritaları hazırlanırken dikkat edilmesi gereken temel ilkeler mevcuttur. Öncelikle, uygulanacak kavram haritaları hem öğretici olmalı hem de kavram yanlışlarına sebep olmamalıdır. Diğer taraftan öğrenciyi sıkmamalı, bilakis ilgisini çekmelidir. Bunu için kavram haritalarını kullanacak öğretmenlerin kavram haritaları hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle tüm öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilerek, kavram haritalarının amacı, önemi, çeşitleri ve nasıl kurgulanacağı gibi temel konularda bilgi

düzeyleyleri arttırılmalıdır. Böylece kavram haritalarının işlevselliği daha da arttırılabilecektir.

- Kavram haritaları, ilköğretimden yükseköğretime kadar, öğretim kademesinin her basamağında öğrencinin bilişsel durumuna göre kurgulanmalı ve uygulanmalıdır. Bu amaçla değişik seviyelerdeki öğrencilere hitap edebilen bir kavram haritası kütüphanesi geliştirilmelidir.
- 9. sınıf konuları dışında diğer öğretim kademesinde de coğrafya öğretimi için kavram haritalarının kullanılması ve bunun için gerekli çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Muasır medeniyet için çıkılan bu kutsal yolda eğitim şarttır. Çıkılan bu yolu da öğretmensiz yürümek imkansızdır. Bu önemli ve ağır vazifeyi yüklenen öğretmenler, eğitim ve öğretim faaliyetlerini yüceltmek için durağan değil sürekli kendini yenileyen, geliştiren bir vizyona sahip olmalıdır. Bu görevi icra ederken toplumun da öğretmenine hak ettiği değeri vermesi gerekmektedir.

Ayrıca, aynı öğretmenler gibi eğitim sisteminin de stabil olmayan, yeniliğe açık ve çağın gereklerine göre kendini yenileyen bir yapıya sahip olmasının, gelişmiş bir ülke olunması ve bireylerin refah ve huzur içinde yaşamasının sağlanması açısından da önemli olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, S. (2009). 10. Sınıf Coğrafya Dersinde Toprak Konularının Kavram haritası Tekniği ile işlenmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Açıkgöz, K. (2007). Aktif Öğrenme. İzmir: Biliş Yayıncılık.
- Adler, S. (1995). Helping “Teachers Build Complex Conceptual Frameworks. In Ron Hoz & Moshe Silberstein” (Eds.) Partnerships of Schools and Institutions of Higher Education in Teacher
- Akgündüz, D. (2002), İlköğretim Fen Bilgisi Dersi Öğretimi 6.Sınıf Biyoloji Konularında Kavram Haritalarının Kullanımı ve Başarıya Olan Etkisi, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s.9,10
- Akkuş, A. (1998). Genel Fiziki Coğrafya. Nobel yayıncılık. Ankara.
- Arı, Y. (2010). Coğrafyayı Neden Çok Boyutlu Olarak Tanımlamaya ve Öğretmeye İhtiyaç Vardır?, R. Özey ve a.Demirci. (Editörler). Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar. İkinci Baskı. İstanbul. Aktif Yayınevi, ss.11,17-38.
- Atalay, İ. (1994). Genel Fiziki Coğrafya. E. Ü. Basımevi. İzmir.
- Atasoy, B. (2004). Fen Öğrenimi ve Öğretimi. Ankara: 2. Baskı. asil Yayın Dağıtım, ss.189,190.
- Ausubel, D.P. (2000). The acquisition and retention of knowledge: a cognitive view. Boston: Kluwer.
- Ausubel, D.P. (1963). The psychology of meaningful verbal learning. New York: Grune and Stratton.
- Ayas, A. (2005). Kavram Öğrenimi. (Ed. Çepni, S.), Fen ve Teknoloji Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.67.
- Bayındır, P. (2006). İlköğretim altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularında Kavram Haritalarının Öğrenci Başarısına Etkisi (Erzurum İli Ömer Nasuhi Bilmen İlköğretim Okulu Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, ss. 48-65.
- Bernstein, J.M. (2011). Concept mapping and student success in a college level environmental studies course. Unpublished master’s thesis, University of Montana, Montana.
- Çolak, R. (2010). Kavram Haritalarının Sosyal Bilgiler Eğitimi Çerçevesinde Tarihsel Kavramların Öğretiminde Kullanılması: Kavram Haritası ile Yapılan Öğretim ile Tutum, Başarı ve Kalıcılık arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Demirel, Ö. (2005). Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme (8.Baskı). Ankara: Pegem a Yayıncılık.
- Deniz, Ö. F. (2003). Lise 1 Coğrafya Derslerinde Kavram Haritalarının Başarıya Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğanay, H. (1993). Coğrafya'da Metodoloji. MEB. Yayınları. Öğretmen Kitapları Dizisi. No: 187.İstanbul
- Doğanay, H. ve Doğanay, S. (2014) Coğrafya'ya Giriş. Ankara: 11. Baskı. Pegem Akademi.
- Eker, A. (2003). Ortaöğretim Coğrafya Eğitim-Öğretiminde Görsel Materyallerin Kullanımı ve Öğrenme Üzerine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, MÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s.21.
- Elmas, B. (2006). Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminin Temel Sorunları (Kartal İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ortaöğretim Sosyal alanlar Eğitimi ana Bilim Dalı, İstanbul, s.29.
- Ercan, O. (2004). "Bir Öğrenme Süreci Olarak aktif Öğrenme". *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, ss.54-55.
- Fidan N. (1985). Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara, Alkım Yayınevi, ss.190-194.
- Fidan, N. (2012). Okulda Öğrenme ve Öğretme. (1.Baskı). Ankara: Pegem akademi Yayıncılık.
- Geban, Ö. ve Uzuntiryaki, E. (1999). Kavram Haritalama ve Benzeşme Yöntemi İle Mol Kavramı Öğretimi. *III. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu*, 23-25 Eylül, KTÜ, Milli Eğitim Basım Evi, Ankara.
- Girgin, M. (2001). "Neden Coğrafya Öğreniyoruz?". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(5), s.132.
- Gök, A.Ö. (2014). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Ülkemizin Kaynakları Ünitesinde Kavram Haritası Tekniğinin Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisinin Belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, s.27.
- Güngördü, E. (2002). Coğrafyada Öğretim Yöntemleri, İlkeler ve Uygulamalar, Nobel Yayınları, Ankara, s.7.
- Güngördü, E. (2006). Eğitim Fakülteleri İçin Coğrafyada Öğretim Yöntemleri ve Çağdaş Öğretim Yaklaşımları İlkeler ve uygulamalar. Ankara: 2. Baskı. Asil Yayın Dağıtım, ss.4-5.

- Güngördü, E. ve Aydın, F. (2015). Coğrafya Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, ss.260,261
- Gürol, M. (2005). “Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımının Uzmanlaşmaya Etkisi”. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, (TOJET), 4(1), 141-45.
- Hesapçıoğlu, M. (2008). Öğretim ilke ve yöntemleri eğitim programları ve öğretim. (6.basım). Ankara: Nobel yayınları.
- Kanpolat, T. (2009). Lise 2.Sınıf Öğrencilerinde Küresel atmosferik Değişimlerin Kavram Haritaları ile Öğretilmesinin Öğrencilerin Başarı Ve Tutumlarına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaptan, F. (1998). “Fen Öğretiminde Kavram Haritası Yönteminin Kullanılması”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, ss.95-99.
- Karakuyu, M. (2010). Coğrafya ve Hayat boyu Öğrenme. R. Özey ve S. İncekara. (Editörler). Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler. Ankara: Birinci Baskı. Pegem Akademi, ss.345-346.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, O. N. (2003), “Fen Eğitiminde Kavram Haritaları”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(1) Sayı:13, ss.265-271.
- Kılınç, A. (2007). “Bir öğretim stratejisi olarak kavram haritalarının kullanılması”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), ss. 21-48.
- Kocalar, A. O. (2006). Ortaöğretim Konularında Kavram Haritalarının Coğrafya Öğretiminde Kullanımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s.82.
- Korukcu, A. (2007). Din Öğretiminde Kavram Haritalarının Kullanımı, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.57.
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Coğrafya Dersi Öğretim Programı, ss.4,12-13,18-21.
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). Fen Ve Teknoloji 7. Sınıf Ders Kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Mırık, R. (2017). Coğrafya Öğretmenlerinin Lise Coğrafya Ders Kitaplarında Yer Alan Kavram Haritalarına Yönelik Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Miles, M, B., & Huberman, A. M.(1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Novak, J.D. ve Canas, a.J. (2006). The theory underlying concept maps and how to construct and use them. Technical report IHMC CmapTools, Florida Institute for Human and Machine Cognition, USA.
- Novak, J.D. ve Gowin, D.B.(1984). Learning how to learn. New York: Cambridge University Pres.
- Novak, J.D. (1990). "Concept mapping: a useful tool for science education". *Journal Of Research in Science Teaching*, 27(10), ss.937-949.
- Özcan, Ö. (2000). Genel Fiziki Coğrafya. Zambak Yayınevi. İzmir.
- Sever, R., Budak, F.M. ve Yalçinkaya, E. (2009). Coğrafya Eğitiminde Kavram Haritalarının Önemi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (2), ss.19-32.
- Şeyihoğlu, A., Akbaş, Y. ve Kartal, A. (2012). Uygulama Örnekleri İle Coğrafya Eğitiminde Kavram Ve Zihin Haritaları. 1. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Tosun, C. ve Doğan, R. (2005), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Kavram Haritaları, Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.15.
- Tuna, F. (2008). Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Proje Tabanlı Öğrenimi Desteklemek Amacı ile Coğrafi Bilgi Sistemlerinden (CBS)Yararlanma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tuna, F. (2013). "Coğrafya Öğretiminde Kavram Haritalarının Öğrencilerin Başarısına Etkisi Ve Öğrencilerin Yöntem Hakkındaki Görüşleri". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (25), ss.182-197.
- Tuna, F. ve İncekara, S. (2010). Coğrafya Eğitiminde Beceriler. Özey, R. ve İncekara, S. (Ed.), Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler. Ankara: Pegem Akademi. ss.263-282
- Turan, M.ve Poyraz, Z. (2004). Öğretim Materyali Olarak Kavram Haritaları. Doğu Anadolu Bölgesi araştırmaları, s.127.
- TDK, Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe Sözlüğü. ankar.
- Türkhan, S. (2013). İlköğretim 8. Sınıf Fen Ve Teknoloji Dersi Periyodik Cetvel Konusunda Kavram Haritası Kullanımının Öğrencilerin Başarısına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, ss.49, 50.
- Utku, N. (2010). İlköğretim Fen Ve Teknoloji Dersinde Kavram Haritalarının Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon, s.49.

- Ünal, S ve Ada, S. (2001). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, İstanbul, s.5.
- Ülgen, G. (2001). Kavram Geliştirme (3. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Ülgen, G. (2004). Kavram Geliştirme Kuramlar ve Uygulamalar (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.107-120,143.
- Ünlü, M. (2014). Coğrafya Öğretimi, Ankara: Pegem akademi Yayıncılık, s.274.
- Senemoğlu, N. (1998). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya, Ankara, Özsen Matbaa, s.513.
- Senemoğlu, N. (2004) Gelişim, Öğrenme ve Öğretim (10. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Senemoğlu, N. (1998). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya, Ankara, Özsen Matbaa, s.513.
- Sever, R. Budak, F. M. Yalçınkaya, E. (2009). “Coğrafya Eğitiminde Kavram Haritalarının Önemi”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2). ss.19-32.
- Şeyihoğlu, A. akbaş, Y. ve Kartal, A. (2012). Uygulama Örnekleri ile Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Zihin Haritaları. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.46.
- Yaman, H.(2009). İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflar İçin Kavram Haritalarıyla Dil Bilgisi Öğretimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s.25.
- Yılmaz, K. (2008). “Constructivism: Its theoretical underpinnings, variations, and implications for classroom instruction”. *Educational Horizons*, 86(3), ss.161-172.
- Yurdakul, H. (2016). Seçmeli Hz. Muhammed’in Hayatı Dersi 10.Sınıf Müfredat Programının Kavram Haritası Tekniği ile İşlenişi. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s.14.
- Zimmaro, D.M. ve Cawley, J.M. (1998). Concept map module. The Pennsylvania State University, Schreyer Institute for Innovation in Learning. Erişim adresi: <http://www.inov8.psu.edu/faculty/cmap.htm>, Erişim Tarihi: 10.09.2019.

İnternet Kaynakları

<https://karaonur48.files.wordpress.com/2014/03/j.png>, Erişim tarihi: 12.09.2019.

<https://www.slideshare.net/aliyayman/ali-yayman>, Erişim tarihi: 15.09.2019.

EKLER

EK 1- Milli Eğitim Müdürlüğü araştırma İzin Yazısı

EK 2 - Öğretmen Katılım Formu

EK 3 - Okul Listesi

EK 4- Öğretmen Görüşleri Soruları

EK 5 - Araştırma İzni

EK 1- Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.4788641
Konu : Araştırma İzni (Nadire CAN)

06.03.2019

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 25/02/2019 tarihli ve 48178250-300-E.3165 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Nadire CAN'ın "9. Sınıf Coğrafya Konularının Kavram Haritası Kullanımı Bakımından Uygunluğunun Öğretmen Görüşleri İle Değerlendirilmesi: Konya Örneği" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerinde bulunan ekli listede adı yazılı okullarda görevli coğrafya öğretmenlerine eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Araştırmacının, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlaması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2018-2019 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Seyit Ali BÜYÜK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Katılımcı Onay Formu (2 Sayfa)
- 2-Soru Formu (2 Sayfa)
- 3-Okul Listesi (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aşıl İsmail AYMAÇ
06 Mart 2019

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No:4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci IŞIK VHKJ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6680-ffe1-364b-8e95-2f73 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2 - Öğretmen Katılım Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, " 9. SINIF COĞRAFYA KONULARININ KAVRAM HARİTASI KULLANIMI BAKIMINDAN UYGUNLUĞUNUN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ (KONYA ÖRNEĞİ) " adıyla, Nadire Can tarafından 17/12/2018 ve 10/06/2019 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi:

9.Sınıf coğrafya konularının kavram haritası kullanımı bakımından uygunluğunun ve coğrafya öğretmenlerinin 9. sınıf coğrafya konularının öğretiminde kavram haritası tekniğini; neden ve ne kadar kullanmayı tercih ettiklerinin öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesidir.

Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler):

ANADOLU LİSELERİ

- 1- Selçuklu Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 2- Selçuklu Cumhuriyet Anadolu lisesi (Konya - Selçuklu)
- 3- Mehmet Akif Ersoy Lisesi (Konya- Selçuklu)
- 4- Erbil Kuru Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)

İMAM HATİP ANADOLU LİSELERİ

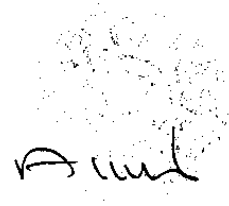
- 1-Selçuklu Anadolu İmam Hatip Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 2-Konya Anadolu İmam Hatip Lisesi (Konya - Karatay)
- 3-Hocacihan Anadolu İmam Hatip lisesi (Konya - Selçuklu)
- 4-Şems-i Tebrizi Kız İmam Hatip Lisesi (Konya - Selçuklu)

MESLEK VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİ

- 1- Fatih Meslek Ve Teknik Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 2-Selçuklu Meslek Ve Teknik Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 3-Konevi Özel Eğitim Meslek Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 4-Konya Gazi Meslek Ve Teknik Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)

FEN LİSELERİ

- 1-Selçuklu Fen Lisesi (Konya - Selçuklu)

- 2-Meram Fen Lisesi (Konya - Meram)
3-Karatay Fen Lisesi (Konya - Karatay)
4-Özel Konya Şehir Fen lisesi (Konya - Selçuklu)
5-Özel Envar Fen Lisesi (Konya - Selçuklu)

Araştırma Uygulaması: Anket
 Gözlem

Görüşme

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nun ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.Saygılarımızla,

Araştırmacı : Nadire Can

İletişim Bilgileri :0505 391 17 41 (nadirecan@hotmail.com)

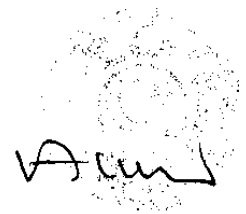
Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.....

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK 3 - Okul Listesi

ARAŞTIRMA YAPILACAK OKULLARIN İL, İLÇE, İSİM LİSTESİ

ANADOLU LİSELERİ

- 1- Selçuklu Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 2- Selçuklu Cumhuriyet Anadolu lisesi (Konya - Selçuklu)
- 3- Mehmet Akif Ersoy Lisesi (Konya- Selçuklu)
- 4- Erbil Kuru Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)

İMAM HATİP ANADOLU LİSELERİ

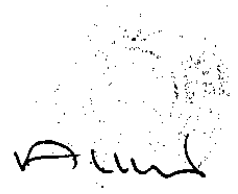
- 1-Selçuklu Anadolu İmam Hatip Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 2-Konya Anadolu İmam Hatip Lisesi (Konya - Karatay)
- 3-Hocacihan Anadolu İmam Hatip lisesi (Konya - Selçuklu)
- 4-Şems-i Tebrizi Kız İmam Hatip Lisesi (Konya - Selçuklu)

MESLEK VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİ

- 1- Fatih Meslek Ve Teknik Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 2-Selçuklu Meslek Ve Teknik Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 3-Konevi Özel Eğitim Meslek Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 4-Konya Gazi Meslek Ve Teknik Anadolu Lisesi (Konya - Selçuklu)

FEN LİSELERİ

- 1-Selçuklu Fen Lisesi (Konya - Selçuklu)
- 2-Meram Fen Lisesi (Konya - Meram)
- 3-Karatay Fen Lisesi (Konya - Karatay)
- 4-Özel Konya Şehir Fen lisesi (Konya - Selçuklu)
- 5-Özel Envar Fen Lisesi (Konya - Selçuklu)

EK 4 - Öğretmen Görüşleri Soruları

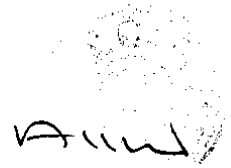
9. SINIF COĞRAFYA DERS KİTABINDA YER ALAN COĞRAFYA KONULARIN KAVRAM HARİTASI TEKNİĞİ KULLANIMINA UYGUNLUĞU

Aşağıda yer alan sorulara size en uygun cevapları yazınız.

1. Öğretim tekniklerinden kavram haritası tekniği ve çeşitleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

2. 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan coğrafya konularından hangi konuları kavram haritası tekniği kullanımına uygun buluyor, hangi konuları uygun bulmuyorsunuz? Uygun bulduğunuz konular için hangi kavram haritası çeşidi daha işlevseldir? nedeniyle birlikte yazınız.

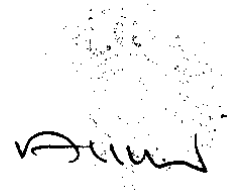
3. 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan coğrafya konularının kavram haritası tekniği ile öğretilmesinin avantajları, dezavantajları nelerdir; kavram haritası tekniği kullanım esnasında karşılaşılan problemler var mıdır? varsa neler olduğunu yazınız.

4. 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan coğrafya konularından özellikle hangi konu kavram haritası tekniği kullanılarak öğretilmelidir? Bu konu için hangi kavram haritası çeşidini uygun buluyorsunuz? nedeni ile birlikte yazınız.

5. 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan coğrafya konularının öğretimi, kavram haritası tekniği ile uygulandığı zaman öğrencilerde başarı düzeyi nasıl değişmektedir?

6. Coğrafya öğretimi için varsa kendi oluşturduğunuz bir kavram haritası, çiziniz.

A handwritten signature in black ink is located in the lower right quadrant of the page. Above the signature is a circular stamp, which appears to be a library or institutional mark, though the text within it is illegible due to the quality of the scan.

EK 5 - araştırma İzni

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 48178250-300-E.19740
Konu : Araştırma İzni (Nadire CAN)

12/03/2019

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 21/02/2019 tarihli ve E.14556 sayılı yazınız.

Enstitünüz Coğrafya Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nadire CAN'ın "9. Sınıf Coğrafya Konularının Kavram Haritası Kullanımı Bakımından Uygunluğunun Öğretmen Görüşleri İle Değerlendirilmesi (Konya Örneği)" adlı tezi kapsamında araştırma yapma isteği ile ilgili Konya Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 06.03.2019 tarih ve E.4788641 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Oğuz DOĞAN
Rektör Yardımcısı

Ek: Resmi Yazı ve Ekleri (6 Sayfa)

Adres: Nişantaş Mah. Dr. M. Hulusi Baybal Cad. No:12 Kat:18 Posta Kodu:42060 Selçuklu/KONYA
Telefon: 0332 221 06 00 Faks: 0332 236 21 85 Elektronik Ağ: <http://www.konya.edu.tr>

Gül Hümeyra ARSLAN

0332 221 06 08

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi <https://ebyssorgu.erbakan.edu.tr> adresinden 0JBI-Y3U9-0E9T kodu ile yapılabilir.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Nadire CAN
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : KONYA - 29.05.1983
Telefon : 05053911741
Faks :
e-mail : nadirecan@hotmail.com

EĞİTİM

Derece		Bitirme Yılı
Lise	: M. Akif Ersoy Lisesi	2002
Üniversite	: İstanbul Üniversitesi	2015
Yüksek Lisans	: Necmettin Erbakan Üniversitesi	2019
Doktora	:	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2018-2019	Kadınhanı Ziya aydın İmam Hatip Anadolu Lisesi	Coğrafya Öğretmeni
2017-2018	Gazi Kız Meslek Anadolu Lisesi	Coğrafya Öğretmeni

UZMANLIK ALANI

YABANCI DİLLER

BELİRTMEK İSTEĞİNİZ DİĞER ÖZELLİKLER

YAYINLAR